

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Talmud Ieshon 'Ivri

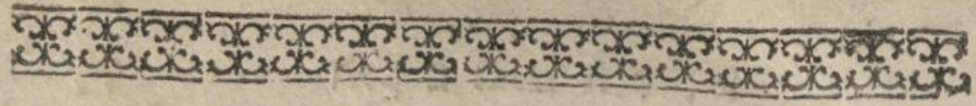
Ben-Ze'ev, Yehûdā Lêb

ביל הדוהי, באז ןב

Nidpas be-Sudilkov, 592 = 1831

תומש תפשמ ללזכה. ינש קלח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9532

ח ל ק ש נ י

ה כ ו ל ל מ ש פ ט ה ש מ ו ת

מ א ר א

הקדמה כוללת בחקירה עיונית
לבאר הכדל הדברים והמושגים

פ ר ק א

בגדרה עצמוהמקרה

§ עו

המעלות הנכבדות אשר לאדם מצד נפשו המשכלת
המה, הן השכלות והדבור (דע. קטן א. ד. טפרע כען,
מושג הששכלות, הוא ההכנה אשר לאדם לעיין ולהשקיף
הדברים, אשר יפול מחשבתו עליהם, להתכוונן מה שנמצא
בהם, ומה שנעדר מהם: מושג הדבור, הוא ההכנה אשר
לו במבטא, לגלות רעיוניו לזולתו מכל מה שהשכיל והשיג,
ע"י מלות מונחות לציין את המושגים בהם: ומעתה אם
נרצה לבאר הכדל הדבורים והמלות, צריכים אנחנו לדרוש
ולחקור תחלה על הכדל המושגים, (ויר. ויטסטן ערטט דוא סער
טודענהייט דער בעגריסעט אויסוואכטן, עהט וויר דוא סערטודענהייט דער
ווערטער לייגען קעגלען).

§ עו

כל מה שנמצא ומושג ברעיון האדם, הוא מחובר בדבר
אשר

ת
ים
א
מ
ת"ג
מו
טו
רא
ולף
איר
ית
(S)

שישיג לכל עצם פרטי, לכן לא ימצא שני דברים בעולם
שיהיו שוים ודומים מכל צד, בבחינת מקריהם הרבים
הנופלים עליהם:

§ עט

ומעתה, כל עצם כשנשתכל אותו, כפי מה שהוא נמצא
בפועל, עם כל המקרים המשיגים אותו, לא יתכן שנצייר
בבחינה הזאת כי אם עצם אחד פרטי (מיניוידוא), אבל אם
נשתכל הדבר רק מצד עצמותו ממשט מכל המקרים הנמצאים
בו, יתכן שנצייר בבחינה הזאת פרטים רבים כמושג כללי
(אלגעיין), ר"ל כלל פרטים הדומים בעצמות כדבר אחד.
וכלל מספר הפרטים השוים ומשתתפים בעצמות אחת נקרא
מין (טפעליעט, ארט) או סוג או כלל (הויסט קלאססע) ד"מ כל אדם
לברו כפי מה שהוא נמצא בפועל הוא פרטי (אינדיווידיואוס) וכלל
איש בני אדם הוא מין (ארט גאטטונג) ולפעמים כולל העצמית
שני מינים יותר, ד"מ החיות כולל האדם והבהמה
והעוף והרמש, לכן נקרא שם חי הכולל כמה מינים כוג,
(ומלת סוג מן כספך היה לסיגים, לדבר המרכב ממיניכרכים
מעורבים יחד, כן מלת סוג מורה מושג דבר הכולל כמה
מינים, כשהם נפרדים במהשבת המשתכל כל מין ומין דבר
בפני עצמו וכשהם מעורבים יהיו דבר אחד, מצד השתתפות
הדבר אשר להם יחד) ולפי שמושג נמצא (וועיטן) כולל כמה
סוגים, לכן נאמר על נמצא שהוא כלל, וכדומה לזה. ויצא
מכלל מה שאמרנו, כי העצם יתכן שיצויר על שני פנים או
על דרך כללי (אלגעיין) או ע"ד פרטי (אינדיווידועל):

§ פ

אך המקרים הנופלים על העצם, כבר כללו אותם בעלי הגיון
תחת

תחת עשרה סוגים עם העצם, וקראו להם מאמרים, ואני
אעמיד אותם על חמשה, כפי צורך הענין למה שאנחנו בו:

(א) הא'יכות והוא סוג כולל המקרים הנופלים על העצם

בהתבוננותו בתכונותיו, בין טבעים (פיהוטע)

ובין מוסרים (מארהזוטע); היטבעים, כמו חוק, רפה, מר, מהוק,

לבן, שחור; המוסרים, כמו טוב, רע ישר, עול: והמקרים

האלה נקראים איכות (קוואזיטעטען) לפי שבהן מתישב שאלת איך

הוא העצם q:

(ב) הכמות והוא סוג כולל המקרים הנופלים בין על העצם

בכחינת עצמו, ובין על העצם המתואר במקרה

האיכות, ומגביל בו השעור והכמות, כמו רב, מעט, יחיד,

מצער, גדול קטן, והוא מבדיל על הרוב בין שני דברים

המתדמים באיכות אחת, כי השמש והירח ד"מ, שוים

באיכות ההארה, ואין הברל ביניהם כי אם שאור השמש

רב מאור הירח: ונקראים המקרים האלה כמות (קוואזיטעטען)

לפי שבה מתישב שאלת כמה q:

(ג) המקום הוא סוג כולל המקרים הנופלים על העצם מצד

המקום שהוא מתקומם בו, ומגדיר בו הגבול

בכחינת אנה הוא, כפית, בחוץ, פה, שם, קרוב, רחוק

למעלה, למטה; ונכלל בו מקרה מצב העצם במקום אחד

כמו ישר, נוטה:

(ד) הזמן הוא סוג כולל המקרים הנופלים על העצם מצד

הזמן אשר נמצא בו, או התאר או המקרה המיוחד

לו בו מן, כמו עתה, כבר, לפני, אחר, כן היום אתמול מחר:

(ה) השנוי והתנועה, הוא סוג כולל המקרים הנופלים

על העצם מצד שהוא דבר

מתנועע ומשנה אם בעצמו או בזולתו או מקבל שנוי; וכל

שנוי

שנוי ותנועה נקרא פְּעוּלָה (האלולוג), והעצם המשנה נקרא פּוּעֵל (טהעטיגער געגענטאנד), והמקבל השנוי נקרא פְּעוּל (אידענדער געגענטאנד):

§ פא

ובחמשת סוגי המקרים שזכרתי, שלש מהם נאמרים על העצם בבחינת עצמו, בלי אמצעות מקרה אחר, והוא מתואר בהם מצד שהם קנינים דבוקים בו (אייגעני) טאפּטן אונד בעטאפענהייטן) והם האיכות והכמות והשנוי; ושנים מהם, לא יתכן שיתיחסו לעצם, כי אם באמצעות מקרה אחרת, אשר מגבילים אותו בבחינת המקרי, והיא והם המקום והזמן; כי אם תאמר ראובן עָתָה או ראובן בְּבֵית, אין בו כונה. עד שתאמר עומד עָתָה, או יושב עָתָה. וכן בְּבֵית מתאר רק מקרה המציאות ואיננו מקרה דבק בעצם וא"כ הם רק מקרי המקרה אונטערטאנדט ווערטער.

§ פב

ויש עוד מין מקרה הנופל על העצם לא מצד איזה דבר נמצא בו, כי אם מצד החיחסות ענין כינו וכין דבר זולתו, אשר בו המה מצטרף עִלּוּהּ על זה, ולא יצויר מתואר אחר זולת מתואר האחר, אשר הוא מצטרף עליו, כמו האב וְהבן, האָדוֹן והַעֲבָד וְדוֹמֵיהֶם. ונקרא מאמר המצטרף רעצטיוולו, בעליהענדער בעגריין:

פרק ב בגדר ההשתכלות והרכור וחלקי המשפט:

§ פג

ואחרי אשר בארנו הברל הרברים מצד עצמם דרך כלל, נבאר הברל המושגים מצד השתכלותינו, ונאמר כי

כי מושג ההשתכלות הוא ההכנה אשר לאדם מצד שכלו
 לשוטט ברעיוניו בעצמים, ולהתכונן אותם בבחינת מקריהם
 הנמצאים בהם והנעדרים מהם, ואח"כ ישפוט משפטו עליהם
 אמלתיב איזה מקרה לעצם, ר"ל לשפוט שהמקרה הזה נמצא
 בעצם הזה או לשלול אותו ממנו, וכל רעיון שלם כזה,
 נקרא משפט (אין זין). לפי שבו שפט המחשב להחליט
 דבר אם לחיוב או לשלילה: וכל משפט כולל ג' מושגים:
 (א) מושג העצם, אשר הוא התחלת המחשבה, שעליו
 ישפוט השכל להחליט ממנו דבר, והוא נקרא נושא
 המשפט (ד"ה זוכיעקט): (ב) מושג המקרה אשר הוא
 כפור ההתחלה להחליט אותה מן הנושא, והוא נקרא
 גישוא המשפט (ד"ה פרטדעקט): (ג) מושג הקשור
 וההרכבה, והוא כמין המורה אם המשפט הוא בחיוב או
 בשלילה, והוא נקרא קשור המשפט (קאפולא ד"ה פערבינדונג)
 ואם החלטת המשפט הוא לחיוב איזה מקרה לעצם נקרא
 משפט מחיוב (בעינזהענדער זען) ואם החלטת המשפט לשלול
 המקרה מן העצם, נקרא משפט השליל (פערניינענדר זען)

§ פד

נושא המשפט היה ראוי שיהיה תמיד עצם לפי שהוא נושא
 המקרים עליו, ועליו ידרוש השכל אם לחיוב לו מקרה או
 לשלול אותה ממנו; אך בחינתנו והשתכלותינו מחייב אותנו
 לפעמים לפשוט איזה מקרה מן העצם, ולדרוש עליה משפט
 מה מבלי עינכית באיזה עצם שתמצא המקרה ההוא, ואז
 צריך שנתכונן המקרה ההוא אשר הוא בבחינת עצמה דבר
 בלתי עומד בפני עצמה כאלו הוא דבר עצמי: ד"מ אם
 נשפוט

נשפוט על מקרה החכמה , ונאמר דהחכמה תהיה את בעליה
הנה החכמה , שהיא בבחינת עצמה מקרה בלתי עומד בפני
עצמה , מתכונן עתה כאלו היא דבר עומד בעצמו , לפי שלא
נשגיח באיזה עצם החכמה נמצאה , אבל נדמה אותה
ברעיונינו כאלו היא עצם יש לה מציאות בפני עצמה :

§ פה

אך נשוא המשפט צריך שיהיה תמיד איזה מקרה בלתי עצמו
המחלטה מן העצם אם ע"ד חיוב או ע"ד שלילה, אך לפעמים
הוא מקרה ממאמר האיכות והכמות לכה ולפעמים הוא מקרה
ממאמר השנוי והתנועה , ובסמוך אבאר ההבדל שביניהם:

§ פו

ולפי שהדבור הוא הכח אשר לאדם לגלות רעיונו לזולתו
ע"י סמני המלות המונחות כלשון לציין המושגים בהם ,
א"כ ראוי שימצאו בכל לשון שלשה מיני מלות , לשלשת
מיני המושגים שימצאו בכל משפט : כי אם עלה ברעיוןך ,
התפוח הוא אדום , ותרצה להשמיע המשפט הוא לזולתך ,
צריך שתתן סמנים מרגשים לשלשת חלקי המושגים הללו ,
סמן מרגש לתפוח שהוא הנושא , וסמן אחר למושג אדום
שהוא הנשוא . וצריך שתוסיף עליהם סמן לכח השופט , אם
הוא בחיוב או בשלילה , וא"כ מלת התפוח הוא סמן הנושא
אדום הוא סמן הנשוא . הוא סמן הקשור והרכבה הנשוא לנושא
בחיוב ; התפוח איננו מהוק מלת איננו הא סמן הקשור ומורה
שלילת הנשוא מן הנושא

והנה

יג

§ פו

והנה כבר אמרתי (§ פד) , כי כל נושא המשפט צריך
 שיהיה או דבר עצמי , או המתבונן בעצמי , וכל מלה המורה
 על מושג כזה , נקרא שם (אמיתא , נענוותרט) , ובאופן הראשון .
 נקרה שם עצם (כאמטן סובסטאנציל) , כמו אדם , בהמה , עץ .
 אכן : ובאופן השני , נקרא שם המקרה (ובסטראקט) :

§ פח

והנשוא שהיא המקרה הנאמר על העצם , פעמים שיהיה
 המקרה מחויב שימצא בעצם מצד גדר הרכבו ומותו , ואי
 אפשר שיהיה באופן אחר כמו פל אש חם , כל אכן קשה ,
 וכל משפט כזה אשר נשואו מקרה קיים אינו צריך להגביל
 בו זמן , לכן יבוא בלי סמן הוראת הזמן , ולפעמים כשהמשפט
 מחייב , הוא גם בלי סמן ההרכבה , כמו האש חם , ואין צורך
 שתאמר האש הוא חם , לפי שסמיכת המקרה אל העצם
 מורה בלשון על הרכבתם , ומשפט כזה נקרא
 משפט שני , לפי שאין בו רק שתי מלות , הנשוא אשר הוא שם ,
 ונשואו אשר הוא מקרה ונקרא תמיד נשוא ופעמים שהמקרה
 הנאמר על העצם הוא מקרה איפשרי , איפשר שימצא ואיפשר
 שלא ימצא בו , ובמקרה כזה צריך שיוגבל בו זמן , אם היה
 או הוה או יהיה : ומנהג לשון העברי לכלול הוראת
 הזמן עם סמן הקשור וההרכבה במלה אחת , שהוא
 דבור המציאות (וורבז סובסטאנציל) הוה (וין) , כמו ראובן הוה
 גדול , מלת הוה (ער וואר) מורה כאחד סמן הקשור בחיוב עם
 הוראת זמן עבר : וזולת מה
 סמביל

שמגביל עוד המין והמספר והגוף בנושא, כאשר אבאראומשפט
 כזה נקרא משפט שלישי, לפי שיש בו שלש מלות לשלשה
 המושגים:

§ פט

וגם במשפטים אשר נשואים מקרה איפשרי, יש הכרח, אם
 המקרה הוא ממאמר השנוי והתנועה, המורה על פעולה
 וקבלת הפעולה, או אם המקרה הוא רק תאר ממאמר
 האיכות והכמות, כי בענין הראשון, כללו מניחי הלשון,
 בדבור שהוא בעצמו אשר הוא נשוא המאמר, ששה מושגים:
 (א) מושג המקרה או הפעולה המחלט מן הנושא: (ב) הזמן
 שבו הוא מסופר ממנו: (ג) גדר גוף הנושא, אם המדבר
 בעצמו הנושא, או השומע או גוף שלישי: (ד) גדר המין
 בגוף ההוא אם זכר או נקבה: (ה) גדר המספר בנושא,
 אם הוא אחד או יותר מאחד: (ו) גדר הדרכת המשפט,
 אשר מוכן בדבור ההוא בעצמו, אף שאין לו סמן מיוחד,
 ד"מ בראשית ברא אלהים, הנושא הוא שם אלהים, והנשוא
 הוא ברא, כולל ששת המושגים שזכרתי, מושג הנשוא
 שהוא ממאמר השנוי והתנועה, בהוראה גדר זמן עבר, וגוף
 נסתר, ומין זכר, ומספר יחיד; ואם המדבר בעצמו הנושא,
 או השומע, כללו במלה ההוא ג"כ שם הנושא, כמו אמרתי
 אמרת; ודבור כזה הכולל אלה המושגים במלה אחת, נקרא
 אצל בעלי הלשון פעל (וערכא, לייט ווארט): והמשפט אשר
 נשואו פעל, נקרא ג"כ משפט שני: וההפרש שבין משפט
 שני כזה, ובין משפט שני שכרתי לפני זה (§ פח), כי שם
 הנשוא תאר לכד ובלתי מורה גדר זמן כלל והוא תאר נשוא
 וכמשפט

וכמשפט שניי כזה, הנשוא פעל, אמנם בענין השני, כאשר
הנשוא הוא מקרה אפשרי ממאמר האיכות והכמות, יתכן
שיבוא על שלשה דרכים: (א) או שיבוא הנושא לכד:
והנשוא לכד, וסמן ההרכבה ג"כ לכד ויהיה
משפט שלישי, אשר נושאו שם, ונשואו תואר, וסמן ההרכבה
הוא דבור המציאות היה, כמו והארץ היתה תהו (ברא' א) נה
איש צדיקתמים היה (שם ו): (ב) או שילוח התאר, אשר הוא
הנשוא, אל הנושא בלי כמן החבור והרכבה, אך
מוכן בענין, כמו והאבן גדולה (שם כט), שעורו היתה
גדולה, ואברהם זקן (שם כד), כי דרך הלשון לחסר דבור
המציאות במכתב, ומוכן בכח המאמר: (ג) או שיבוא
ע"ד פעל ממש, הכולל ג"כ גדר הוראת הזמן והגוף והמין
והמספר, כמו וקנתי, הבמתי, אדמו, ילבינו: ועם זה
התבאר גדר הוראות מלת פעל בלשון עברי:

הערה וזה ההכרל אשר בהלק הדבור הזה בלי עברי לבין
שאר לשונות כי בהן לא יבוא ע"ד פעל הכולל זמורק
בנשוא שהוא ממאמר הישנוי והתנועה, שבהם צריך שיוגבל
הזמן, ולכן קוראים לחלק הדבור הזה דבור הזמן (צייטווארט):
אבל ממאמרי האיכות והכמות לא יתואר פעל מהם, כי
התאר נשאר על מתכונתו, ומיוחס אל הנושא, כאמצעית
פעל הראשי (זיין) (ער וואר גראס, שעדן, גוט, א, ז, וו),
לפי שכתארים כאלה הכלתי מורים פעולה ושנוי, איננו
צריך שיוגבל מתי חל הנשוא בעצם, וולתי המציאות בלכד,
דק לי העברי יכלול שני מיני הנשואים האלה בדבור פעל
כמו שבארתי:

§ צ

דבור האדם איננו מחובר תמיד רק מנושא אחד לבר
 ומנשוא אחד לבר, אבל הכרח הדברים בעצמם, וכפי
 מה שגשגתכל אותם, מחייב לפעמים לחבר כמה
 מושגים ויחוסים בכל חלק מחלקי המשפט; וכן יתחייב
 לפעמים לצרף כמה משפטים בבחינת מה שהם
 מתיחסים זה על זה וצריכים לתקשר יחד, ולזה
 הונחו בלשון סמנים המורים עליהם, אם ע"י מלות מונחות
 עליהם, או אותיות המשמשות במקומם, כמו אל, על,
 מן, כי גם אף, ומיני מלות כאלה נקראים בכלל מלות
 הטעם והענין (פארטיקולצ, צינדעווערטער, לידער, צעטטיילי וואגסווערטער)
 ; כי מלה יאמר אצלי בכלל וביחוד, ר"ל על כל דבור
 ודבור בכלל, ועל מלות הטעם בפרט: ואם זה התבאר ג"כ
 שלשת מיני המלות, המורגל בפי המדקדקים לבנותם
 שם, פֶּעַל, מְלָה, ואח"כ אבאר כמה חלקי הדבור הנכלל
 תחת כל מין ומין:

פרק ג בחלוקות שלשה מיני המלות
 לתשעה חלקי הדבור

§ צא

כל מין משלשה מיני המלות שזכרתי, יתכן שיתחלק א
 כמה חלקי הדבור (רעדענהייטע), והם בכלל מתחלקין
 לתשעה חלקים, וכל מלה שתמצא בלשון לא ימלט מהכנ
 תחת חלק אחד מהם, כי כל מלה לפי מה שנשחמש בו
 להודיע כונת רעיוננו, נקרא חלק הדבור: ולהיות הדבור
 במק

במה שהם נמצאים קודמים בטבע למקריהם ולהפעולות שיפעלו, לכן ראוי שיקדם השם, ואח"כ הפעולות והמקרים והתארים הנאמרים עליהם, ואח"כ המלות המיוחדות לבאר יחסום והכורם:

§ צב

א השם מתחלק לחמשה חלקי הדבור

(א) א שם עצם (כאמין טוטטאלניז, דאז הויפטווארט) הוא

המלה המורה על דבר נמצא עומד בעצמו, אם שהשם מסמן עצמית הדבר ומהותו, כמו אש, מים, רוח, עפר, אדם, בהמה, עץ, אבן, או שהשם מורה על דבר שהוא על תכונה מיוחדת, כמו בית, פסא, מטה, שלחן, קרש, והוא שם דבר:

(ב) ב שם מקרה (כאמין אכטטראקט) הוא מלה מורה על

מושג המקרה שנצייר אותה, כאלו היתה דבר עומד בעצמו מפשט מהעצם, כמו חכמה, גבורה, עצה העת, ילדות, בחרות, זקנה, (ספר, פוא: (ג) ג שם תאר (כאמין אדיקטיווה, אייגענשאפטס נאמען) הוא

שם מורה על איזה עצם, לא זכר נדר עצמית שבו, כי אם מצד איזה מקרה שבו, כמו זכם, גדול, גבור, כופר, משורר, והוא קרוב לשם עצם. לפי שמושגו כולל תמיד דבר עומד בעצמו:

(ד) ד שם הנוף (תראכאמינא פערטאלניז, דאז פערסענליכע

בעטיוואונגסווארט), הוא חלק זמלות המגבילים את הנוף בעת הדבור, אם הוא מדבר בעדו

בערו, או נוכח, או נסתר, ר"מ אָנִי (ל"ד) מ"ב, אָתָּה אַתָּה (ח"ף)
נוכח, הוא (ע"ר) הִיא (י"ג) נסתר; וכן ישמשו לפעמים אותיות
השמוש המחברות בסוף המלה להורות סמן הגוף, והמדקדקים
קראו להם הכנויים, על סמן האותיות, לפי שששת אותיות
האלה, ה"א, כ"ף, נו"ן, וי"ו, יו"ד, מ"ם, משמשות להוראת
הגוף, ר"מ עֲבָדִי, היו"ד כמן נוף המדבר בערו, עֲבָדִי.

הכ"ף סמן נוף הנוכח, וכן השאר:
הערה וקצת בעלי הלשון החדשים קראו לחלק הדבר הזה
תחת השם (פראנמינא פירווארט), ר"ל שיבואו
תחת שם העצם ותמורתו ר"מ אני תמורת שם המדבר,
אתה תמורת שם השומע, הוא תמורת שם הנסתר, וכן
בכנויים: ובמקומו אבאר דעתי בזה, מדוע בחרתי לקרותם
כשם מלות הגוף ולא תחת השם (§ קנב):

§ צג

ב הפעל אין בו רק חלק דבור אחד, והוא
(ה) א פעל (ווערזא לייטווארט), הוא המלה המורה על איזה
מקרה המחלמת מן העצם ומסופר ממנו בבחינת
נשוא המאמר, וכולל כאחד ששה מושגים: (א) מושג
המקרה, אשר הוא נשוא המשפט: (ב) כמן החבור וההרכבה:
(ג) הגבלת הזמן: (ד) הגוף: (ה) המין: (ו) המספר:
ומקור הפעלים לפי שנעדר ממנו כל הוראות האלה
זולת הוראת המקרה לבר הוא בבחינת שם מקרה
והמדקדקים קראו לו שם הפעולה:

המלה

§ צד

ג המלה אשר נקרא מלת הטעם, מתחלק לד' חלקי דבור:

(ו) א תאר הפעל (לדוגמה נעצמוזרט) הוא המלה הנלוה אל

הנשוא, להגביל בו איזה גדר והוראה,

כין שהנשוא תאר ממאמר האיכות והכמות וכין שהוא פעל

ממאמר השנוי והתנועה, ד"מ ראובן גדול מאד, גדול הוא נשוא

והוא תאר מאד תאר הנשוא; כלם בחכמה עשית, עשית הוא

נשוא והוא פעל, בחכמה הוא תאר הפעל:

הנשוא

הערה הנה תראה במשלים האלה שזכרתי, כי תאר הפעל

אינו תמיד מלה, אבל גם שמות המקרים כלם יתכן

שישמשו לתאר הפעל, כי המקרה תתכן שתהיה מתכונת

נושא המאמר בבחינת שם עצם, ומתכונת נשוא המאמר

בבחינת תאר או פעל, ומתכונת תאר הנשוא או תאר הפעל,

לפי מה שנשתמש בה בבחינתו והשתכלותו; אם נדבר מן

המקרה כפי מה שהיא נמצאת בעצם, מצד היותו

גדר העצם והבדלו, הוא שם תאר (אריעקטיווא), כמו

החכם עיניו בראשו (קהלת ב); ואם נדבר מן המקרה

בבחינת עצמה, כאלו היא מפשטת מן העצם הוא שם מקרה

(אבשמראקטוא), כמו החכמה תחיה את בעליה (קהלת ז);

ואם נדברים המקרה בבחינת שהיא מחלטת מן העצם בעת

הדבור, היא תאר נשוא או פעל, כמו ואדני חכם (ש"ב יד)

בני אם חכם לבך (משלי כג) ואם נדבר מן המקרה בבחינה

שהיא מתארת איזה מושג או גדר בנשוא המשפט הוא תאר

הפעל, כמו "בחכמה יבד ארץ" (שם ג): אמנם, גם מלות

היחס בבחינת היותם מגבילים גדר הנשוא הם נכנסים תחת

חלק תארי הפעל, ד"מ וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען

מצרים

מצרים (כמדי יג) מלת לפני הוא מלת היחס בכחינת צען
ותאר הפעל בכחיני נבנתה ובעבור זה הכנסתי חלק הדבור
הזה תחת מין מלות הענין :

(ז) ב מלת היחוס (פרעמאזיליאן , פארזוארט אדער בעטטוואונגטווארט)

הוא המלי המורה יחס בשם הצדדי
הבא כמשפט בסבת הנשוא : להגביל בו איזה מושג : ד"ס
כי כאשר ירד הנשמוהשג מן השמים על הארץ (ישעי' נו) מלו'מן
על , המה מלות היחס , המגבילים יחס השמות הצדדים
השמים והארץ . הבאים בסבת הנשוא ירד ; וגם אותיות
השמוש בכלים נכנסים תחת חלק הדבור הזה , כי הם ישמשו
בשמות מורי מלות היחס (קזזום זייכען) כמו שיתבאר במקומו :

(ח) ג מלת החבור (קאזיוקטיאן זינדעווארט) , הוא חלק המלות

המורות על איזה אופן שיתחברו
ויתקשרו המשפטים בכחינת הצטרפותם זה על זה במאמר ,
אם ע"ד העטוף והחבור , כמו אף , גם , ועמהם וי"ו החבור ,
(אונד) , או ע"ד סבה ומסוכב תנאי והברל : כמו יען , לכן , כי ,
אם , אודם , אפם , זולתי :

(ט) ד מלת הקריאה (אונטריעקטיאן , טופפינדונגט ווארט) , הוא

חלק המלות המורות על התרגשות
הנפש והמיתה בהפעליותיה ברבור , והמה לרוב קולות
והברו' טבעיות היוצאות מפה המדבר בהתרגשות הנפש ,
כמו האח , האח , לשמחה או : הוי , הו , אדה , לצערו
ביגא ואנא : לבקשה : הבה , לכה , לורו :

שם

יד

מ א מ ר ש נ י

בגדר חלקי השם

פרק א בגדר שם העצם

§ צח

שם העצם הוא הנכבד בכל חלקי הדבור, לפי שהוא מציין הרברים העצמים הנמצאים בפועל,

ומושגים לרוב בחושי בני האדם; והעצם הוא עקר המביא את האדם לעיון והתבוננות, ושאר חלקי תבבד בעבורו הם, לכן ראוי לבאר תחלה גדר שם עצם:

§ צו

והוא מתחלק לשני מינים: (א) שם עצם פרטי, (באמען)

פראפרווס, אינדיווידועלזער / אדער אייגענער נאמען, והוא יכונה בו עצם פרטי אחד לבד, לא מצד מהותו וגדרו, כי אם כפי הסכמת המרברים; כשמות הפרטים של בני אדם, והמדינות, והערים, והימים, והנהרות, כמו אברהם, יצחק, כנען, מצרים, ירושלים, חברון, ירדן, חזקל, אין כשושג שמות כאלה יותר

מעצם פרטי אחד: (ב) שם עצם כללי, (נאמען אספעלל אטיווס / אונגעמיינער נאמען). והוא שם יכונה בו, כלל, סוג, או מין.

אשר עצמית אחת משותף להם, כמו אדם, ברמה, תיה, עוף, שור, חמור, או כלל עצמים המשתתפים יחד בתמונה מיוחדת.

כמו בית, פסא, יד, רגל יום, שנה, והוא שם דבר (§ עט): הערה, וחיה ראוי לחיות לכל עצם פרטי שם מיוחד להכירו

בו, כי בשם עצם כללי בלתי מוגבל עור הפרטי במטון

או שהמקובץ כולל אישים פרטים, המקובצים לענין אחד, ואין המדב' רוצ' להבריל ביניה' בבחינה השתכלותו, כמו עם, גוי, קהל, עדה, מחנה צאן, בקר, יער הרר שם עם כולל מספר רב מאישים פרטים, שהם בעלי עצם ותמונה, אך בבחינת השתכלותי הם כגלם אחד מצד שהם מקובצים לענין אחד וכן השאר, וכן כל השמות הנאמרים על כלל רב בלי יחיד: ויצא מכלל מה שאמרנו כי שם העצם כולל א) שם עצם פרטי ב) שם עצם כללי ג) שם המין ד) שם הקבוץ: ולהלן אבאר ההבדל שביניהם:

פרק ב בגדר הוראת ה"א הידיעה בשם

§ צח

כל שם עצם כללי, יתכן שיבוא בכלל וביחוד, והכלל ג"כ יתכן שיבוא בלשון יחיד ובלשון רבים אך בשיבוא כלל המין בלשון יחיד, מנהג הלשון להוסיף ה"א השמוש בראש המורה על כללו המין ד"ם וידא"י כי רכה רעת האדם (בראש"י ד), ענינו כלל המין, ר"ל כל אדם; התקם ענינו בראשו (קהלת ב), ענינו כל חכם: ואם יבוא שם העצם ביחוד, ר"ל על עצם פרטי מיוחד מכלל המין, אשר עליו לכוון מתיחס כונת הדבור, לא יתכן שיבוא השם בה"א, כי אם בהיות הפרטי ההוא ידוע למדבר ולשמוע על איזה אופן מן הידיעה אם מצד שזכירו פעם במאמרו, ועי"ז נודע לשומע, וישוב ויזכירו שנית ירמוז עליו בה"א כי הוא הנוכר, ד"ם: נעשו אדם (בראש"י א) בלי ה"א לפי שלא נודע עוד במאמר ואמר אח"כ, ויברא אלהים את האדם (שם) בה"א, רומז האדם הידוע הנוכר לפניו: או שרמוז ההודעה בא תקף אח"כ, כמו

כמו באנו אל הארץ אשר שלחתנו (במרכריג), מודיע תכף
 התיחדות הארץ ע"י מאמר אשר שלחתנו : או שהוא דבר
 ידוע בעצמו לשומע מצד התפרכמו, ד"מ את הימים ואת
 הארץ (ברא' א) : ואמר הראב"ע כי על אלה הנראים דבר,
 וכונתו, לפי שמציאותם מפורסם לעין כל, ידבר עליהם כה"א
 הידיעה, אף שלא הזכירם עוד; ולכן קראו המדקדקים, ה"א
 המיוחדת פרטי אחר מכלל המין ה"א הידיעה (כעשטיחוטטער
 ארטיקל), הנעתק כל"א (דער דיל, דלז) לפי שלא יתכן שיבוא
 שם עצם כללי כה"א להוראת פרטי אחד מיוחד כי אם
 בהיותו ידוע לשומע על האופנים שזכרתי; אבל כשהפרטי
 בלתי מיוחד ובלתי נודע, רק כונת המדבר על פרטי אחד
 מכלל המין, יהיה איזה שיהיה, יבא השם בלי הגבלת היא
 בלל, כמו הביאה לי ציד (ברא' כו), הענין ציד
 אחד לא נודע איזה שיהי, הנעתק כל"א (מ"ן, ל"ג) קחו לי
 מנגן (מ"ב ג) הענין מנגן אחד יהיה איזה שיהיה, ולא
 היה נכון לומר המנגן לפי שלא נודע : אמנם יתכן
 שיבוא שם עצם כללי בלשון יחיד וכלי ה"א, והכונה על
 כמות רב מהמין ההוא, כמו ויהי לי שיר וחמור צאן ועבד ושפחה
 (שם לב) וכפירש"י שם : ויצא מכלל מה שאמרנו, כי השם
 העצם הבא בלי ה"א, או שהוא מור' על פרטי אחד בלתי
 מיחיד, או על כמות יותר מאחד בלתי מיוחד, והבא כה"א,
 או שהוא מורה פרטי אחד מיוחד ונודע, או כללות המין
 בבחינת פרטי עתה נודע :
 העו"ה ועם זה מצאנו ע"ד הורות שיבוא שם עצם כללי
 בה"א ומורה פרטי אחד בלתי נודע, וכמ"ש הרד"ק :
 ויש שלא תודיע דבר מיוחד אלא יהיה מי שיהיה, כמו ואם
 יתקפו האחד (קהלת ד) : ויפתח האחד (ברא' מב), ויהיה
 האחד

האחד מפיל הקורה (מ"ב ב), • ויותר מזה בחלק שמוש
הלשון (§ רפר) :

§ צט

ושמוש ה"א נופל בין על שם המין ובין על שם הקבוץ ,
כי מושג שניהם כללי , זולתי שם עצם פרטי , שאיננו צריך
שתיחד בה"א הודיעה , כי הוא נודע ומיוחד מעצמו , לכן לא
יתכן לומר האברהם , היצחק ; וקצתם יוצאים מהם , כמו העי
היהן : ואבאר אותם בחלק שמיש הלשון (§ רפו) :

פרק ג בגדר הענינים מה שצריך שיוגבל
בשם עצם

§ ק

שם מצד מה שהוא מלה מונח על דבר עומד בעצמו
על כן יתכן שיוגבל בו שלשה ענינים : (א) כמין
(געזוס , דאז געטלעכט) , אם הוא זכר או נקבה : (ב) במספר
(מורחט , דינז לכהז) , אם הרבוב מאחד או מרבים : (ג) היחס
(דאז סערהעלטניט) אם אדבור משם ביחס נפרד , או ביהם
ההצטרפות על שם אחר : ולשלשת הענינים האלה יש סמנים
מיוחדים בשם , כאשר אבאר אותם במה שיבוא :

§ קא

כל עצמים בעלי חיים , יש להבריל המין בהם בטבע , והם
זכר (מאטקוליווס , מאגליכטס געטלעכט) נקבה (סמאוינווס , שייבולויכטע

געטונעט) ; אך בשאר דברים עצמים שאינם בעלי חיים
הכדל המין בהם הסכמי לבר , ר"ל מה שנמצאו בלשון
מגדרים במין זכר או במין נקבה , היא מצד הככמת מניה
הלשון , כמו השלחן הזה מין זכור : העיר הזאת מין נקבה ,
ואולי להוותו יודע טבעי הדברים ומהותם שיש בהם צד
זכרות ונקבות :

§ קב

וכל א משני מינים הללו יתכן שיבוא, או בלשון יחיד ובלשון רבים
כשכונת הדבר על עצם אחד מכלל המין או בלשון רבים
(פזוראל , סילפאך) , כשכונת המדבר על מספר עצמים יותר
מאחד : זכמן שם יחיד זכר עצם השם המונח ויסודו בלי
תוספת סמן על המין , כמו איש . מלך . שופט גביר ; וסמן שם
נקבה יחידה , או ה"א בסוף נוסף על היסוד , ולפני הה"א
קמין (ה) כמו אשה , מלכה , חקמה , נערה , או תי"ו בסוף
נוסף על היסוד ולפני התי"ו סגל (ת) : כמו גברת : עמרת :
או יו"ד תי"ו נוספים על היסוד בכוף ולפניהן הירק (י) והי"ד
נינס : כמו ראשית : אחרית : או וי"ו תי"ו נוספים על היסוד בסוף
והי"ו בשורק ונינס (ו) , כמו ילדות בחרות ; וסמן שם זכרים
רבים , יו"ד מים נוספים עלה היסוד , ולפני הי"ד הירק (ים)
והי"ד נינס , כמו אנשים , מלכים , חקמים
; וסמן שם נקבות רבות וי"ו תי"ו בכוף נוסף על
היסוד , והי"ו בחולם (ו) ונינס , כמו מלכות :
חקמות : נערות : עמרות : ומעטים יוצאים מהכלל : שהם
זכרים ובאים בסימן נקבות , כמו אבות בכורות , ולהפך
נשים , פלגשים :

§ קג

וכל שם משני המינים ומשני המספרים, יתכן שיבוא או
 ביחס הנפרד (שטחעט אבזולוטן), ר"ל שהוא מתכוין בבחינת
 עצמו בלי הצטרפות על שם אחר, או שיבוא כיהם ההצטרפו
 (רעלוגאטעט, בעליהו גט ווייט), ר"ל שהוא מצטרף על שם אחר
 אשר על ידו הוא מגבל ביותר, וזה על שני פנים: (א) או
 ע"י סמיכות (טעמטו קאנטרוקטיס), ר"ל שהשם המגבל נסמך
 בענין אל שם אחר המגביל אותו, וכמין הסמיכות הוא,
 נטית השם ממשקלו הנפרד, כנפילת תנועות ואותיות
 כמו מן דָּבַר בנפרד, דָּבַר המלך בסמיכות, ומן
 דְּבָרִים בנפרד, דְּבָרֵי קהלת בסמיכות,
 ומן חֲכָמָה בנפרד, חֲכַמַת אדם. כמו שיתבאר להלן: (ב) או
 ע"י כנוי, וזה כשהשם הנכמך הוא בבחינת קנין לשם אחר,
 והשם הקונה ידוע במאמר, הוא נסתר בכלל אות הכנוי
 המחובר לשם הנסמך להורות עליו כמו דְּבָרֵי, השם דְּבַר הוא
 בבחינת קנין, לשם הקונת הנכלל בכנוי היו"ד המורה על
 גוף המדבר, וכן בִּיתֵךְ בְּנִי, ורומיהם: וסמיכות וכנוי משפט
 אחד להם רק שכראשון שם הקונה מפורש, ובשני הוא
 נסתר באות המורה עליו:

ברק ד בגדר המין

§ קד

דע כי הלשונות בלתי מסכימים בהכרח המינים בשמות,
 ובפרט בדברים שאין בהם רוח: היום, יתכן שיהיה
 משמש בלשון אחד כמין זכר ובלשון אחר
 במין נקבה, כמו וְהִנְחַשׁ הִיָּה עָרוֹם (ברא' ג') הוא מין זכר
 וכליא

ובל"א הוא מין נקמה; (ד"ה טזאגט וכן ימצא בשאר לשונות שמות בלתי מיוחדים במין כלל, ונקרא מין כתמי ייטרוס, לונבעטיגוועג דער זעלנדיק שאינו לא זכר ולא נקבה ד"מ) דער מין זכר, (ד"ה פרוי) נקבה, (ד"ה קינד) סתמי; אבל בעל לשון העברי אין לו רק שני מינים לבר, זולתי בקצת הדברים שאין בהם רוח חיים משמש בהם פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה, ונקראים מין משתף; (ק. פרוי) כאשר אבאר עוד:

§ קה

וכל שם שנרצה לדעת על איזה מין הוא משמש בלשון, יתכן שנכידנו משני פנים, אם מצד סמן המין הדבק בו, והסימן הוא המבואר לעיל (§ קב), כמו איש, אשה, בנים בנות או מצד התאר או הפעל הנאמר עליו, אף שהשם כלי סמן המין, ד"מ בית ספר, לא ידענו באיזה מין שהם משמשים בלשון, ולפי שמצאנו הבית הזה ספר גדול, בתאר זכר ידענו שהם זכרים: ארץ אבן חרב נמצא והארץ היתה בפעל נקב אבן גדולה, חרב חרה, בתאר נקבה ידענו שהם משתמשים בלשון נקבה, זולתי בשמות שהם משתפים לשני המינים, יבוא התאר או הפעל הנאמר עליהם פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה ולפעמים שני מינים יחדו, כמו אל המחנה האחת והקהו וגו' (ברא' לב) התאר נקבה, והכנוי בפעל לזכר והאבן הזאת וגו' יהיה (שם כח) רוח גדולה וחק (איוב א) והרבה כאלה: עיין פירש"י בפסוק המחנה האחת):

ולפי

ש

§ קו

ולפי שנמצאים שמות רבות, במקרא שהם משותפים לשני המינים, לכן אין להת כללים יהועים עליהם איזה מהם מהם מיוחדים למין זכר לבד, ואיזה מהם מיוחדים למין נקבה לבד, אבל צריך שיתלמד מן המנהג המרגל בדם במקרא, זולתי בקצתם שיתיחדו במיניהם, ואביאם הנה: המיוחדים למין זכר לבד: (א) שמות האנשים והתארים הנוהגים רק בזכר, כמו אב, ארון, נשיא נגיד, בחור, כהן, כוהר, רוכל. וכל השמות שאין בסופם היא וקמץ לפניו: (ב) שמות האומות כמו עם גוי, ישראל, עברי, מצרי: (ג) שמות הימים והנהרות, כמו ים סוף, ירדן, ארנון, נהר, נחל: (ד) שמות ההרים והגבעות כמו סיני, תבור, הרמון: (ה) שמות החדשים, כמו אביב, זיו, איתן, בול: (ו) שמות המתכות, כמו זהב, כסף, נחשת: והמיוחדים למין נקבה לבד: (א) שמות הנשים והתארים הנוהגים רק בנקבה, כמו אם, פלגש שגל, וכל השמות שסופן היא או תיז ולפניו היא קמץ (ז) ולפניו תיז סגל (ח) או יז ולפניו תיז וחירק לפניו (ט) או ויז שחוקה לפניו (י) ותי: (ב) שמות המדינות והערים כמו בנען, ארם, אשור, ירושלים, חברון צפת: (ג) שמות האברים הכפולים כמו: יד: רגל: עין, און שפה:

הערה א ודע כי כל מה שזכרתי מסימן המין הוא רק בשם עצם כללי לפי שהוא כולל פרטים רבים ובהם זכר ונקבה, אבל שם עצם פרטי אינו צריך לסמן המין, לפי שהוראתו על פרטי אחד לבד, והוא נודע אסיה זכר או נקבה: **הערה ב** ואין להוציא שם הנקבה משם הזכר הנמצא במקרא ולהפך וכן אין להוציא הרבים מן היחיד ולא

ולא היחיד מן הרבים, וכן בנקבה; והטעם כזה, כי נמצאים
 שמות, שהוכר בשם אחר והנקבה בשם אחר, ד"ס הנקבה
 מן המור אתון ולא המורה, ומן שור לא נאמר לנקבה שורה
 כי אם פרה; ויש מן השמות ישתמש לשני המינים בלי סמן
 נקבה, כמו גמל, שפן חזיר, לא נוציא הנקבה מדרך סברא,
 אבל השם נופל על ב' המינים, ולהפך בהמה: יונה: חסידה
 ארנבת: בסמן נקבה נופל גם על הזכר; ויש שמות בלי סמן
 נקבה ומשתמשים כלשון נקבה, והם אבן, אגן, אשור,
 באר, כמץ, כרך, גודן, גדר, דת, הרב, יתר, כוס, כף,
 כנר, כתף, להי, נעל, עב, עיר, עיש, עצם, ארש,
 פת, צפון, רבוא, רשת, שליו, תכל; ויש שמות ג"כ בלי
 סמן המין והזכר נקבה ומעוטם זכר, והם ארץ, אות, אצבע,
 אש, גפן, דלת, זרוע, הצר, יד, ימין, יובל, נפש, עין,
 פעם, צאן, צלע, צפור, קרן, קשת, רגל, רוח, רחוב,
 שבת, שאול, תהום, תער; ויש שמות שהם ביחיד על
 לשון זכר, והרבוז על לשון נקבה אף לזכרים, כמו אב, אוב,
 אות, אוצר: אדמון, אשכול, בהן, בור, גג, גודל, הרבן,
 זנב, חזה: חלום, חשבון, טפח, כסא, לוח, ליל,
 מובח: מולג, ממר, מעשר, מצור, מקום, מקל, נאד, נר
 עור, עפר, עשב, צבא, צרור, קור, קול, קרב, רוח,
 רחוק: שלחן, שם, שער, שת, כל אלה בקבוץ הרבים
 בו"ו תי"ו בסוף: ויש שמות היחיד על לשון נקבה, והרבוז
 מהם על לשון זכר, כמו אלה, ביצה, גחלת, דבלה, דבורה,
 דרך, דת, המון, זית, זמורה, חמה, חשכה, יונה, יעלה,
 כר, כסמת, לכנה, לחי, מלח, נמלה, סאה, פשתה,
 פת, שכולת, שעורה, שביה, שמה, תאנה, הרבוז בכל
 אלה בו"ד מ"ם; ויש שמות אשר היחיד מהם רק על אחר
 משני

משני המינים, והדכויו על שניהם, והם אומה, אלומה, ארי, אריה, אשרה, אשישה, בכור, בכורה, גב, דור, היכל, זבח, זכרון, זרוע, הלון, הנית, הצר, יום, יער, כוור, ככר, כנף, כתף, לבב, מאור, מבצר, מגדל, מורק, ממה, מכאוב, מעין, מענה, משכב, גוה: סוף, עב, עבות, עצם, עקב, עת, פרסה, פרץ, צואר, קבר קרדם, שבוע, שדה, שיר, ישופר, שנה, כי יתכן שיאמר בהם אלמים, והנה אנהנו מאלמים אלמים (בראשית לו) גם אלמות והנה קמה אלמתיכם (שם, וכן בשאר):

פרקה בגדר המספר

§ קו

השם או שיבוא בלשון יחיד (ויגיובר, איינפאך), וזה כשהדבור מתיחס לעצם אחר מכלל המין, או שיבוא בלשון רבים (פולראל, פיופאך) והוא בלשון עברי על שני פנים: (א) רבוי פְּרָדִי, והוא כשהדבור מתיחס על פרטים רבים: (ב) רבוי זוגי (דוואלטיס), המונח להוראת שני דברים שהם זוג אחד, מצד שהם שוים ודומים בתמונתם, אם בטבע, אם במלאכה: הטבעים, הם האיברים הכפולים בבע"חי, שתי עינים, שתי אוזנים, וכן השאר: המלאכותיים, הם הכלים העשויים משני חלקים משתוים ומשתתפים אל אל מלאכה אחת: המאזנים, הרחים, המלקחים, ודומיהם: וסמן שם הזוגי (-ים) יו"ד הרבוי בחירק, ולפני החירק פתח, כמו יָדִים רַגְלִים ויבוא עוד סמן הזוגי, על מספר זוגי ר"ל שנים מספרים שנים, כמו שָׁנִים קָאָתִים, אֲלָפִים יוֹמִים: וסמן הזוגים שווה לזכרים ולנקבות, רק שח"א הנקבה תשתנה לחיו

לתי"ן כדינה באמצע המלה כמו שפתיים. שנתים : מן שפה
 שנה : ועל המעט שיקבצי רכוי תנקבי עם הזוגי , כמו
 חומותים : לוחותים , רבותים : ונמצאים שמות ע"ם הזוגי ,
 ואין בהם הוראת הזוגי על ג'
 הדרכים שזכרתי , כמו מים : שמים : ירושלים ; ואינו כן צדדים
 ערבים , כי צדדים הוא מצד שני נקודות הזמן מתדמים בו
 וערבים על שתי נקודו הזמן הפסק הנקר והתחלת ערב
 הלילה : עיין הגהות על כדר התפלה מה שכתבתי שם)
 : ושמות ארבעתים שבעתים יתבארו בשמת המספר (§ קס) :
 הערה יש הבדל בין שלשת מיני הזוג שזכרתי , ר"ל זוג
 הטבעי והמלאכותי , והמספרי ; כי זוג הטבעי והמספר
 יתפרדו ויבואו בלשון יחיד על פרק אחר מן הזוג , כמו ,
 יד , רגל , חומה לוח ; וזוג המלאכותי לא יתפרד , כי כשיתפרדו
 חלקיו יבטל מהיות כלי שלם : והטבעי והמלאכותי יתכן
 שיפול הזוג עליהם גם ביותר משנים , כמו ששכנפים : שכעה
 עינים וכן נוכל לומר שבע מספרים , אבל זוג המספר לא
 יפול על מספר יותר משנים כמו אמתים שני אמות , מאתים
 שני מאות , וביותר משנים יבואו כדכוי פרדי שש אמות ארבע
 מאות , לפי שלא יפול הזוג עליהם רק מצד המספר מה
 שהם שנים :

§ קח

יש שמות שיבואו רק בלשון יחיד ולא יתרבו כלל , כמו
 שמש : ירח : קיץ : חרף : קר : חם : וכל שמות המתכות לא
 יתרבו

יתרכו : כמו כֶּסֶף : זָהָב : נְחֹשֶׁת : בְּדִיל : יאמר על הכלל מהם
 כלשון יחיד : כמו : חמשים כסף : עשרה זהב ; ומה שנמצא
 צָרְהוּת כֶּסֶפִּיהֶם (כראי מב) : הקבוץ הוא לענין הצורות ; ומה
 שנאמר ואסירה כל בְּדִילֶךָ (ישעיה א) , לפי שהוא משל על
 רשעי ישראל , אבל מצד עצמו אינו ראוי שיתרבה , לפי
 שהוא שם קבוץ , ואין תחת מיניהם אישים פרטים : וכל
 שם קבוץ המונח בל' יחיד , לא יתכן שיתרבה ע"ד רבוי פרטים ,
 כמו יין : שָׁמֶן : חֶלֶב : חוֹל : אָבֶק : בכל אלה נופל היחיד גם
 על הרבים , ואם יבוא קצתם בקבוץ הרבים : הכונה בהם רבוי
 המינים : דים יינות , שָׁמֶנִים : חֶלְבִים : המכון בהם : מינים
 שונים : יין אדום : ולבן : וכדומה :

§ קט

ויש שמות שהם רק כלשון רבים , כמו פְּנִים : עֵלּוּמִים , זְקוּנִים :
 נְעוּרִים : בְּתוּלִים : דָּמִים : חַיִּים : מְתִים : תְּאוּמִים : דוּדִים :
 אֶדְבִים , ולא יתכן להוציא מהם לשון יחיד מצד הסברא ,
 לפי שהם לשמות הקבוץ יחשבו ; וכן במקצת השמות הבאים
 ע"מ הזוגי ואין בהם זוג , כמו מִים שָׁמַיִם ; אך השמות הבאים
 במקרא כלשון רבים , והם רבוי פרטיים , ר"ל משם המין ,
 נוכל להוציא היחיד מהם מדרך סברא , כמו אֲבִטָּחִים :
 קְשׁוּאִים ; שְׂרִיגִים : מְעַרְגִים : נאמר אֲבִטָּחִי : קְשׁוּאִי : שְׂרִיגִי מְעַרְגִי :

§ קי

שם עצם פרטי , לפי שעקר הנחתו על פרטי אחר מיוחד , לא
 יתכן

יתכן שילוח אליו לא סמן המין ולא סמן הרבוי; כי לא יתכן
 לומר אברהמים. יצחקים, רק כשנעשה מן שם עצם (פרטי
 שם תאר לכנות בו כל) המשפחה הנולדת מן הפרטי ההוא,
 או שבט המתיחסי אחריו, אז הוא שוה לשם המין,
 ויבוא ברבוי, כמו לויים ישראלים, וכאשר אבאר עוד:

פרקו גדר הסמיכות והכינוי

§ קיא

כל שם הבא בפני עצמו, בלי הצטרפות על שם אחר, נקרא
 נקרא שם נפרד או שם מְכַרֵת (שטאטוס אבסאלוטוס) לפי שבא
 על יסודו המכרת במשקלו בלי שנוי והחלוקה תנועות בו: ה'ם
 בית: עצים: אבנים: אבל כשבא ביהם ההצטרפות על שם
 אחר: אשר בו הוא מגבל יותר: נקרא שם נְסַמָּךְ (שטאטוס
 קאנטטרוקטוס) וסמן הסמיכות הוא נטית השם ממשקלו הנפרד:
 בשנוי תנועותיו ובחלופין: ובסמיכות שם יחיד לא יפלו אותיות
 מן היסוד: רק בקצתן ישתנה תנועה לשוא על אופן שאמרתי
 לעיל § כמו. כמו מן דְּבַר דְּבַר יי: ומן זֶקֶן זֶקֶן זֶקֶן ביתו: ומן לֶבֶב
 לֶבֶב איש: ובעשם נקבה שכופה ה' אולפניה קמץ בסמיכות תתחלף
 הה' א' לתי' ו והקמץ לפתח: כמו חֲכָמָה: צְדָקָה: בסמיכות
 חֲכָמַת אָדָם: צְדָקַת יי: והשם נקבה שכופה תי' ו ולפניה סגל שוה
 הסמיכות לנפרד: כמו עֲטָרַת: תְּפָאֲרַת: ושם רבים זכרים:
 כִּין רבוי פרדיי ובין רבוי זוגי: בסמיכות יפול מ'ם הרבוי ולפני
 הו' ד צירה: כמו דְּבָרִים מְלָכִים שְׁנַיִם יָדַיִם: בסמיכות דְּבָרִי
 מְלָכִי

מלכי שני ידי : ושם רבות נקבות שסופו (ות) תתקימנה גם
 בסמיכות כמו בנות נערות: בסמיכות בנות הארץ נערות אסתר
 וכן בשם נקבה יחידה שסופה וית : ותו קיימת בסמיכות :
 ופרטי שני התנועות והלופן : כל שם לפי משקלו יתבאר
 במשקלי השמות :

§ קיב

והשם המגביל את הנסמך : או שהוא נזכר ומפורש בדבור
 כאלה שזכרתי המגביל ידוע ונזכר לפניי במאמר , או שהוא
 בעצמו המדבר , או הוא נסתר ונכלל באות הכנוי הנלוה
 לשם הנסמך בסופו המורה עליו כאשר הוא ידוע מצד שכבר
 נזכר במאמר , או שחוא בעצמו המדבר , ד"א ויאמר אברהם
 אל עבדיו וקן ביתו המישל בכל אשר לו ובראשית כד. הוויין
 במלות עבדו ביתו לוהם , כנויים תמורת שם הסומך אברהם
 הנזכר בראש המאמר ; ולכן כמעט דרך אחר לנמית השם
 מצד שהוא נסמך לכנוי עם נמית השם מצד שהוא נסמך
 לשם אחר , כמו שיתבאר להלן (§ קנח) ובמשקלי השמות:

§ קיג

והוראות הסמיכות , אף שהם על פנים שונים : כאשר אבאר
 בחלק שמוש הלשון (§ רצא) , נחלק אותם בכלל לשני
 מינים : המין האחד סמיכות הצטרפות הקנין , והוא שני
 שמות הסמוכים בסמיכות הענין , יהיה השם הנסמך בכחינת
 קנין אל שם הסומך , כמו שדה אברהם השרה קנין אברהם
 וכן בית פרעה , בגדי עשו ; והנסמך לפי שהוא שם כללי לכן
 הוא

הוא נתיחד ומגבל בפרטית ע"י השם הקונה, וסמיכות כזה מתבא במלת של (דעם) הנקרי'תם הקנין (פאסעסיווא האז בעזילעדע)

והמין השני שנסמך שם עצם אל התאר שלו או אל המקרה הדבק בו לא בבהינת קנין, כי אם שהשם השני מגביל השם הנסמך בפרטות יותר, מצד התאר או המקרה ההוא הדבק בו או זולתם, ליתרון הכאור, כמו ספר תורה (לעבוד)

אבני גזית (געעהווענט טטיינט) בגדי קודש (הייליגע קליידער) איש אלהים (געטטליכער מאן) דבר אפשע: וכל שני שמות הסמוכים על

דרך זה, ר"ל שהמתואר נסמך אל התאר שהוא בו, יש להתכוון אותם בשם אחד מרכב (נאמען קאמפאזיטן) כמו שנמצא פרכבים אמתים, ד"מ אבימלך, ירד'יה, בליעל, צלמות

ורומיהם:

§ קיד

ודע כי רק שם עצם כללי יתכן שיבוא נסמך לשם אחר או מחובר לכנוי, כי הוא צריך שיוגבל בפרטות ע"י הסומך כמ"ש; אבל שם עצם פרטי, לפי שהוא מבורר ונודע מצד פרטיותו, לא יתכן שיהיה נסמך לשם אחר או לכנוי; ע"כ לא נכון לומר אברהם העיר ע"ד הסמיכות כמו שנאמר אנשי העיר וכן לא יתכן לומר אברהמי, יצחק וכו' ומהעם זה לא יתכן שיבוא היא היריעה על שם הנסמך כי אם על הסומך כמו אנשי העיר ולא האנשי כי השם הבא בהיא היריעה הוא כעין שם פרטי (§ צח) ושם פרטי הוא נודע מצד יחודו, והסומך מגביל השם הבלתי נודע ולא הנודע, וכן השם הנסמך לכנוי לא יתכן שיבוא בהיא היריעה, כי ענינם אחד: (והיוצאים מהכללים האלה אבאר בחלק שמוש הלשון (§ רפז)): ויצא מכלל מה שאמרנו, כי שם עצם פרטי נברל משם עצם כללי

בארבעה

טז

בארבעה דברים : (א) שלא יבא עליו ה"א הוריעה (§ צט) ;
 (ב) שלא יפול בו סמן המין (§ קו) : (ג) שלא יפול בו סמן
 הרבוי (§ קי) : (ד) שלא יסמך לא לשם ולא לכנוי : ועם זה
 התבאר ג"כ ארבעה דברים המגבילים את שם העצם , וכי
 המה הסבות אשר בעבורם משתנה השם ממשקלו הנפרד
 באותיות ובתנועות :

פרקו בגדר שם מקרה

§ קמ

שם מקרה או כפי מה שקוראים אותו קצת בעלי הלשון
 שם מְפֹשֵׁט (כאמין אבסטרקט), היא מלה מורה

מושג המקרה בבחינת מְפֹשֵׁט מן העצם, כאלו היא דבר עומד
 בעצמו (אין ווארט ווילכעס דאז אונזער זיטענדיג און זעלבעסטענדיג

בעטראכטעט פארטעולט) ; ואף שהוא נוטה מאמתת המציאות ,
 כי נמנע הוא שימצא איוה מקרה בלי עצם נושא אותה , אך
 הוא מכרח מאד אל ההשתכלות והדבור (§ פד) כי לפעמים
 ישפוט השכל משפט מה , להחליט איוה דבר מן המקרה
 בבחינת עצמה , מבלי שיהיה באיוה עצם שתמצא ; ע"כ
 הונחו שמות להורות על המושגים , כפי מה שנסקף אותם
 בהשתכלותנו , לא כפי מה שהם נמצאים בפעל , ד"מ אם
 נאמר דמתוק ינעם לחיך , הנשוא ינעם מחלט מן מקרה
 המתיקות , בלי השקפה איוה עצם שהוא מתוק : ומחברי
 הספרים המדברים בדרשות עיונות צריכים לשנות המקרה
 הרבה מאד , וחדשו להם שמות כפי צרכם לענין מה שהם בו :
 הערה וכו' מצאנו מושג מקרה אחת בא על משקלים שונים
 ובעקרים הם נרדעים לענין אחר , כמו ידוע , דעה , דעת

ידעה

יִדְעָהוּ כְּבֹד כְּבֹד , בְּבִדּוֹת יִשַׁע יִשׁוּעָה , הַשׁוּעָה , קִדְשׁ קִדְשָׁה :
ועל הרוב מה שהוא בלא ה"א הוא תאר השם , וכה"א או
בשאר סי' נקב' הוא שם מקרה ורבים רומיהם : והרשות
נתונה לעשות לו שם מקרה מכל מושג שירצה , על משקל
גאות למלה ההיא , אף אם לא מצא משקלו במקרא , והבאתי
הרבה מהם בחבור אוצר השרשי' :

§ קטז

שם המקרה שוה בזה לשם עצם שיתכן לבוא בה"א הידיעה ,
וביחס ההצטרפות , ובסמיכות לשם או לכנוי : וכשהוא
נסמך לשם עצם הוראתו הצטרפות הקנין לעצ' שהוא נמצא
בו , כמו , הַכֶּמֶת אָדָם , צְדָקַת יי' (§ קיג) ; וכשהשם העצם
נסמך אליו , הוראתו סמיכות ההרכבה לענין שם תאר אחד
(§ שם) כמו אל אַמוּנָה , אִישׁ תְּבוּנָה , בְּנֵי בְנֵה : אֲנָשִׁי
הַקָּדֵר , רֶבֶךְ סָזֵר ; וכן כשיכמה מקרה אל מקרה , כמו אֵימַת
מוֹת : והומיהם :

§ קיז

אטנם בענין המין והמספר , הני' שם מקרה כבחנינת עצמו
ליפול עליו אחד משניהם כי אין בו צד זכרות ונקבות , ועם
כל זה נמצא הרבה שמות המקרה שיבוא כסמן נקבה , או
בה"א וקמץ לפנייה , כמו אֶהְבֵּה , שְׂנֵאָה נִקְמָה , גְבוּרָה , או
בתי"ו וסגל לפנייה , כמו אֵמַת , יִכְלֹת או ביו"ד נחח אחרי הירק
לפניה התי"ו , כמו ראשית , שארית , אֶהְרִית , או ביו"ו שרוקה
לפניה התי"ו , כמו יִלְדוֹת , בְּחֵרוֹת , מַלְכוּת , ויש שיבואו ג"כ
כרבו"י כמו גְבוּרוֹת , הַדְּשׁוֹת , ורבו"י (ית' , זות) יהבאר במשקלי
השמות , ויש שיבואו בלי סמן המין , כמו אָרֶךְ , גּוֹבָה , זִמְן , חֹקֵק

מרח

מרה : כבוד . עשר . ומחס שלא יתרבו ג'כ . לפי ענין
המקרה ; ועכ"פ לא יתכן לעשות רבוי משם המקרה . מה
שלא נמצא מסנו במקרא :

פרק ח בגדר שם תאר

§ קיח

שם תאר (אדיקטיווה , אייגענשאפט : נאמען) , הוא נכדל משם
מקרה . במה שהוא מורה על עצם מתואר במקרה
הנמצאת בו (אין ווארט , דאז איינע אונ' עלבסטטענדיגע זאכע אונ'
איינצירליכע אין דעם זעלבסט שטענדיגען פארטעללעט) , כמו אבן גדול .
איש חכם ; ונקרא תאר לפי שבו העצם מתואר בגדר ונכדל
בסמן התאר ההוא :

הערה ויש שילוח שם עצם המתואר אל התאר , ויש
שיבוא התאר לכד במקום המתואר , והענין הוא ,
כתארים אשר המתואר מוכן מענינו יבוא התאר לכד , כמו
חנם , גבור , צדיק , חסיד , שופט , והם לרוב התארים שהם
ממאמר האיכות והפעולות הנקנים לאדם בבחירה והתלמדות
; אבל התארים ממאמר הכמות לא יוכן המתואר מענין התאר ,
כי אם תאמר , הגדול , לא ידע השומע למי מגדולים יפנה ,
אבל צדיק שתאמר אדם גדול , בית גדול :

§ קיט

ויתכן שיסופר התאר מן העצם אשר הוא נמצא בו על שני
אופנים : (א) אם שיסופר התאר בבחינה שהוא נמצא כבר
בעצם לא ע"ד שיהיה מחלט בעת הרבוי מן העצם , ואז
המתאר

המתאר והתאר שניהם מיוחסים לחלק אחד מחלקי המשפט,
 אם לנושא או לחלק צדדי (§ קמא), ועד"ז ילוה התאר אל
 המתואר בלי גורת כח השופט, זסמן הקשור ביניהם לא בכח
 ולא בפועל (§ פט) לפי שהתואר מסופר בכחינה שהוא נמצא כבר
 בעצם, ועד"ז ג"כ צריך שיבואו שניהם ביחס אחד או שניהם
 בה"א הידיעה, כמו הַאָרֶץ הַטּוֹבָה (דברים א), או שניהם בלי
 ה"א, כמו אָרֶם גָּדוֹל; ותאר הבא עד"ז, נקרא שם תאר (לדיעבד,

טיוט, אייגענטשאַפֿט: נאהיין): (ב) או שיסופר התאר ע"ד שהוא
 מחלט בעת הדבור מן העצם, ואז המתואר והתאר משפט
 שלם, ועד"ז צריך שנחבר אליהם גורת כח השופט המורה
 על קשור והרכבת המשפט, אם בפועל או בכח, ד"ס
 וְהָאֵבֶן גְּדוֹלָה (ברא' כט), האבן נושא, גדולה נשוא, ושעורו
 וְהָאֵבֶן הִיְתָה גְּדוֹלָה, הן עוד היום גדול (שם), הנה גדול הוא
 תאר והוא נשוא, ושעורו היום הוא גדול, אך דרך הלשון
 להשמיט דבור המציאות ה"ה (י"ו) במכתב, ומובן בכח
 המאמר (§ פח, פט): והתאר שיבוא ע"ד נשוא, אי איפשר
 שיבוא בה"א הידיעה אף אם המתואר נודע, לפי שהוא סותר
 למה שיורה, כי כמה שהוא מהלט עתה בעת הדבור מן הנושא,
 לא יתכן שיבוא בה"א, כי הה"א לא תבא כי אם על דבר
 עומד בעצמו או מתבונן כדבר עצמי: ותאר הבא עד"ז נקרא
 תאר נשוא אדווערביס, בעטשאַפֿטעייטס, ווארט) לפי שהוא רק תאר
 לדבור המציאות היה המובן במשפט המאמר:
 הערה והדמב"ם (מלו' הגיון שער יג), קרא למין ראשון,
 מאמר הרכב הרכבת באור ותנאי, (ר"ל שהתאר הוא
 רק באור שם העצם וגדרו) ולמין השני מאמר הרכב הרכבת
 הספור, (ר"ל שהגשוא נקרא אצלו ספור התחלה, שם שער

(א) : והרמב"ם מן באור לנתיבה , קרא למין הראשון תאר גירא ולמין השני תאר נשוא : ועיין בדבריו מה שהכדיל עוד שם בין לשון עברי וכין שאר לשנות בענין תאר גירא ותאר נשוא : והר"י לעוויהן ז"ל כחבורו עמודי חלשון קרא למין הראשון תאר מחלט ולמין הב' תאר מפשט : ויתר מזה בחלק שמוש הלשון :

§ קב

ולפי ששם התאר ושם המקרה אחד הם במושגם , לכן נמצא שמות במקרא , המשמשים במקום אחד לתאר השם , ובמקום אחד לשם המקרה , ד"מ כאסוף קציר (ישעיה יז) תאר לקוצר , ורע וקציר (ברא' ח) שם מקרה , ותקם הצעירה (שם יט) תאר , והצעיר בצעירתו (שם מג) מקרה , כי תועבה היא (שם) מקרה , לא תאכלו כל תועבה (דברי יד) תאר לדבר המתועב :

§ קכא

שם התאר מתאר את העצם בכל אופני המקרים שאיפשר שיתואר העצם בהם , בין שהם מקרים ממאמר האיכות והכמות . כמו תקם משביל , גדול , קטן , ובין שהם קניני הפעולות , כמו סופר , בונה , שופט , רוקם , (ובעבור זה הבינוני בכל הפעלים הוא שם התאר , המתאר את העצם בבחינת היות מקרה הפעולה קנין הנושא) ובין שהם התיחסות העצם אחר המקום והזמן . כמו תצר הפנימית מן ל הקדמוני , או התיחסות האיש אחרי משפחה או שבט או מדינה או עיר , כמו עברי , ישראלי , פנעני , מצרי ; גם שמות המספר

בבחינת

בבחינת היותם מגבילים כמות האישי בעצם המה תארימלו :

§ קכב

ולפי ששם התאר מגביל את העצם ראוי שישתוה לו
למתואר במין ובמספר , אם הוא נלוה אל המתואר , כמו
איש צדיק , אשה חכמה , אנשים נבונים , נשים שאונות ,
וכ"ש כשבא התאר לבד במקום המתואר : ורוב התארים
ומדות נפשיות הנופלים על שני המינים , נוכל להוציא זכר
מנקבה ולהפך , אם ימצא על מין אחר במקרא , ד"מ מן
לץ נאמר לנקבה לצה לפי שנופל עליה , ומן יועץ יועצת ;
זולתי בתארי , אשר לא יפול כי אם על אחד מהם , כמו זכר ,
בעל , שלישי , סרים , לזכר , לא נוכל להוציא מהם הנקבה .
(ומה שנמצא בעלת אוב (ש"א כמ) , אינו לענין זה) : נקבה
פלגש , שגל , מינקת , מילדת . לנקבה לא נוכל להוציא מהם
הזכר : ויש שהתאר משתנה בין זכר לנקבה במקרא , כמו ,
אב , אם , ארון , גבירה , עבד , אשה , ששקרהו ראוי שנשמור
אותם אל הדרך ההוא , בלי שנוי על מה שנמצאם במקרא :

§ קכג

אמנם בענין יחס הנפרד וההצטרפות משפט אחד לשם התאר
עם שם העצם , ויתכן שיבוא בנפרד או בסמיכות
וככנוי ; וזה אם יבא לתאר השם לבד , יבא בנפרד נלוה אל
המתואר או במקומו כמו שבארתי כבר , או שיבוא נסמך
לשם אחר על שני אופני הוראות הסמיכות שזכרתי לעיל
בשם עצם (§ קיג) : האחר הוראת הצטרפות הקנין על
הקונה

הקונה , וזה כשהוא נסמך לתאר זולת המתואר שלו , ד"מ
 בְּנֵי יַעֲקֹב . חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל , מַלְכֵי אֶרֶץ וְהַשְּׁנִי שִׁיסְמֵךְ הַתֶּאֱרָךְ
 עַל הַמֵּתוּאָר שֶׁלּוֹ ע"ד סְמִיכוֹת הַרְכַּבַת שֵׁם תֶּאֱרָךְ אַחֵר , כְּמוֹ
 הַכֶּסֶף לֵב , עֲנִינוֹ לֵב חֶסֶם . וְכֵן גְּדִיב לֵב . קֶצֶר־יָד . טְהוֹר
 עֵינַיִם ; וּלְפַעֲמִים יִסְמַךְ הַתֶּאֱרָךְ עַל שֵׁם הַמִּקְרָא לְהוֹרֵאת גֵּרֵר
 מוֹשְׁגוֹ בְּבִאּוֹר וְעֲנִינוֹ שֵׁם הָאֵר מֵרַכֵּב , כְּמוֹ גְּבוּרֵי כַח , גְּדֹל־עֲצָה ,
 חֲכָמֵי־אַמֶּת , יֵרֵא־חֲטָא , עֵי־שֶׁשֶׁר , רַב־פְּעֻלִים , שׁוֹנֵא־בְצַע :
 וְשֵׁם רֵנְכֵמֵךְ אֵף עַל זֶה הַדְּרָךְ . יְפוֹל הִיא הַיְדִיעָה תְּמִיד עַל
 הַסְּמוּךְ לֹא עַל הַנְּסֻמֵךְ , כְּמוֹ יֵרֵא־חֲטָא , גְּדֹל־הַעֲצָה , רַב־
 הַפְּעֻלִים : וְאִם יָבֵא הָאֵר נְלוּה לְשֵׁם תֶּאֱרָךְ מֵרַכֵּב מִשֵּׁם זָכָר וּמִשֵּׁם
 נִקְבָּה , יָבֵא פַעַם בְּלִשׁוֹן זָכָר וּפַעַם בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה , ד"מ בְּסֵפֶר
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת (דְּבָרֵי כַח) בְּתֶאֱרָךְ נִקְבָּה . לְפִי שֶׁהוּא מוֹסֵב עַל
 הַתּוֹרָה . בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה (שֵׁם כַּט) בְּתֶאֱרָךְ זָכָר , לְפִי שֶׁהוּא
 מוֹסֵב עַל סֵפֶר , וְלִכֵּן הִרְאִישׁוֹן סֵפֶר בְּמַפְסִיק , וְהַשְּׁנִי בְּמִשְׁרַת
 (וְעֵיִן רִשִׁי שֵׁם כַּט פְּסוּק כ) :

§ קכד

וְחֵלֶק מִשְׁמוֹת הַתֶּאֱרָךְ מֵה שֶׁנִּקְרָא שֵׁם יָחַס (כְּאַחַד גַּעֲטוֹלִיזִיוֹן
 טַטְאִוּוֹלְהַעֲטוֹן) : וְשֵׁם הַיָּחַס הוּא הַתִּיחֻכוֹת אִישׁ אִישׁ מִשְׁפָּחָה אִו
 שְׁבֵט אַחֲרֵי אִישׁ שֶׁהוּא רֵאשׁ הַיָּחַס , כְּמוֹ יִשְׂרָאֵלִי , רֵאוּבֵנִי , גְּדִי
 אִו אַחֲרֵי אֶרֶצוֹ , כְּמוֹ כְּנַעֲנִי , עֵבְרִי , מִצְרִי , פְּלִשְׁתִּי , אִו אַחֲרֵי
 עִיר מוֹלְדָתוֹ , כְּמוֹ יְרוּשָׁלַּיִם , שְׁמֵרוֹנִי : וְכַמֵּן הַיָּחַס הוּא תוֹסֵפֶת
 יוֹד בְּסוֹף וּלְפָנֶיהָ הַיֶּרֶק , וְלִנְקֵבָה הִיא אַחֲרֵי הַיֶּרֶק וּלְפָנֶיהָ קֶמֶץ ,
 כְּמוֹ עֵבְרִיָּה , מִצְרִיָּה , אִו תִּיּוֹ וּלְפָנֶיהָ חֵירֶק , כְּמוֹ עֵבְרִית , מִצְרִית
 וְלִדְבָרִים זָכָרִים , יוֹד מִיָּם נוֹסֵף עַל יוֹד הַיָּחַס , כְּמוֹ אֱלֹהֵי הָעֵבְרִיִּים
 שְׁמוֹת

(שמות ג), כבני כושיים (עמוס ט), היהודיים (אסתר ט); ומנהג
 הלשון להשמיט יוד אחת לכבוד פגישת שתי ידיין במבטא
 וגם חירק אחד. ונאמר עברים מצרים, וכן לוי נשמטה יוד אחת
 כי הראוי לוי בשתי יודין, אחת שרש והשנית כמן היחס,
 זכרכים נשמטו שתיים, לויים הראוי לויים, אחת לשרש ואחת
 ליחס והשלישית לכמן הרבים. וכמן רבות נקבות (ת) אחרי
 יוד היחס, כמו עבריות, מצריות: וכל שם היחס יהכץ שיבוא
 בה' א הידיעה כמו העברי, הראובני:

הערה זכבר מצאנו שמות התארים יבואו ג"כ ביוד היחס
 בהתיחסות על קנין נפשי או איכות גופני, כמו אקורי,
 דחמני, דמוני ועיין במשקלי השמות וקצב):

§ קכה

ולבעלי הגיון חלוקה אחרת בשמות, זולת אלה שזכרתי זה: א)
 שם משתף, והוא בהיות שם אחד משתף לענינים שונים, ד"מ
 עין, נאמר על עין הרואה, ועל מבועי מים: עין דמים (כרא'
 כד): ועל המראה והצבע: פֶּעֶן הבדלח כמדבר יא; איד
 נאמר על העבים והענן: ואד יעלה (כרא' ב): ועל שכר וצרה:
 קרוב איד מואב (ירמי' מח): (כ) שם נרדף והוא הפך זה:
 שמות רבות נרדפים בענין להוראת מושג אחד: ד"מ איד:
 עב: עֵנָן גֶשֶׁם: מָטֵר: חָכֶם: מִשְׁכִּיל (ג) שם מְשָׁאֵל: והוא שם
 הונח בעצם וראשונה להוראות ענין אחד, והושאל אח"כ ע"צ
 הדמיון והמליצה לכנות בו דבר אחר, ד"מ ראש הנחתו
 הראשונה על ראש בעלי חי, ולפי שהוא הנכבד בכל איברי
 בעלי חיים, והושאל אח"כ על כל דבר נכבד והתחלת ענין.
 כמו ראש גשיא בית אב: ראש דָּהָר: ראש חֶדְשׁ: ראש הַשָּׁנָה:

וכן יד הגדר : תגלי הקר : המה שמות משאלים מאיברי בעיה
 ועד"ו נעתק לפעמים מושג שם עצם למושג שם תאר , לפי
 שמשמשים בו , ד"מ חלב , הנחתו הראשונה על שומן
 הבהמה , ואמר ואכלו את חלב הארץ (כרא' מה) על צד
 השאלה והדמיון לפי שהחל' מיטב הבהמה , ואמר על מיטב הארץ
 ג"כ חלב , והוא הרחב' בלשון , כאשר אדבר מזה ברוכי המליצ' :
 (ד) שם נגזר , הוא שם נעתק משם אחר או מפעל , לאיזה
 כונה משתתף ביניהם , ד"מ אדם , נגזר מאדמה כי ממנה לקח ,
 וכן חמה . לפי שדרכה לחמם : וכן לבנה מפני מראה הלובן .
 ועד"ו יצחק מן צחק : יעקב מן עקב : אהוס מן אדום :
 הערה וכבר העיר חכם אחר בזמנינו המליץ המפואר מו"ה
 נפתלי הירץ וויזל זצ"ל בספרו גן נעול לכאר הכרל
 השמות הנרדפים , כי אף שהם נרדפים לענין אחד בעקר
 המושג , מ"מ ימצא הכרל דק ביניהם , כי אין זה יופי הלשון
 להניח שמות רבות לענין אחד , אם לא ימצא הכרל ביניהם
 בענין מה , ועיין בספר הג"ל ותרגיע בדבריו :

פרק ט בגדר שם המספר

§ קכו

שם המספר (כאמרו יאעראליא , דאז לאלה ווארט) הוא חלק
 משם התאר , המתאר מקרה הנמות בשם ,
 והוא בכלל שני מינים (או מספר מיעד) בעטעוויזשענדעס לאלה ווארט) ,
 המגביל בשעור מצמצם נמות העצם : (כ"ב מספר הקפי
 (אלגעמיינעס לאלה ווארט) , המבדיל רקבין כל לחלק :
 מספר

§ קבו

מספר המיעד ג"כ על שני מינים : (א) פמות המנין
 (ד"ח ללהטן גרעסע), והוא כמות המתפרד, ר"ל שהלקיו נפרדים
 זה מזה, והוא בשם המין, אשר אישיו מגבלים במנין
 הפרטים כמו שנים : עשרה : מאה : (ב) פמות דמדה (ד"ח
 מאטען גרעסע) : והוא כמות המתדבק : ר"ל בשמות הסבוין שאין
 דרכם למנת פרטיהם : אך כמותם מגבל במדה במשקל ובמשורה
 כמו מתצית השקל רביעית ההין : עשירית האפה וכדומה :

§ קכח

כמות המנין שוב יתכן שיביא על שני פנים : א מספר יסודי
 (קארדינאליז, גרונד ללהטען) : המונה את הדברים לפי מה שהם, בלי
 הבחנת הקדם והמתאחר בהם כמו אחר : שנים : שלשה :
 ב מספר סדורי ארדינאליז, ארדנונגס ללהטען : המונה את הדברים
 בסדר קדימה ואחור בבחינת התאר או הפעל הנאמר על
 הנמנים : כמו ראשון : שני : שלישי : ומספר היסודי נקרא ג"כ
 מספר בודד אכטונט, ללהטען) : לפי שאין חלקי המספר
 מצטרפים זה על זה : ומספר סדורי הוא מספר מצטרף רעלטיב
 לזה (וירוס), לפי שתלקי המספר מצטרפים זה על זה בבחינת
 הקודם והמתאחר, ובבחינת החלק אל הכל, ד"מ תאמר
 בששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ, הוא מספר
 יסודי מקובץ משהו ימים פרטים, ותשוב אח"כ לסדר
 אותם, בראשון ברא את האור, בשני ברא את הרקיע
 וכו', הנה מספר ראשון מושג מצטרף על השני ולהפך, כ"
 אם

אם אין זה אין זה :

§ קכט

לפי ששם המספר הוא בבחינת שם תאר, לכן הוא נוטה
 ג"כ לפי סין המותאר הנמנה, אך סמן המין בו הפך שאר
 השמות, כי בשאר שמות סמן הזכר בלי ה"א בסוף, וסמן
 הנקבה ה"א בסוף ולפניה קמץ, ובשם המספר לזכר בה"א בסוף
 ולפניה קמץ, ולנקבה בלי ה"א, ר"מ שלשה זכרים: שלש
 נקבות: וכל זה משלש ועד עשרה ועשרה בכלל, ומעשרת
 ואילך סמן המין כמשפטו: שלשה עשר אנשים: חמש עשרה
 נשים ומעשרים ועד מאה: סמן הרבוי (י"ם) שוה ומשתף
 לזכרים ולנקבות: ומן מאה עד אלק ג"כ משתף לשני
 המינים בסמן הנקבה: ומן אלק: אלפים עד רבקה:
 משתף בסמן זכר, ורבקה משתף בסמן נקבה, וכ"כ הראב"ע:
 "מספר האחרים על מעלת הנקבה, והעשירים על מעלת הזכר,
 והמאות על מעלת הנקבה, והאלפים על מעלת הזכר,
 והרכבות שוב על מעלת הנקבה":

§ קל

וכן יבוא שם במספר כח"א היריעה, אך לא כמנהג שאר
 שמות התארים, כי בשאר שמות אם המתואר בה"א
 בהברת גסה תא"י בה"א כמו שבארתי (§ קיט), ובשם המספר,
 אם הוא מחובר למתואר יבוא ה"א על המתואר לכד והמספר
 בלי ה"א, אף שהוא ביחס אחר עם המתואר, כמו שלש

הערם תתנו (כמדבר לה) רק כשיבוא המספר זולת המתואר
 יבא בה"א, כמו ארבעה מלכים את החמשה (בראשי יד):
 וכן נבדל בזה משאר שמות התארים, כי בשאר תארים
 יקדם המתואר לרוב, והמספר יקדם לרוב להנספר: וכפרט
 כשהמתואר נושא המשפט, זולתי מספר אחד שזה בכל
 עניניו לשם תאר שיבוא אחד המתואר ובה"א, כמו הכבש
 האחד, ודומיהם:

§ קלא

וכן ימצא שיבוא שם המספר בסמיכות וכנוי, אך לא על
 הכונה מה שיורה סמיכות שם לשם (§ קיג): כי בהספר
 שם מספר להנספר לא יורה לא סמיכות הקנין ולא סמיכות
 הרכבה, אבל הוא רק דבקות במכתב לבד ולא הצטרפות
 ענין, כי הכונה אחת, אסנאמר שלשה אנשים כיחס הנפרד,
 או שלשת אנשים, וכן הכנוי הדבק לשם מספר לא יורה על
 שם קונה (§ קנ קנו), כי אם הכנוי מגביל רק נוף הנושא
 הנושא הנמנה, ד"מ צאו ששתכם (כמדבר יב) ענינו אתם
 שלשה:

הערה כן דעתי בענין הוראת סמיכות וכנוי בשם מספר, וזה
 ג"כ דעת הרד"ק (דפוס פירדא דף יט) אמר שם וז"ל:
 ואין סמיכות שם המספר בשאר סמיכות, אלא שכומך
 המספר על הנספר או אחד על הכירו; על הנספר כמו
 עשרת בני המן, מאת בכר, ואחד על חברו, כמו שנים עשר,
 ד"ל שנים ועשרה; ויסמך א"ג"כ הנספר, כמו עד שנת את
 לכרש

לכודש ; והכנוי שניכם ר"ל אתם השנים עכ"ל : ומדקדקים
 אחרים אמרו כי שם המספר הבא בנפרד הוא בכחינת תאר
 וקראו לו מספר מחובר למתור והמספר הנכמך הוא בכחינת
 שםמקרה המפשט מן העצמונסמך לו בכחינת קנין, וקראו לו
 מספר משפט מהמתואר, וכמו שפירש"י שלשת ימים (שמות י)
 שלוש של ימים טערצייענא בלע"ז (רד"א אה"ט) : וכן שבעת
 ימים (שם) מעטיינא בלע"ז : ואחריו החזיק הר"ה הענין הזה,
 ודעתו עוד כי מספר שלשת ארבעת אינם נגזרים להיות
 הסמיכות מנפרד שלשה ארבעה אבל הסמשקלים בפ"ע ע"מ
 קמרת, ולכן יבואו על הזכרים ועל הנקבות ; ואמר עוד, כי
 המספר המפשט מן המתואר, יורה על כונת הענין בכמות
 ולא על הרבר הנמנה, ר"מ בספור החלום נאמר, ובגפן
 שלשה שריגים, בנפרד, לפי שעקר כוונתו היה על העצי
 שראה בחלומו ולא שת לבו למספרן, והפותר אמר שלשה
 השריגים במספר מפשט לפי שעקר כוונתו על המספר שלש
 ולא על העצם הנמנה ; ואם שלא יספיק לזה ככל מקו'
 במקרא, לא שת לבו לזה ויספיק לו למצוא מקום להראות
 בו יד חריצות :

§ קלב

ואבאר שמות מספר היסודי מאחד ועד עשרה ונקודתמלוכר
 ולנקבה בנפרד ובדבקות :

נקבה		זכר	
נפרד	דבק	נפרד	דבק
אחת	אחת	אחד	אחד
שתיים	שתי	שני	שנים
שלשה			

נקבה		זכר	
דבק	נפרד	דבק	נפרד
שלוש או שלשת	שלוש	שלשת	שלושה
ארבעת	ארבע	ארבעת	ארבעה
חמשת	חמש	חמשת	חמשה
ששת	שש	ששת	ששה
שבעת	שבע	שבעת	שבעה
שמונת	שמונה	שמונת	שמונה
תשעת	תשע	תשעת	תשעה
עשרת	עשר	עשרת	עשרה

הערה ודקדוק שמות המספר ומשקלם קשה מאד, כי כמעט אין אחד שאין בו זרות במשקלו: אחר נראה שהוא ע"מ פעל הדגוש כמו גנב (ש קפ), ולא נשלם בו הדגש, כמנהג לפני היא ח"ת (ל) ולפי שלא תתקיים פתח לפני קמץ באות גרונית (ו: שם) בא סגל תמורתה. ע"ד פתח, וא"כ היה ראוי להיות הרבוי ממנו אחרים כמו גחלים (ש קפ) אבל הרבוי בו אחרים, גם היחיד ממנו יבא לפעמים בשני פתחין אף זולתי הסמיכות, שכם אחר (ברא, מה); ומפני זה נטה דעת קצת לומר שהוא על שני משקלים, והפזוחים הם ע"מ פעל כמו שחר (קעה), אך במה שהנניגת מלרע כותר העתם: והנכון מה שכתב הבאור נתיבות השלום בראשית ג' ע"ש: ובא בחסרון אלף, ודבר חר את אחר יחו' לג'. ובחסרון דל"ת, ועשה את מאחר מאלה (שם יט), אחת לנקבה כלו פתח בנפרד ובדבקות

ובדבקות, ובאסוף אהת, ודאוי להיות אחרת ונפלה הדלית
 כדלית הרה ללת (שא ד) ת' ללדת: ולדעת הרד"ק נגזר ארת
 מן אח לזכר, ולא יחסר הדלית לא בזכר ולא בנקבה: שנים
 לזכר שנים לנקבה בסמן רבוי זוגי, ושרשם שנה ודאוי להיות
 שגתים לנקבה ונפל הנו"ן, ונדגשה התי"ו אחרי שינע, והוא
 זרה, ולכן קוראים אותה אשתים, באלף לפני השוא ויהיה
 שוינח: ולכן משתי עיני שופ' מו) חתי"ו רפויח בעבור דגשות
 השי"ן שהיא כהפרח שוינע; ויבא בסמיכות: שני עשר איש
 (הושע ג) בנפילת חמים: או שנים עשר ברא: יז) וכל זה
 כשהוא דבק למספר: אבל כשהוא דבק לשם יפול חמים המיד,
 כמו שני אנשים, וכן שתיים עשרה (במדבר ז) דבק למספר
 במים: שתי נשים דבק לשם בלא מים: שלשה לזכר, שלשת
 דבק, וככנוי שלשתכם בתגשות התי"ו מנפרד שלשת ע"מ
 פעלת: ע"ן לקמן (סקפת): וכל דבק אשר תי"ו בסוף יבוא
 גם לזכרים וגם לנקבות: כמו לשלשת אחיותיהן (איוב א); שלש
 לנקבות: כשהוא נסמך לשם לשלש השנים (ויקרא כה):
 וכשהוא נסמך למספר יאמר שלש עשרה שלש מאות: ובמקף
 וסמך למלח שהוא מלעיל שדש' אלה (שמות כא) ארבעה
 לזכרים: בדבקות ארבעת וכנוי ארבעתם (דניאל ב): ארבע
 לנקבות: שזה בנפרד ובסמיכות: חמשה לזכרים: והרבק חמשת:
 וגם מזה נוכל להוציא הכנוי אף שלא נמצא במקרא חמשתכם:
 זכר השאר: וזלתי במספר שבעתיבוא בכנוי שבעתם (ש"ב כא):
 ודקדוק המלה הזאת עיין סוד הנקוד שער השמות סי' נט: ומדרך
 דכברא נאמר מן השעת השעתם: ומן עשרה בכנוי עשרתם:
 אבל הכנוי מן שמונת שמונתם:

§ קלג

ומספר עשרה מעשר ומעלה לזכר בלי ה"א ולנקבה בה"א
כמשפט, והאחרים קודמים לעשר, ובלא חבור וי"ו והאחרים
לזכר בנפרד, ולנקבה רבים בסמיכות:

זכר נקבה

ז	אחד	ז	אחת	ז
ז	עשתי	ז	עשתי	ז
ז	שנים	ז	שתים	ז
ז	שני	ז	שתי	ז
ז	שלשה	ז	שלוש	ז
ז	ארבעה	ז	ארבע	ז
ז	חמשה	ז	חמש	ז
ז	ששה	ז	שש	ז
ז	שבעה	ז	שבע	ז
ז	שמונה	ז	שמונה	ז
ז	תשעה	ז	תשע	ז

הערה ולא עמדו המדקדקים על טעם העי"ן במלת עשתי
ובעל מקנה אכרם האריך בו: ואם תבא ה"א הידיעה
במספר, יתכן שתבוא על מספר הגדול, אל שנים העשר
איש (יהושע ד), או על מספר הקטן, כמו האחת עשרה
(מ"א י), או על גוף הנמנה כמו ואת שתים עשרה
האבנים (יהושע ד):

§ קלד

ומספר העשירים: יבואו בסמן רבוי הזכרים גם לנקבות: כמו
יה עשרים

עשרים שלשים ארבעים וגו' והיה ראוי להיות עשרים ע"מ
 הזוגי : אלא שהושווה לשאר מספרי העשרות, וכשיחבר אליהם
 האחדים : יתכן שיקדם מספר הקטן : כמו אחר ועשרים : שנים
 ושלשים או מספר הגדול : כמו ארבעים ואחד : חמשים ושנים :
 ומספר מאה : בהיאנקבה גם לזכרים : והסמיכות מאת אלף :
 והזוגי מאתים : והרכוי מאות : ובא המאות (מ"ב יא) בי"ד נעה
 המורת היא השרש : והמספר קטן המונה את המאות ג"כ
 בנקבה : כמו שלש מאות : ומספר אלף משתף : והרכוי
 אלפים והזוגי אלפים : והמספר קטן המונה את האלפים ג"כ
 בל' זכר : כמו שלשת אלפים : עשרת אלפים : אחד עשר
 אלף : עשרים אלף : מאת אלף : ומספר רבוא או רבבה ג"כ
 משתף, והזוגי רבואתים. והמק המונה אותו ג"כ בל"ג, שלש
 רבוא, רבוא, רבבה :

הערה ונמצא המספרים האלה בחבור הכנויים, כמו ותאכל אותך
 ואת חמשיך (מ"ב א), פי' וחמשים שלך ; ומצד הסברא
 נוכל לומר ועשיריך ושלשיו וארבעיו, וכן בשאר, וכן הכה שאול
 באלפיו והוד ברכבותיו (שא יח) :

§ קלה

מספר סדורי, הוא בכל עניניו כשם תאר לכן יבוא המיד
 אחר המתואר : ובהיא אם המתואר נודע : ובלא היא
 אם הוא בלתי נודע : כמו החדש הראשון השנה השנית : יום
 שני יום שלישי ; ובא יום הששי (ברא' א) שלא כמנהג :
 וכמן מספר סדורי י"ד היחס בסוף לזכר : ולנקבה (ית או י"ד)
 (§ : קבד) : כמו שני שלישי : שניה שלישיה או שנית שלישית :
 ומה ראוי להיות שני לזכר בפלס שלישי : אך כבר ידעת

שנה מדרו (ברא' יד) ת' ובשנה שלש עשרה :

§ קלו

מספר מדותי או החלקי (פרטיטיון / אדער אדזשטן : גרעסע)

המגביל גדר החלק מן הכל, בשמות הקבוץ אשר ערך כמותם מגבל במדה במשקל ובמשורה, או שהנשוא נאמר על חלק מן פרטי אחד, והוא בכחינת שסמפשוט מהמתואר : ומתיהם עליו כהתייחסות המקרה אל העצם, וומצטרף עליו

כהצטרפות החלק אל הכל :

ששית	חצי חצי
שביעית	מחצית
שמינית	שלישית
תשיעית	רביעית
עשירית	חמישית

ישוה מספר החלקי למספר סדורי נקבה, וההבדל ביניהם בענין מצבם, כי הסדורי יבא תמיד אחרי המתואר כדין תאר השם, והמדותי יבא תמיד לפני השם כדין שם המקרה המפשוט מהמתואר ונסמך עליו, כדין כל נסמך שיקדם לסומך : ד"מ שנה הרביעית סדורי : רביעית השנה מספר חלקי : וכן רביעית ההין עשירית האפה : ולפי שהוא בכחינת שסמקרה לכן יבוא במין נקבה : כרוב שמות המקרה : ובתלמוד הנפרד ממנו בל' זכר : למחצה לשליש או לרביע : אבל במקרא הנפרד בל' נקבה : כמו שלשית באור תבעיר (יחוק' ה : זכרייג) ; ומן עשירית נמצא הנפרד ועוד בה עשיריה (ישעי' ו) ; ובא רבע שקל כסף (שיא ט), וכן ומספר את רבע ישראל (במד' כג) שניהם מספר חלקי כמו רביעית, וכן לפרעה לחמש (ברא' מז), כמו המישית; ולא נמצא מספר מדותי מעשרה

ומצא

ומעלה, אם לא שנוסף עליו מלת חלק מדרך סברא לומר
חלק אחר עשר: חלק שנים עשר:

§ קלו

מספר הקפי (דף: אלגעמינטע לזהווארט) , ברחי מגביל הכמות
בפרטות. אך מכדיל בין כל לחלק: אם המזפט מקיף כלל
המין או כל חלקי גוף אחד נקרא הקף כללי: ואם הוא מתחתם
על מקפת מן הכלל נקרא הקף חלקי: והקף הכללי יבוא על
שני דרכים; האחד במלת כל ונופל על היחיד ועל הרבים,
כל איש אשר בו טום (ויקרא בא), כל הנוגע (שמות יח),
כל האנשים (שם ד) כל העם, כל העדה; וכשהוא מחובר
אל מלת השלילה, אם הוא שולל כל הנושא מן הנושא
יבא במלת אין, ועתה אין כל (במדבר יא), וכשנשלל כל
הנושא מן הנושא יבוא במלת לא, לא תעשה כל מלאכה
(שמות כ), כי לא ראיתם כל תמונה (דברים ד); ואם השם
המגבל במלת כל, הוא נודע באחד מאופני ההודעה: אם
בה"א או בכמיכות או בכנוי, מורה שלילה חלקית, כמו
אפס קצתו תראה וכלה לא תראה (במדבר כג); ולא יעיר
כל חמתו (תהלים עח); וכן משמש כל על הפלגה,
בשהדבור על הרוב, כמו וכל הארץ באו (ברא' מג);
והדרך השני שבא השם כפול להורות הכללות, כמו
איש איש ממלאכתו (שמות לו) ענינו כל איש, כרצון
איש ואיש (אסתר א); ולפעמים בא כל, להורות בין אחד
ובין כולם, כמו כל הנוגע (שמות יט), והיה נכון ג"כ לומר
איש איש הנוגע, יהיה מי שיהיה, בין אחד ובין הרבה ובין
כלם

דף
מר
:
ליו

הם
אר
ורה
קדם
עיי
ורה
גרה
קרא
י"ג
ובא
מד'
מש
שרה

בלם ; זכן יבוא איש על הכללות . איש ואישה אל יעשה עוד
 (שם לו) . ענינו כל איש . וזה בענין הנופל על הכלל ואינו מחויב
 שימצא בכלל . רק אם ימצא יהיה כן :

§ קלה

זהקף החלקי מורה התיחסו הנשוא על מקצת מן הכלל בלתי
 מגבל בשעור . כמו קצה . מקצה . מקצת . רב . מעט . וכן
 בשיבוא שם בלשון רבים בלי היא הודיעה . הודאתו חלקי .
 כמו ויותירו אנשים (שמות כ) (איינגע , עטליכע , וולכע , איין טהייל) .
 וכפילת השם יורה לפעמים ג"כ כמות רב . ולציון יאמר איש
 ואיש ירד בה (תהלים פז) . ועוד הרבה מה שיפול בלשון על
 המקצת . לפי מה שיתישב בענין :

§ קלט

ויש מספר מורה כפילת פעולה אחת וחשונתה כמו פעם
 פעמים שלש רגלים . עשרת מונים ; ומלת פעם נופל על הזכר
 ועל הנקבה . כמו שמונה מאות חלל בפעם אֶתְּךָ (ש"ב כג) שלש
 מאות חלל בפעם אֶתְּךָ ודיה א' יא :

§ קמ

ויש עוד מספר המורה שעור וערך (פראפארטיואלציס) . ר"ל כפילת
 הדבר על השעור הידוע בערכו . כמו כי לקחה כפלים כהטאתיה
 (ישעיה ט) אַרְבַּעַתִּים (פירפוך) . ענינו ארבעה כפל על אחד .
 שִׁבְעַתִּים (זיבענפך) . ענינו שבעה כפל על אחד ; ולפעמים בא
 מספר היסודי במקום מספר הכפל והשעור . כמו ויספתי ליכרה
 אתכם שבע על הטאתיכם ויקרא כו) . וענינו שבע פעמים כפל .
 אבל המספר במקום הזה הוא גוזמא . כי הוא מנהג הלשקתופס
 מספר ידוע . כמו שלש . שבע . עשר . לגזמא . וענינו הרבה

היחס נקראים (קאזוס, לייכען) ; וזוה כי כל שם הנמצא במשפט
 שלם (§ פג) או , שהוא בעצמו נושא המשפט , ועליו עקר
 הספר ליחס לו נשוא מה או לשלול אותו ממנו , והוא
 השם הראשי , לפי שהוא ראש הענין ועקר הדבור , או שהוא
 טפל לחלק מחלקי המשפט ; ועל הרוב יבאר איזה מושג
 או גדר בנשוא בבחינת מה שהוא מיוחס לנושא , והוא
 שם צדדי , לפי שאינו עקר הדבור במשפט אבל טפל לו. כגון
 אבאר : והגושא שהוא שם ראשי , נקרא ג"כ אצל בעלי הלשון
 שם הישר (ק : רעקטוס) , לפי שהוא ישר ואינו צריך לא למלה
 ממלות היחס (פילוסאפיה) , ולא לאות היחס , לבאר גדרו ויחסו
 במשפט , כי הוא הנושא אשר הנשוא נשפט ממנו : והשם
 הצדדי המבאר איזה מושג או גדר בנשוא נקרא ג"כ שם נוטה
 (קאזוס אבליקווס , זייגעטל) , לפי שצריך לבוא בו מלה או אות
 היחס , ד"מ ויך בלעם את האהון במקד ; נושא המשפט הוא
 בלעם , וכא ביושר , הפעל ויך הוא נשוא המשפט , האתון
 והמקל שני שמות צדדים , ונוטים בסמני היחס , מלת את מבאר
 יחס שם האתון היותו פעול ההכאה , והביית מבאר יחס
 המקל היותו הכלי שבו הכה , ושניהם מבארים גדר הנשוא
 במושגיו :

§ קמב

מיני היחסים אשר יתכנו לבוא בכל משפט הם רביסושוניים ,
 ולפיהם יהיו מספר מלות היחס הנמצאים בכל לשון , כי
 לזה הונחו מלות היחס לבאר יחסי השמות הצדדים , כמו
 מן על תוך אל לפני אחרי ודומיהם ; ואנחנו לא נבאר
 מהם הנה כי אם חמשה אופנים , והם מה שרבים סמניהם
 אותיות בכלים המחברים בראש השם הצדדי וזלת אחר מהם
 שסמנו מלה והוא את ואלו הם :

(א) יחם הפעול (אקזפון דער ליידיגערע געגענטער) המורה יחם השם שהוא מקבל רפעולה :

(ב) יחם שממנו (אבזפון) המורה יחם השם הוא הסכה הגורמת או התחלת המקום והזמן :

(ג) יחם שבו (אינטערוואלענעלע אוגד לזקעלע) המורה יחם השם שהוא הכלי, או התוך במקום או התוך בזמן :

(ד) יחם שאליו (הזפון) המורה יחם השם שאליו תכונת הנשוא בסכה תכליתית, שהוא גכול התנועה במקום או בזמן :

(ה) יחם תדמיון (קאמפארטיון) המורה יחם השם אשר הנשוא משוער ונערך בו : ועהה אכאר סמגרים אחר אחר :

§ קמג

כל משפט אשר נשואו פעל (אקטיוו), ממאמר השנוי והתנועה (§ פ) והוא פעל יוצא (טראנזיטיוו), המתכוון בין שני גופים פועל ופעול, והפועל הוא הנושא, יבוא בשם ישר, והפעול יבוא בסמן יחם את, כמו בראשית ברא אלהים את השמים; ואם הפעול ידוע יתכן שיסומן באות הכנוי המחובר למלת את, כמו ויראו אחי יוסף אוהו ובראשית ג או שהכנוי מחובר לפעל להורות על הפעול, כמו ויראוהו : ואם נשוא המאמר הוא מבנינים הנפעלים (פאסייוו), ואז הפעול נושא המאמר, יתכן שיבוא, או ביחם הישר בלי סמן הפעול כדון נושא המשפט, כמו השמים נבראים, הלחם נאכל, או שיבוא ביחם נוטה בסמן הפעול אף שהוא הנושא, כמו ולא יאכל את בשרו (שמות כא), וישב את משה ושם וכן תוכל לומר את השמים נבראים, את הלחם נאכל, וכיוצא באלה

יט

באלה וע"י זכגורת מלת את (§ קנה רעה) ונקרא היחס הזה
יחס הפעול :

§ קמר

כל שם המגביל בנשוא המשפט, גבול התחלת הפעולת
אם בחומר שממנו התחלת הפעולה, או הסכה הגורמת
(דיוא בעוועגט דע אורזאכט), או התחלת התנועה במקום או בזמן,
סמן היחס שלו מלת מן או מ"ם השמוש הבאה במקומו
ואחריה דגש, כמו ותקח מפריו, מורה המ"ם יחס השם,
שהוא החמר שממנו התחלת הלקיחה, משר ענים מאגרת
אביונים עתה אקום (תהלים יב) מורי המ"ם בשניהם יחס
השם שדיא סכה גורמת, כי גם הסכה התחלת הפעולת
במחשבה, ויצא יעקב מבאר שבע (בראשית כח), מורה
המ"ם יחס השם שהוא גבול התחלת התנועה שממנו התחיל
הנושא להתנועע, ויעמוד העם על משה מן הבקר (שמות יח)
התחלת זמן העמידה : ונקרא היחס הזה יחס שממנו :

§ קמח

השם המגביל בנשוא המשפט, אשר הוא פעל, הכלי ע"י
הפעולה נעשה, או גבול התוך במקום שבו הנשוא מיוחס
לנושא, או התוך בזמן בענין הזה, או העור שבו נעור הנושא
לפעול, סמן היחס שלו בי"ת, ד"ם ויך את האתון במקל
(כמדבר כב), המקל הוא כלי ההכאה, וישב אברהם בבאר
שבע (ברא' כב) מורה הבי"ת התוך במקום, ואת המטה הזה
תקח בידך אשר תעשה בו את האותות (שמות ד), הבי"ת
הראשון

הראשון סמן יחס התוך במקום, והבי"ת השני כמן יחס
 הכלי, כי ב"ב ארוץ גדוד ובאלהי אדלג שור (ש"ב כב),
 מורה הבית בשניהם יחס האמצען והעור, ב"ים ההוא יאכל
 (ויקרא כב), הבי"ת סמן התוך בזמן; וכן יורה הבי"ת
 יחס החומר שממנו הפעולה נעשה, כמו ויעש את הכיור וגו'
 במראות הצבאות (שמות לח), וענינו ממראות הצבאות,
 וקרוב הוא להוראת המ"ם בענין זה, אך המ"ם יורה על
 המקצת ואלו אמר ממראות הצבאות, היה נראה ממקצת
 מהם עשה את הכיור, אבל הבית יורה על כללות החומר
 ר"ל מכלם; ונקרא היחס הזה יחס שבו:

§ קמו

השם המגביל בנשוא המשפט, אשר הוא פעל, הגבול
 שאליו תכונן הפעולה בעצם, או הסכה התכליתית שלמענו
 ולתכליתו נעשה, או גבול הסוף שאיליו תכלה התנועה, או
 גבול הזמן, סמן היחס שלו מלת אל או למ"ד השמוש הבא
 תמורתו; אך מלת אל יבוא רק בנוף שאיליו תכלה הפעולה
 בעצם, כמו ויתן אל משה (שמות לא), הוא גבול הנתונה,
 אל ארצי ואל מולדתי תלך וברא כרו הוא גבול התנועה
 והלמ"ד יבוא ג"כ בשם אשר הוא הסכה התכליתית
 שלמענו ולתכליתו הפעולה נעשה. כמו ולקחה אשה לבני (שם)
 ויקחו לי תרומה (שמות כה) ועשו לי משכן (שם): כלם ענינים
 בעבור העצם ולמענו; וכמו עמחלק רשי זל בין אמרו דבר
 אלי או דבר לי בראשית כד: כח): כי הראשון מורה הנוף
 שאיליו הדבור מיוחד והשני מורה שהדבור בעבורו ועליו: וכן
 יורה הלמ"ד גבול הסוף בזמן, כמו פי לשבעת ימים אגבי ממטר
 שם

(שם ז) : עיין בחלק שמוש הלשון (§ שנו) : ונקרא היחס הזה
יחס שאליו :

§ קמו

כל משפט , אשר נשואו תאר ממאמר האיכות והכמות
(§ פ) , יתכן שיבוא התאר ההוא מדומה ונערך בשם
אחר אשר גם בו התאר ההוא , וזה על שלש מדרגות :
(א) ערך השנה (פאזיטיו) , אצתאר הנושא הזה שוה עין בעין אל
תאר השם האת- שנדמה לו , וסמנו כיף הדמיון , דיפ קיצוטי
תלתלים שחורות בעורב (שיה ד) , מדמה שחרות השער
לשחרות העורב בכמות , לפי שהיא בעורב יהוע , וכן כי ענה
כמות אהבה (שם ה) , מדמה כמות חוק אהבה לכמות חוק המות
הידוע לכל ; ולפעמים יבוא הכיף גם על המדומה , כמו כי כמוף
כפרעה ובראשית מד : או שזהו הדמיון על השער
(פראפראזיס , ס , סערהענטמיסמעסיג) , בענין שאין שווי בין המדומים
בכמות כי אצ באיכות , כמו באשר פתר בן היה (שם מא) ,
ולהפך באשר יענה אותו בן ירבה ושמות א) , או שהשואה בקרוב
ולא בצמצום כמו באלפים איש יהושעו : (וב) ערך היתרון
(קאמפארטייו) , כשתאר נשוא הזה יותר מערך המתואר ג"כ בתאר
ההוא , וסמן היתרון שם השמוש בראש שם המעריך , כמו ואולם
אחיו הקטן גדל ממנו וברא' מת) , טוב שם משמן הטוב וקהלת
ז) , טובה חכמה מנכורה ושם טו חשד משחור הארס מיכה ד) :
(ג) ערך הפלגה (אוסג' לאטייו) , וזה כשתאר (בין שהוא בכחינת
נושא ובין שהוא בכחינת נשוא) הוא מפלג מן הכלל
המתוארים בתאר ההוא , אם בתכלית היתרון או בתכלית
המעוט עד שאין למעלה ממנו , או אין למטה ממנו

במדרגת התאר ההוא : וכמן המורה על הפלגת התאר , אם
הוא בכחגת נושא , יבוא בה"א הידיעה ; והמערך , או
שיבוא במ"ם ובה"א הידיעה או שיבוא כבי"ת ובה"א הידיעה
אם הוא כללי , כמו היפה בנשים (ש"ה א) ענינו היפה ותר מכל
הנשים , וכי פתח הבי"ת מורה על היא הידיעה שנפלה (§ לה) ,
אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי (שופטים ו) והנהן
הגדול מאתיו (ויקרא כא) ענינו מכל אחיו ; והתאר אשר הוא
בכחגת נושא , סמן ההפלגה מכל , כמו והנהש היה ערום
מכל חית הישרה (ברא' ג) גבוה מכל העם (ש"א ט) , ויחבם
שלמה מכל אדם (מ"א ד) : ונקרא היחס הזה יחס הדמיון : ויתר
הוראת הפלגת היתרון יתבאר בחלק שמוש הלשון (§ ש שא) :

§ קמח

ועם זה התבאר ענין שם ישר ונוטה מענין השמות האיפשרם
לבוא במשפט אחד , להשלים כונת הרעיון השלם בכל חלקי
מושגיו , והמה בכלל ששה עם הנושא :

(א) שם הישר (אחינחין) והוא השם שהוא נושא המאמר שבא
ביושר בלי סמן יחס , ונכלל בו ג"כ יחס הקריאה
(ווקטין) , וזה כאשר הנושא פעל או האר נסתר או נוכח
והמדבר יקרא לנושא לזרוז ולהערה , יבוא עם הנושא או מלת
הגוף נוסף על סמן הגוף הנכלל בנושא , כמו ראובן ! בכורי
אתה ! וברא' מט) , יתדקה אתה ירוקה (שם) , הדור אתם ראו !
(ירמיה ב) :

(ב) יחס הפעול (אקונין) , וסמנו את או כנוי פעול :

(ג) יחס שממנו (אבנין) , וסמנו מן או מ"ם :

(ד) יחס שבו (אוי חוד זקני) , וכמנו בי"ת :

(ה) יחס שאליו (הטין) , וסמנו אל או למ"ד :

(ו) יחס הדמיון (קאמפארטיזן) לפי שלשת מהרגותיו
 שווי (פאזיטיו) וסמנו כ"ף . יתרון
 (קאמפארטיזן) וסמנו מ"ם : הפלגה (זופערלזטיג) וסמנו ה"ב או מכל:
 הערה ובשאר הלשונות הכניסו עוד יחס ההצטרפות
 (געגיטיף) בין יחסי השמות, ובלשון עברי אין לו
 מקום בין היחוסים האלה, כי ביחוסים האלה נוטה שם המגביל
 אשר הוא צרדי מצד המלה או אות היחס המחובר אליו,
 אבל ביחס ההצטרפות נוטה שם המגביל ממשקלי הנפרד מצד
 שהוא נסמך לשם המגביל אותו וזה בארתי לעיל (§ קיא) ;
 וכלן גם שם הנושא יבוא בלשון עברי נוטה ביחס הסמיכות,
 כמו בני יעקב באו (ברא' לד) השם בני שהוא הנושא לא
 יבוא ביושר ; וכונתו הנה באמרי נוטה לא בענין נטת המשקל
 כי אם בסמני היחס, ויתכן לומר בל' עברי כל שם בין נפרד
 ובין נסמך יתכן שיבוא ביחס הישר או ביחס נוטה, ר"ל בסמן
 היחס או זולתו וחבן :

§ קמט

ודע כי לא יתכן שיבוא הנושא ביחס הישר רק בהיות הנושא
 תאר, אך במשפטים שנשוא שלהם פעל, לא יבוא הנושא
 ביושר, כי אם בגוף נסתר אשר לא נזכר שמו עוד ; כמו
 ברא אלהים (בראשית א), אבל בגוף נוכח ומ"ב, אין בכל
 המשפט שם ישר כלל, כי הנושא נכלל בפעל ע"י אותיות
 השמוש המחברים לשרש, ד"מ אַמְרַתְּ הוא משפט שלם ואין
 בו שם ישר, כי הנושא נכלל בפעל ע"י התי"ו בסוף ; כי זה
 נדר הפעל לכלול הנושא והנשוא וסמן ההרכבה במלה אחת
 (§ פז), וכמו שיתבאר בפרק שאחר זה :

בגדר

פרק יא בגדר שם הגוף והכנויים

§ קנ

כל עצם, או דבר המתכונן בעצם, כשידובר ממנו, צריך שיגבל בו הגוף בעת הדבור, והגוף בבחינת הדבור על שלשה אופנים: אם המדבר יספר הענין על עצמו, הנקרא מדבר בעדו (ד"ח ערטע פערזאן), כמו אני גדול, או שיספר הענין על גוף השומע שעמו ידבר, הנקרא נוכח (ד"ח לויטע פערזאן), כמו אתה גדול: או שיספר הענין על גוף שלישי וזולתו וזולת השומע: הנקרא נסתר (ד"ח דריטע פערזאן): כמו הוא גדול:

§ קנא

והכנויים המגבילים את הגוף: מהם מלות שלמות: כמו אני (א"ד): אתה (ד"ח): הוא (ע"ר) זה (ד"ע"ר): אלה (ד"ע"ע): ונקראים מלות הגוף (פערזענלעכע בעשטימונגס ווערטער): ומהם רק אותיות § השמוש (ו'ו) המחוברים לשם או לפעל או למלה ממלות היחס, או לאות מאותיות בכלים מאחריהם: ונקראים הכנויים לשני סבות: האחד מלשין ואל אדם לא ידעתי אכנה (איוב לג) (בענענטען): ר"ל שם או סימן הבא במקום שם המיוחד אשר לדבר, והשני לפי שששת אותיות הללו, ה"א, כ"ף, נו"ן, וי"ו, יו"ד, מ"ם, משמשים להודאת הגוף):

§ קנב

ויש הברל בין מלות הגוף או אותיות הגוף וכין הכנויים: כי כשהשם אשר סמן הגוף מגבל בו הוא בבחינת נושא המאמר והנשוא שלו תאר, או יבואו מלות הגוף, כמו אני

אָנִי גָדוֹל : אָתָּה תִּכְסֶה הוּא הוֹלֵךְ : כִּי גַם הַכִּיּוֹנִי הוּא כְּבַחֲנִית
 שֵׁם תֹּאֵר , וְאִם הַנְּשׂוּא פִּעַל יִתְחַבְרוּ אוֹתוֹת מַמְלֹת הַגּוֹף אֶל
 הַשְּׂרֵשׁ לְהוֹרֹת עַל גּוֹף הַנְּשׂוּא , כִּמוּ פְּקֻדָּה , הַתִּיּוֹ אַחֵר הַשְּׂרֵשׁ
 נִגְזֵר כְּמַלְתֵּי הַגּוֹף אָתָּה , הַמּוֹרָה עַל גּוֹף הַנְּשׂוּא , שְׁמֵרָתָם מִן אָתָּם
 (§ רַכְג) ; וְהַכִּלֵּל כִּי מִלּוֹ הַגּוֹף אִו אוֹתוֹ הַגּוֹף יִבּוֹאוּ תָמִיד בְּמִקּוֹם
 שְׂסֵה יִשָּׁר , וְהַרְכַּבְתָּם מֵאוֹתוֹת הָאֲמֵנִתִּיו , אֲבָל הַכְּנֻיִם לֹא
 יִבּוֹאוּ רַק בְּמִקּוֹם שֵׁם צַדִּיק , אֲשֶׁר הוּא כְּבַחֲנִית יַחַס הַצְּמֵרָפוֹת
 וְקִנְיָן אוֹ כְּבַחֲנִית יַחַס הַפְּעוּל : הַהִיּוֹ , אִם אַחֵר מֵהַכְּנֻיִם
 מִחֵבֵר לְשֵׁם , מוֹרָה הִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְּרוֹמָז כְּכִנּוּי כְּבַחֲנִית הַקּוֹנֵה :
 וְהַשֵּׁם שֶׁהַכְּנֻי דִּבֵּק בּוֹ כְּבַחֲנִית קִנְיָן לוֹ : כִּמוּ בֵּיתִי : בֵּיתְךָ :
 וְאִם הוּא מִחוּבֵר לְפִעַל : מוֹרָה הִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְּרוֹמָז בְּכִנּוּי גּוֹף
 הַפְּעוּל : כִּמוּ שְׁמֵרָתִי : שְׁמֵרָתוֹ : וְהַרְכַּבְתָּם מֵאוֹתוֹת הַכְּנֻיִם :
 הַעֲרָה וְמֵה שֶׁקִּרְאוּ קֶצֶת בְּעֵלֵי הַלְּשׁוֹן לְחֵלֶק הַדְּבוּר הַזֶּה תַּחַת
 הַשֵּׁם פְּרָאֲנָאֲמִינָא : פִּירוּזָאֲרֵשׁ : וְהִיתָה כּוֹנֵנְתָם לְפִי
 שִׁיבִיא תְּמוֹרָה שֵׁם הָעֵצִים וּבְמִקּוֹמוֹ : ד"מ אָנִי תְּמוֹרָת שֵׁם
 הַמְּדַבֵּר : אָתָּה ת' שֵׁם הַשּׁוֹמֵעַ הוּא תְּמוֹרָת שֵׁם הַנִּסְתָּר : אֲמֵנִם
 זֶה לֹא יִצְדַּק רַק בְּנִסְתָּר , כִּי בְּגוֹף הַנִּסְתָּר לֹא יִתְכַן שִׁיבּוֹא מִלֵּה
 אוֹ אוֹת הַכְּנֻי לְהוֹרָאת הַגּוֹף אֲלֵא אַחֲרֵי שֶׁהוֹזֵכֵר הַשֵּׁם בְּעֵצְמוֹ
 פִּעַם אַחֵר וְאִז כְּשִׁירְצָה לְשׁוֹנֹת וּלְשֵׁלֶשׁ הַשֵּׁם הַהוּא , יִתְכַן
 שִׁיבּוֹרָה עֲלָיו בְּמַלְתֵּי הַגּוֹף אוֹ בְּכִנּוּי לְקִצֵּר בְּלִשׁוֹן , ד"מ וַיֹּאמֶר
 אֲבֵרָהֶם אֶל עֲבָדָיו וְקָן בֵּיתוֹ וְגו' ; כִּנּוּי הַנִּסְתָּר אַחֲרֵי הַשֵּׁם הַנּוֹזֵכֵר
 הוּא לְקִצֵּר בְּלִשׁוֹן , שֶׁלֹּא לְהַכְפִּיל שֵׁם אַחֵר אִיזֵה פְּעֵמִים , וְלוֹמֵר
 וַיֹּאמֶר אֲבֵרָהֶם אֶל עֲבָדָיו אֲבֵרָהֶם זֶקֶן בֵּית אֲבֵרָהֶם , וְא"כ יִבּוֹא
 הַכְּנֻי תַּחַת הַשֵּׁם , אֲבָל בְּגוֹף מְדַבֵּר בְּעֵדוֹ וְנוֹכַח הוּא בְּהַפְךָ
 זֶה , כִּי לֹא יִסְפִּיק בְּהוֹזֵכֵר הַשֵּׁם לְבַד , אֲבָל צָרִיךְ שִׁיבּוֹא עִמּוֹ
 סִי הַמּוֹרָה עַל הַגּוֹף שֶׁלֹּא יִבּוֹא בּוֹ הַנִּסְתָּר , וְא"כ הַמִּלָּה אוֹ
 הָאוֹת הַמְּזוּדָה עַל גּוֹף מ"ב אוֹ נּוֹכַח הוּא הָעֵקֶר וַאֲיֵנְנו תַּחַת

השם , ואם יחובר אליו השם הוא מפל לו , ולכן יותר נכון לקרא להם שם הגוף :

§ קנג

מלות הגוף והכנויים מהחלקים ג"כ לפי המין והמספר כשם עצם , לפי שהם מורים עליו , והיה ראוי א"כ להיות שנים עשר סמני הגוף , דהיינו שלשה לשלשת הגופים ליחיד זכר , ושלשה לנקבה יחידה , וכן שלשה לרבים , ושלשה לנקבות רבות , רק שבגוף מ"ב אין הבדל בין זכר לנקבה בין ביחיד ובין ברבים , לפי שבמ"ב המין ידוע , לכן מ"ב אני ליחיד אֲנִיִּי לרבים מ"ב משתף לשני המינים , וכן בכנויים , א"כ לא נשארו כי אם עשרה סמני הגוף :

§ קנד

ומלות הגוף והכנויים הם על חמשה יו"פים : א מלות הגוף (פראנאמינא כערסאנאליא) : ב פגוי הקנין (פראנאמינא פאסעסיווא) : ג פגוי הרומז (פראנאמינא דעמאנטראטיווא) : ד פגוי רמיהד והמצרף פ"ג דעטעראמינאליא חוד רענאטיווא) : ה פגוי השאלה (פ"ג אינטער.אגניווא) . ועתה אבאר אותם אחד אחד :

§ קנה

מלות הגוף (פ"ג פערסאנאליא) יתכן שיבואו ג"כ ביחס הישר והנוטה , לפי מה שהיה השם ראוי לבוא אשר יבוא במקומו , אך תמורת שם הישר יבואו מלות שלמות מחברות מאותיות האמנתי"ו , ותמורת שם הצדדי הנוטה , המלות מרכבות מאותיות בכל"ם המורות על כמן היחס , ומאותיות הכנויים המורות על הגוף בשם הצדדי לפי מה שהוא :

שם

בף

—	בי	מ"ב א
בָּךְ	בָּךְ	נוכח ב
בָּהּ	בו	נסתר ג
—	בְּנוֹ	מ"ב א
בְּכֵן	בְּכֵם	נוכח ב
בְּהֵן	בְּהֵם	נסתר ג

יחם שאליו (ראטיו)

—	לי . אלי	מ"ב א
לְךָ . אליך	לְךָ אליך	נוכח ב
לָהּ . אליה	לוֹ . אליו	נסתר ג
—	לָנוּ אלינו	מ"ב א
לָכֵן . אֲדִיכֵן	לָכֵם אליכם	נוכח ב
לָהֵן . אליהן	לָהֵם אליהם	נסתר ג

יחם הדמיון (קאמס אראטיון)

—	כְּמוֹנִי	מ"ב א
כְּמוֹךְ	כְּמוֹךְ	נוכה ב
כְּמוֹהָ	כְּמוֹהוּ	נסתר ג
—	כְּמוֹנִי	מ"ב א
כְּמוֹכֵן	כְּמוֹכֵם	נוכח ב
כְּמוֹהֵן	כְּמוֹהֵם	נסתר ג

הערה אני או אנכי ענינם שוה , ולא ידענו לכוון מציאות הכף במלת אנכי אֶתָּה לפי דעת קצת הוא מן אנת והגשות התינו מורה על נוין היסוד הנופל : והה' אנוסף : ועכ' ז' הנגינה מלרע והוא זרה : ובהפסק : האלף קמוצה ומלעיל , כי עירום אֶתָּה ; ולנקבה אַתְּ , וכן לזכר בג' מקומות (במדבר יא . דברים

ה יחו' כה) : אֲנַחְנוּ נַחְנוּ אָנוּ שלשתם משמשים מ"ב : והראשון
נודג לרוב : והשני ג' פעמים במקרא והג' רק פ"א בירמיה (מב)
אתם לזכרים אֲתָן לנקבות ובה"א נוספת וְאֲתָנָה ידעתן ראשית
לא) : ומצד הסברא נאמר לזכר' ג"כ אֲתָמָה ; וכן הם הן בה"א
נוספת : הַמָּה הַנָּה ובהגש : אותי הוא מגזרת נחי ע"ו ובנפרד
משקלו פל ע"מ מת : ובכנוי אותי כמו מותי ; אך אֲתָ שעינינו
עם הוא מהכפולים שרשו אֲתָה : ע"מ צל : ובכנוי אֲתָי אֲתָךְ
בהגש על חיסרון אות הכפל כמו צלי צלך : אֲתָךְ לזכר אֲתָךְ
לנקבה ובהפסקם לזכר : ובה"א נוספת אֲתָכָה (שמות פט) אֲתָכֶם
גשתנה מחביריו לרבו' הנועותיו , ובא גם בחולם אֲתָכֶם (יהושע
כג) וכן אותם או אֲתָהֶם אֲתָהֶן : ובא אֲתָכֶם (יחו' כג) אֲתָהֶן
(שם) : וענינם : אחד : מִמֶּנִּי המ"ם האחת נוספת יוד באחת כמו
מה מני יהלך (אויב טו) והגשת הנו"ן בעבור ה"ק שלפניה בלי
נגינה : מִמֶּךָ לזכר ובהפסק מִמֶּךָ גם בו המ"ם נוסף : ולנקבה
מִמֶּךָ : מִמֶּנּוּ לזכר והגש בנו"ן תמורת ה"א הראוי ממנהו : כמו
שנמצא בה"א ובנפילת מ"ם הכפל שמין מְנָהוּ (שם ד) (ס ה) וכן
מִמֶּנּוּ לרבים מ"ב : וז"ל הראב"ע בס' מאונים : מלת ממנו לעולם
היא ובהגש , ופעם הוא סמן יחיד נסתר לא תגרעו מִמֶּנּוּ דברים
יב) ופעם הוא סמן רבים מ"ב חדל מִמֶּנּוּ (שמות יד) : והענין
יבדיל ביניהם עכ"ל ; ואמר עוד כי בספרי אנשי מורה נו"ן סמן
ורבים רפה כדינה : מהם המ"ם בצירה תמורת ההגש לחסרון
נו"ן מן : ונמצא בנו"ן ומנוס אבד מְנָהֶם (אויב יא) : כילמ' ב' ב' לזכר
לזכר , בְּךָ לנקבה : ובהפסק גם לזכר : בָּהֶם לרבים זכרים
ובחסרון ה"א בָּם ובו"ו נוסף בָּמוּ ובה"א על ח"א בְּהֶמָּה ובהגש
בָּהֶן לנקבות והם י"ח במקרא ט"ו ומהם בצירי בָּהֶן וג' מהם

בסגל: לי או אלי למ"ב: וכבר בארתי רהבדל ביניהם (§: קמו)
ובא אל בחבור הכנויים כל רבים: ורבים ככה: ובכנויים שהנגינה
מלעיל האלף בצירה ובאותם שהם מלרע בשוא: לך לזכר
לך לנקבה: ובהפסקים לזכר: קדם אליהם לזכרים: ובנפילת
הה"א ובכנוי מלעיל הפ"ף קמוצה ובכנוי מלרע בשוא: כמ"ד
ובה"א נוספה כמ"ב: כמ"ב לזכרים: כמ"ב לנקבות: ובחסרון
המ"ם: כ"ב כ"ב בנסתרים כמ"ד: בנפילת המ"ם כ"ב: כי כן
מנהג הלשון לחסר ולהוסיף אותיות בכנויים.

§ קנו

כנוי הקנין (פ"י ס"א ע"א, ד"א: בעוילענדע"ט"ו), המה אותיות הכנויים
כשמחובר אחד או שנים מהם לשם, מורה הכנוי על שם
הקונה, ושם הנסמך לכנוי מצטרף עליו בבחינת שם הקנין
הנסמך לשם הקונה כי אין הברדל אמהשם נסמך לשם אחר או
לכנוי הבא במקומו, ומוסיף עליו הכנוי שמגביל ג"כ הגוף בשם
הקונה מה שהוא בלתי מגבל בשם הסומך, ד"מ"ו אמר אברהם
אל עברו (כרא' כד), כנוי הוי"ו כולל שם הקונה ומגביל
הגוף והמין והמספר:

§ קנו

אמנם כנוי הדבק בפעל מור' על גוף הפעול אשר קבל הפעול,
וכאשר אבאר בהלק הפעלים (§ רסה) ; ואף כנוי מקור
וכנוי שם המקרה יתכן שיהיה כנוי הקנין או כנוי הפעול,
ד"מ באהבתו איתה (שם כט) הוא כנוי הקנין לפי שהכנוי דבק
לפעול באהבתה תשג' חמיד (משלי ה) הוא כנוי הפעול לפי
שהכנוי דבק לפעול, כאשר אבאר גם זה לקמן: רסה:

§ קנח

אך אופן התקשר אותיות הכנויים בשמות המעל ררך זה בשם

שון
מב
שית
היא
פרד
גנינו
הקף
הקף
הקם
ושע
הקן
כמו
כלי
קבה
כמו
ה"ו וכן
עולם
ברים
הענין
סמן
וסרון
ב"ב
זכרים
בהגש
מהם

הנסמך יחיד, כמו דבר כנוי מדבר בערו וי"ד ולפניו חירק
:י: כמו דברי: ולפעמים בנון וי"ד: כמו תחתני: ש"ב כב:
בערני: תהלים קל"ט: ע"ה כנוי הפעל: כנוי נוכח זכר כ"ף קמוצה
ושוא לפניו: ה' דברך: ואם בהפסק ל"פ בסגל דברך ומלעיל
ולפעמים גם בלי הפסק כן: ולי אני עבדך: מ"א א: ופעמים
ה"א כתובה אחרי הכ"ף שלחת בשמכה: ירמיה כ"ט: לאות על
ידכה ושמות יג; כנוי נוכח כ"ף שואית ד: והוא רק לנקבה,
ולא המצא לעולם כ"ף שואית לזכר בשמות זולתי בפעלים
כאשר אבאר במקומו; ונוסף לפעמים י"ד על הכ"ף בחירק
כמו עונכי: תהלים קכ: כנוי הנסתר לזכר וי"ו בחולם זו: כמו
דברו: ופעמים תבא ה"א במקום וי"ו אהלה: ברא ט: ופעמים
שניהם: ר"ו: ע"ד כנוי הפעלים ואיש שיהו: ש"א יד: אורהו: איזב
כה: ופלג שיהו: שופטים י"ט: כנוי נסתר ה"א במפיק ולפניה
קמין: ה': כנוי רבים מ"ב לזכרים ולנקבות נו"ן וי"ו בשורק נו:
דברנו: כנוי רבים נוכחים כ"ף מ"ם והכ"ף בסגל: כ"ם: דברכם,
ולרבות נוכחות: כ"ן: ופעמים נוספה ה"א אחר הנו"ן בזמתכנה
יחזיכנו: כסתותיכנה: שם יג: כנוי רבים נסתרים מ"ם ולפניה
קמין: ט': כמו דברים, ופעמי' בתוספת וי"ו אחר המ"ם כמו
בפעלים פרימו: תהלי' כא: וכנוי רבות נסתרות נו"ן: ט': כמו
דברך, ופעמים ה"א נוספת אחר הנו"ן לבדנה: ברא' כא: קרבנה
(שם מא): והבי' ה' בסגל שלא כמנהג: ובשם הנסמך: לכנוי
בלשון רבים: כמו דברים: כנוי המ"ב י"ד ולפנים פתח כ"י:
כמו דברי: ומ"ם הרבוי נופל: ולפי שמצאנו במקרא גם בלא
כנוי: מ"ם הרבוי נופל: כמו ואת דברי: מ"ב יא: ת' הכרים:
הרדד עמי: תהלי' קמד: ת' עמים: וראוי שלא להחליפם
בכנוי מ"ב ליחיד: ויש מהם שיבוא בפתח או בקמין לפני הו"ד
הרבוי

הרבוּי בנפילת המים : כמו וְשָׂרִי בִישָׁשְׁכָר : שופ' ה' : אצירי
 יְדֵי יַחֲזִי יג' : ואורגים חֲזָרִי יִשְׁעֵי יט' : וראוי שלא להתלופם
 בכנוי רבים מ"ב : כנוי יחיד נוכח י' : ולנקבה י' : כמו
 הַבְּרִיךְ הַבְּרִיךְ : ונוספה יו"ד על הכ"ף לפעמים : כמו חייכי
 הַחֲלוּאֵיכִי : תהלים קג' : כנוי יחיד נסתר י' : כמו הַכְּרִיזוּ :
 ופעמים יו"ד הרבים נופל ויהיה הכנוי כה"א וי"ו בשורק : כמו
 וְעִנְיָהוּ : איוב כד' : א' וְעִנְיוּ , כי בהיות הגו'ן בצירה והיא
 מושכת יו"ד : וא"כ חסרה במכתב וקיימת במכטא : וכן ואחות
 מִרְעָהוּ (ברא' כב) ה' מִרְעִיו ; וכנוי נקבה נסתרת י' : כמו
 הַבְּרִיךְ : כנוי רבים מ"ב י' : הַבְּרִינִי : כנוי נוכחים י' : ונוכחות
 י' : כמו הַבְּרִיכֶם כֵּן : כנוי הנעתרים י' : כמו הַבְּרִיכֶם :
 וחסר הה"א לפעמים ועם וי"ו בסוף : כמו שְׁנִימוּ ותהלים נח
 אֱלִימוּ (שם ב) ; ולנסתרות י' : כמו הַבְּרִיךְ : ונוספה ה"א
 אחר הגו'ן גְּיוּתִיךָ ויחז' יא' :

§ קנט

כְּנוֹי הַרְוֹמוּ (פ"ג דעמ' אנטראטיוו, f. אכלייגטנדעט ס"ו) : המה מלות
 מורות שהמדבר רומז על הדבר שהוא מדבר ,
 כאלו מורה באצבע ויאמר עליו כי הוא זה , על כן לא יפול
 מ"ב ונסתר כי אם נוכח לבד בין שהוא קרוב או רחוק ;
 ומלות הרומז ל"חיד : זה (דינער) או זו בשורק ולנקבה זאת (דינע)
 או זו בחולם : ולפעמים כה"א זה ; ויבוא ג"כ הַלְּזָה בלמד
 נוסף לזכר : ואמרו המדקדקים כי זה נאמר על גרמו קרוב
 (דינער) : הַלְּזָה על גרמו רחוק (יענער) : עיין שמוש הלשון § שכאו
 ובלמד בלי ה"א הסלע הַלְּזָה (שופטים ו) ; ומלת הרומז לרבים :
 אֱלֵהּ ומשותף לזכרים ולנקבות : זבלי היא : אֵל גולדו להרפא

§ קסא

ולפי שמלת אשר מצרף השם המשתתף לשני משפטים
וכבר יתכן שיתחלף יחס השם בין משפט למשפט, והיה
ראוי א"כ שיסומן במלת אשר סמן יחס השם במשפט
המצורף, וכן היה ראוי שישתנה לפי המין והמספר
כאשר הוא בשאר לשונות, אך הלשון נפתה בענין הזה
משאר לשונות, כי אין במלה הזו, כי אם הוראת
הצרוף לכד; אולם הגבלת השם מין ומספר מגבל
בנשוא ר"ל בפעל; וסמן היחס, או שיבוא אחריו הנשוא במלת
היחס לכד, באות כ"ל המחבור לפעל או לכנוי, או שיחסר
לגמרי כמקום שהענין מובן; ועל הרוכ יחס הפעול חסר,
כמו שתראה במשלים האלה:

שם הישר: ברוך" אשר הציל אתכם (שמות יח): השם
המשתתף בשני המשפטים: הנושא (ועלכער):
יחס הפעול: עד מות הפהן אשר משה אותו (במד' לה), השם
המשתתף: בראשון הנושא בשני הפעול (ועלכער):
; כי אם כמוין אשר תדפנו רוח ותהלים א). השם המשתתף:
הראשון ביחס הדמיון ובשני ביחס הפעול וסמנו נו; את בנד;
יחידך אשר אהבת (ברא' כב): בשניהם הפעול: ובמשפט
המצורף סמן היחס חסר: וראוי את אשר אהבת (ועלכער),
או אשר אהבת אותו: או אהבתו; לרשת את הארץ אשר
נתן (יהושע יח): ג"כ סמן היחס: וראוי אשר נתנה או
נתן אותה:

יחס שממנו: לעבוד את האדמה אשר לקח מ'שם (בראשית
ג): השם המשתתף: בראשון ביחס הפעול:
ובשני ביחס שממנו (פ'ן ועלכער): ומלת משם ת' ממנה:
יחס שני: והמטה הוה תקח בידך אשר תעשה בו (שמות יא):

אשם כא

יוב
דעם
שר
שא
הוא
גחד
חוד
בה,
ג"כ
צרף
שפט
סמנו
ותו
(ע)
צמים
יהיה
הוא
שפט
אשר
הוא

השם המשתתף : בראשון הפעול ובשני הכלי חוט וועלעטק) :
 יחס הדמיון : ארבה אשר לא היה כמותו (שם) : וענינו אשר
 כמותו לא היה : לפי שיחס הפעול כמצורף על
 הדיב בלי סמן : יפול לפעמים ספק בענין : דימ ויהי דבר יי אל
 הנביא אשר השיבו (מ'א יג) : יתכן שיהיה אשר מצורף הנביא
 המושב (וועלעטק) : או הנביא המשיב (וועלעטק) : וכפירשי שם :
 ועם שם המצורף חסר יבא סמך היחס במלת אשר : כמו באשר :
 באש - לאש - מאשר :

§ קסב

בנוי השאלה (פ"נ אינטערראגאטיוו : פראגענדעס ס"ו) : והוא שאלת
 ההורש לדעת את השם : בין ראשי ובין צדדי
 והשאלה לדעת נושא אי זה ענין : אם היא אדם מי (ווער) :
 ואם הוא דבר אחר מה (וואס) : ולדיעת הפעול מה (את מי
 (ווען) : ולדעת יחס הקונה ויחסשאליו למי (וועס : וועסטען) :
 או שלמי (ולדעת יחס שוממו ממי (פאן וועס) : ולדעת יחס
 שבו במה : אי במה לפני אהד : (וואדורך : מיט וועס : אן וועס) :
 וכן השאר :

§ קסג

ומה שנמצא עוד בשאר לשונות בנוי סתמי (פ"נ אינדויסני : טיש :
 אונטערשיידענדיגס ס"ו) (וואן : יעמאנד : עי) אף שאין עליהם מלות
 מיוחדות כלשון : מנכלים הם בספור הענין : ד"מ כמעט שכב
 אחד העם (ברא' כו) : אחד לא נודע מי הוא : או שיבוא פעל
 נסתר ולא יקדם שם לפניו : להורות נושא סתמי : על כן קרא
 (שם מי) : ר"ל איש לא נודע (יעמאנד : וואן) על כן יאמר (שם
 כב) : ויאמר ליוסף (שם מחו) : ופירשי במקומות כאלה אחד
 מן הנזכרים : ורעזו לענין גוף סתמי (וואן יעמאנד) :

מאמר שלישי

משקלי השמות

פרק א כגדר הנורה והמשקל

§ קסד

אחרי אשר בארנו הכדל מחלקות השמות לפי צורתם ,
 ר"ל לפי הכדל מושגם והוראותם , נבאר עתה הכדל
 השמות לפי המרס, ר"ל על איזה דרך המה משתנים בכתמונתם,
 כאשר הם צריכים להשתנות , דהיינו מכמוכות
 או ברכוי או בכנוי , כל שם ושם לפי משקלו שרשו
 וגורתו : אך צריך שאבאר לך ראשונה מהו ענין גזרה ומשקל :

§ קסה

כל שם הנמצאים בלשון , או שהוא יכוני (פירוטיו : טטאחז
 אורס) , דונח בעצם וראשונה עליו : כמו שמים : ארץ עפר :
 רוח : בית : כבא : או שהוא נגזר (דערוואטיווא , אכגעלייטעט)
 אם משם אחר : כמו אדם מן אדמה כי מכנה לקה : יעקב
 מן עקב : או מפעל : אם מצד שהמחואר עושה הפעול :
 ההיא : כמו דין סופר : או שהפעולה נעשה במחואר : כמו זבח
 על דברמה הנזכה ומזבח המקום שעליו זובח וכדוכה :
 ושניהם נגזרים מן זבח : וכן כל שם : או שהוא פשוט
 (טיוואטיווא : ליינפאך) : כאלה שזכרתי : או שהוא מר כב
 (קאופטאזיטא , לואוואווען געזעטלט) משני שמות לתאר ענין אחר :
 כמו אבימלך : עמשדי : אכור : בד על : יפה פיה : עבטיט :
 צלמות : ודם מעטים מאד דמרכבים במלה אדת ויותר מדם
 וברכבי עז ונכיוח : נאער בארתי לעיל § קב :

§ קסו

זה שם הנגזר מן הפעל , בהכרח ישתנה ממנו בצורתו , או
 שישתנו בו תנועותיו לכד בלי תוספות אותיות על השרש
 (והא , נקט) כמו זבח מן זבח , עבד מן עבד , דרך מן דרך , או
 שנוספים בשם אותיות על השרש (איקטט : בעקלידעט) : והם
 נקראים סמן המשקל : והמשמשים לסמן המשקל הם אותיות
 האמנותיו : מהם בראש ומהם בסוף ומהם בשתי הקצוות :
 ד מ מ שפּט מן שפּט : המ'ם בראש סמן המשקל : פּקרוּן מן
 פּקד : הנו'ן בסוף ס'ה משמרת מן שמר : מ'ם בראש ות'ו
 בסוף : וכאלה הרבה :

§ קסז

וראוי שתדע ג"כ , כי מצד האותיות הנוספות לסמן המשקל
 ומצד נקודותן , נוכל להכיר מאיזה בנין בפעלים ומאיזה זמן
 שבבנין הם נגזרים ; ע"כ נאמר השמות שאינם דגושים ואין
 בהם אות נוסף , הם נגזרים מעבר של בנין הקל , או
 מבינוני , כמו דבר זקן כבוד שכיר : ואם אחת מאותיות אית'ן
 בראש ובחירק : הם נגזרים מעתיהי הקל : כמו אצבע יצחק
 תדרה . והדגושים הם נגזרים מבנין פעל הדגוש : כמו גנגב כפר
 אדיר : הרוחה הצלה בתוספת ה"א ובפתח : הם נגזרים מן
 הפעיל : וכן מסלול פתח חמים מורה : שהוא מן בינוני בהפעיל :
 ילקוט תכריך בפזח : יורה שהם מן העתיד בהפעיל : וכן כל
 המשקלים הנגזרים מן הפעלים נוכל להכיר עד'ו :

§ קסח

וכמו שנמצא בפעלים גזרות מתחלפות , כן הוא בשמות
 הנגזרים מהם והם שלמים חסרי פ"א נו"ן או חסרי פ"י
 בשע"פ צר"י , נהי"פ"א אל"ף ונחי"פ"א יו"ד נע"ו ונחי
 למיד אל"ף וה"א וכפולים ; ; השלמים שלא תחסר או תנות
 אות

אות בשרש. כמו הבר גדול זקן; חסרי פ"ג כמו ממע. מתן
 מן נטע נתן. וחסרי פ"א יוד. כמו מצכה מן יצב; ונחי פ"א
 יו"ה כמו מישור מן ישר. נחי עי' ויו"ו. כמו מקום משרש קום.
 ונחי ל"א וה"א. כמו מקרא מן קרא. מחלה מן חלה; וכפולים.
 כמו חן לב משרש חנן לבב; וכן מרכבים מרא מן ירא:

§ קכט

והסכימו המדקדקים לשקול כל שרש בפלס פעל, לפי שרוב
 הפעלים והשמות בלשון עברי הם בעלי שלש אותיות
 שרשיות, וקראו לאות הראשון בכל שרש פ"א פעל, ולאות
 השנית עי"ן פעל, ולאות השלישי למיד פעל, וכן בענין
 הנקודות. נאמר חכם על משקל פעל. גדול ע"מ פעול. זקן ע"מ
 פעל. מלך ע"מ פעל; ועי"ו נדע להכדיל בין האותיות השרשיות
 ופי"ן הנוספות לסמן המשקל. ד"מ משבן נאמר שהוא ע"מ
 מפעל וא"כ שרשו שבן, כי אלו היה שרשו משבן היה משקלו
 פעל וכן נדע לדבחין בין גזרה לגזר. כי נמצא שמות השוים
 בתמונתם ובנקודתם. והם משרשים שונים ומשקלם מתחלף.
 ד"מ מקום שוה בנקידתו עם שלום. ונאמר על מקום משקל
 מפול משרש קוסועל שלום משקלו פעול. וכן מוצא רוח ותהלים
 קלה שוה עם מוצא אני מר ממות (קהלת ז): ועם זה הראשון
 משקלו מועל משרש יצא והשני פועל משרש מצא: ע"כ לא
 נבון לתכן בפלס משקל השם טרם יתחקה על מחצב שרשו:

§ קע

אמנם כוד הבחינה לצרף בו השם להכדיל בין אותיות השרש
 וכין סיני הנוסף לסמן המשקל, אם השם נגזר מפעל,
 בחינתו להשיבו לפעל, והאותיות הקיימות בפעל הן משרש
 המלה, ודגופלות בו הן נוספות לסמן המשקל. ד"מ תקיעה

הַרְנָעָה בַּשְּׂתִידִים תִּיזוּ בְּרֹאשׁ : וּבַפֶּעַל מֵהֶם נֹאמֵר תִּתְקַעוּ
 וְאִיכָּהוּ תִיזוּ יוֹסוּד : וּמִשְׁקְלוֹ פְּעִילָה : וּמִן הַרְנָעָה נֹאמֵר תִּרְיָעוּ :
 תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְיָעוּ (כַּמֵּד) וְאִיכָּהוּ הִי וְנוֹסֵף וּמִשְׁקְלוֹ תִפּוּלָה
 מִשְׂרֵשׁ רוּע : וְכֵן תּוֹכְתָה שׁוּה לְנִקְוֹת תּוֹעֵבָה : וּמִן תּוֹעֵבָה הַפֶּעַל
 לֹא תִתְעַב (דְּבָרִי כַּג) הִי וְקִיַּמַת : וְאִיכָּהוּ מִשְׁקְלוֹ פּוֹעֵלָה : וּמִן
 תּוֹכְתָה הַפֶּעַל הוֹכִיחַ בְּנִפְּלִית הִי וְזוֹאִיכָּהוּ מִשְׁקְלוֹ תּוֹעֵלָה מִשְׂרֵשׁ
 גִּיכָּה : וּמִזֶּה תִדְרִין עַל הַשָּׂאָר :

§ קעא

אִמְנֵם מֵה שְׂרָאוּי לְרַעַת בְּעִנְיַן הַתְּהַפְכוֹת הַתְּנוּעוֹת בְּשִׁמוֹת אִם
 ע"ד הַלּוֹף אוֹ ע"ד שְׁנוּי , כַּכֵּר בְּאֵרְתִי מֵהֶם מֵה שִׁישׁ בּוֹ דִי
 בְּחֵלֶק הַתְּנוּעוֹת (§ כַּג) : וְאוֹמֵר עֵתָה דֶרֶךְ כָּלֵל כִּי הִסְבַּח
 הַגּוֹרֵמַת שְׁנוּי הַתְּנוּעוֹת בְּשִׁמוֹת , הוּא אַחַד מֵאַרְבַּעַה אוֹפְנִים
 שֶׁהֵשֵׁם מִתְּרַבָּה בְּתְנוּעוֹת כַּעֲבוּרִים , ר"ל מִיָּן , רְבוּי , סְמִיכוֹת ,
 וְכִנּוּי : וְכִשְׁתִּתְּרַבָּה הַמְּלָה בְּאוֹתִיּוֹת וּבְתְנוּעוֹת בְּכוּף וְהַנְּגִינָה
 נִעְתַּקְתָּ מִמְּקוֹמָה הִרְאוּיָה לָהּ , הוֹקֵל הַמְּלָה בְּתְנוּעוֹתֶיהָ , ע"י
 שְׁתִּשְׁתַּנָּה אַחַת מֵהֶם לְשׁוּא : וְכַכֵּר אִמְרַתִּי ג"כ , כִּי הַמְּקוֹם
 הַמְּכַשֵּׁר לְהִשְׁתַּנּוּת לְשׁוּא הִיא תְנוּעָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁלִּפְנֵי הַנְּגִינָה ,
 וּבְתַנְּאִי שֶׁאִם הִיא ת"ג לֹא יִמְשַׁךְ אַחֲרֶיהָ אַחַת מִן אוֹתִיּוֹת
 אֲהוּי בְּנַח נִסְתֵּר לְצוּרֶךָ , וְאִם הִיא ת"ק לֹא יִהְיֶה אַחֲרֶיהָ דְּגִשׁ
 חוֹק , כִּי אִם יֵשׁ זֶה לֹא יִשְׁתַּנּוּ , שְׁלֹא יִבְטַל הַנַּח אוֹ הַדְּגִשׁ ,
 וְכֵן כַּעֲבוּר תּוֹסְפוֹת אוֹתִיּוֹת הָאִמְנַתִּיזוּ בְּרֹאשׁ הַמִּשְׁקָל לֹא
 יִשְׁתַּנּוּ , וְכֵן בְּתוֹסֶפֶת אוֹתִיּוֹת בְּכוּף וְלֹא נִעְתַּקָּה
 הַנְּגִינָה מִמְּקוֹמָה כַּעֲבוּר הַתּוֹסֶפֶת הִיא ג"כ לֹא
 יִשְׁתַּנּוּ ; וְכַכֵּר אִמְרַתִּי ג"כ כִּי הַקִּמְץ יוֹתֵר עֲלוּלָה
 לְהִשְׁתַּנּוּת מִן הַצִּירָה , וְהַצִּירָה יוֹתֵר מִן הַחֹלֵם , וְהַחֹלֵם מֵעוֹמָה
 בְּשְׁנוּי , וְהַחִירֵק וְהַשּׁוֹרֵק לֹא יִשְׁתַּנּוּ כָּלֵל , לְפִי שְׁאִין חִירֵק
 כֹּלֵל יו"ד וְאִין שּׁוֹרֵק כֹּלֵל וי"ו , לְכֵן קִמְץ וְצִירָה קִמְץ וְחֹלֵם ,
 הַקִּמְץ יִשְׁתַּנּוּ וְהֵם לֹא יִשְׁתַּנּוּ , וְזוֹלָת בְּצִירָה שֶׁאֲחֲרָיו קִמְץ ,
 הַצִּירָה

הצירה משתנה, וכן צירי וחולם, הצירה משתנה והחולם לא
 ישתנה: ולא ימצא חולם בראש ישתנה, רק כמקצת השמות
 שאחריו סגל לא זולת; ובחנועות הקטנות, הסגל והפתח
 תמורת סגל לפני אות גרונית, הם הקרובים להשתנות,
 ושאר ת"ק לא ישתנו בעבור הדגש שאחריהם, ולא נמצא
 שם שראשו ק"ח ויתקיים כנטיית המשקל:

§ קעב

וראוי שתדע כי הפעלים שומרים תמונתם לרוב, ר"ל כל גזרה
 לפי משקלו, וכל השרשים שבגזרה זו שומרים תמונת המשקל
 והוא ולכן נוכל להוציא בהם הסתום מן המפורש, ר"ל שנוכל
 לבנות כל הבנין ממלה אחת אשר מצאנוהו במקרא, ע"ד
 שאר השרשים בגזרה זו, אבל השמות אינם שומרים תמונתם,
 כי כבר ימצאו שני שמות בנפרד על משקל אחד, ובנטייתם
 מצד המין המספר והסמיכות והכנוי, יתפרדו זה מזה, ד"מ
 דָּבַר גָּמַל משקלם הנפרד שוה, והרכויו מן דָּבַר דְּבָרָם יִמָּן
 גָּמַל גְּמָלִים, ע"כ קשה להוציא בהם הסתום מן המפורש,
 הנפרד מן שם במקרא, ולא מצאנו
 ולא מצאנו נטייתו, אף שנדמה אותו לשאר השמות שהם
 ממשקלו, אך מי יגיד לנו אם נוכח האמת דרכנו? כי הנה
 נמצאים שמות ענין אחד ומשקלם שונה, ונטייתם לא על
 אחד מהם אשר בנפרד, ד"מ אריתי מורי עם בְּשָׂמִי (ש"ה
 ה): הנפרד מהשם הזה על ב' משקלים: קנמן בְּשָׂם (שמות
 ל) וקנה בְּשָׂם: ועכ"ז נטייתו בכנוי לא על אחד משני המשקלים:
 כי הראשון בכנוי בשמי כמו מלכי מן מֶלֶךְ, ובשני בכנוי
 בשמי כמו קדשי מן קדש: וע"כ רצו קצת המדקדקים להוסיף
 לו משקל נפרד בשם: מה שלא נמצא, כדי להשות המשקלים
 אך קלקלהם יותר מתקנתם: כי מהי'ן ומה יוסיף הרבות
 משקלים לענין אחד ללא דבר: וזו נכון להניח את השמות

כמו

כמו שהם : אלא שישתנו בנטיה פעם כך ופעם כך : ולא
ישמרו המונחים : והנפרד מן בשמי בשם : ונומה ע"ד כפר כפרים
עסנרדים : שם א : ומן בקר חדשים לבקרים : איכה ג : ויש
איכ במשקל הנפרד הזה שתי נטיות כאשר אבאר להלן :
פרק ב שלמים בלי הוספת אות :

§ קעג

פָּעַל קמץ שאחריו קמץ ומרע: והוא נגזר מהעבר בקל : כמו
אָבַק : בָּשָׂר : דָּבַר : זָהַב : חָכַם : וכבר ידעת כי הקמץ
ישתנה לעולם לשוא בין בסמיכות ובין בכנוי : והרכי נטית
דמשקל הזה בכנויים כבר בארתי לעיל : § קנח : וגם אופני שנוי
קצת הכנויים ; ומנצאים ממשקל הזה : סמיכות היחיד בצירי
העיין : הֶלֶב לָבֵן הסמיכות חֶלֶב גוים : ישעיה ס : ולבן שנים
: ברא' מט : הסגל בעבור המקף ; ונמצאים עוד במשקל הזה
הרבוזי הלימיה בדגש : והם גמל קטן שָׁפָן : הרבוזי גמלים קטנים
שפנים : ובסמיכות ובכנוי גיכ בפתח ובדגש הלמיד ; והרבוזי
הזוגי ממשקל הזה מן בָּנָף בָּנָפִים : והסמיכות בָּנָף וכו' : וגם ע"י
נקבה בָּנָפּוֹת : כי יש מהם היחיד זכר והרבוזי נקבה : כמו צָבָא
צְבָאוֹת נָהַר נְהָרוֹת :

פָּעַל קמץ שאחריו צירה ג"כ מרע : כמו זָקֵן זָקֵן חָצֵר
בָּבֶד : ובסמיכות ישתנה הקמץ לשוא והצירה
לפתח : זָקֵן בֵּיתוֹ : ובכנוי לא יתחלף הצירה : חָצֵרִי חָצֵרָה
חָצֵרְנוּ חָצֵרְכֶם חָצֵרָם ; ויש גם בסמיכות קיים הצירה : כמו
בַעֲקֵב עָשׂוּ (בראשית כה) : חֲמֵשׁ מֵאוֹת : כְּאַבְלֵ-אֵם טהלים
לח' : הסגל בעבור המקף והסמכו למדה זְעִירָא : והרבוזי
זָקֵנִים שְׂכָנִים : והסמיכות והכנוי זָקֵנִי : זָקֵנִי זָקֵנֶיךָ זָקֵנֶיךָ : זָקֵנֶיךָ
זָקֵנֶיכֶם הם : ויש מהם גם בסמיכות הרבוזי הצירה קיים : כמו
חֲפָצִי

חפצי צדקי (שם) : שמתי רעתי (שם) : שכתי אלהים ושם מו :
אבלי ציון (שם) : וארבע שמות ממשקל הוה בסמיכות
היחיד בשש נקודות והם ירד כהף גול גדר : הסמיכות כתף
הכית (מ"א ו) ירד המובה (ויקרא א) גול אח (יחז' יח) או גול
משפט (קהלת ה) וגדר אבניו (משלי כד) : ובכנוים יבואו
על משפטים :

פעיל : קמץ שאחריו הורק גדול ומלרע : הקמץ ישתנה והחירק
לא ישתנה ולא יתחלף כלל : גדיש נגיד גדיב קציר :
הסמיכות קציר וחבניו קצירי וכו' והרבו גדיבים : והסמיכות
גדיבי וכו' ; ומן שלישי הכנו שלישו : מ"ב מ : עדישים : שמות מו :
שלישו בלי שנוי : להבדילו מן וישלח מלאכים שלישים : מ"ב
ו : שהוא תאר הפעל לפעם השלישי : ואלה הם הארי השם :
ויש במשקל הזה דגושי הלמה שעפים : איוב ד : נחתי : מ"ב ו :
החבתיים : ד' ה א מ : ובא הדגש תמורת הנח :

פעול , קמץ שאחריו חולם ומלרע : משקלו ע"ד המקור מהקל :
אדון , גדול , קרוב , רחוק , שלום , הקמץ ישתנה והחולם לא
ישתנה : אדון , אדוני , גדולים גדולי וכו' ; ובמקף יתחלף
ביחיד החולם לתולדתה קמץ חטף . גדל חמה (משלי יט) מחר
לב (שם כב) : ומה שנמצא בסמיכות דרכים גדלי בשר (יחזק' מו)
איננו ממשקל הוה , כ"א גדל : ויש נשאר בהם הקמץ בנטיה ו
כמו מן קטון קטני עבה (מ"א יב) , ונדגש הלמ"ד להבלעת הנח .
וכן קבלו ויחו' כו , אבל סמיכות היחיד ישתנה קטון בניו (ד"ה
ב כא) : ויש הרבו ג"כ בדגש תמורת הנח : אדמים ערמים
נקודים : עבתי (יחז' ו) , מן אדום , ערום , נקוד , עכות ,
והרבו עבותות , ועל ערום עיין משקל פעול :

פעול , קמץ שאחריו שורק ומלרע , ברוך עצום בטוח , ערום
שבוע

שְׁבוּעַת . הקמין ישתנה והשורק לא ישתנה ; הסמיכות
ברוך . מלא שְׁבוּעַת זאת זכרא כטי . וענינו שְׁבוּעַת של זאת
ר"ל לאה . והרבו ערומים ואיוב ה' . ברוכים : והסמיכות ברוכי
וכן בכנוי ; ומן שְׁבוּעַת ברוכי שְׁבוּעַת והניאל ה' ועיד נקבה
שְׁבוּעַת . וכן ברוכי בְּשְׁבוּעַתֵיכֶם (במדבר כח) בלי שני
להבדילו מן שְׁבוּעַת אלה . אבל בסמיכות הרבו בשוא
כמשפטי . שְׁבוּעַת ימים (יהו' מה) : ויש משקל הזה הגושי
הלמד חרלים :

פֶּעַל . קמין שמאחריו סגל ומלעיל . ולא נמצא המשקל הזה כי
אם בהיות ע"פ ו"ו או ל"פ ה"א . כמו אין עול מות תוך :
וכסמיכות אין עול מול תוך : והכנוי אונק מותו תוככי או תוכך :
והרבו אננים עולות . והסמיכות אונ' . כלם בנחות הוי"ו ; ונמצא
בויו נעה בעולו אשר עשה (יחו' יח) המוטה לחסדיו (תהלים
קיו) : וממשקל הזה ש"א אלא שהוקד בעבור האלף . באלף
חטא ממשקל פֶּעַל ; ואות אשר היא בסוף כמו עלה נוח
אבאר בין נחי ליה :

§ קעד

פֶּעַל צידה שאחריו קמין ומלרע . כמודב ענב שֶׁעַר . שזה
בגשיתו למשקל פֶּעַל : כמו לִבְכִי לִבְכִי
לִבְכֶם שֶׁעַר ראשו . והרבו ענבים . והסמיכות ענבי וכו' . וכן
נכר נכר בסמיכות . ומה שנמצא גבר הארץ (דברים לא) בלי
שני . אולי חסר הנסמך ; ומן שֶׁעַר שֶׁעַר שֶׁעַר שֶׁעַר צמח
יחו' יו' . אבל וְשֶׁעַרְךָ כעדר העוים (שהיו) הוא מנפרד שֶׁעַר
ונמצא ממנו קולע אל השַׁעֲרָה (שופטי' כ) עיד נקבה ונסמך

שערות

שערות בשרי ואיוב דו והרבוי רק נקבה שערות והסמיכות
שערות ראשי ותהלים מאובכנוי שערותי שערותי וכו': ודע כי
רק במשקל הזה בצירה שאחריו קמין הצירה תשתנה ולא זולת:
ויש במשקל הזה ביו ד אחרי הצירה ולא ישתנה לטעם שאמרת
כמו היכל הכמיכות היכל: היכלים היכלי היכלים: ועוד
הנקבה היכלות והושע ח: ויש דגושי הלמד ברכוי ואלמוי ויחו
מו: ואולי בכשיל וכלפות ותהלים עד) מזה המשקל: והיהוד
בלף אלם:

פעל צירה שאחריו צירה: כמו הבל היכל בן שחר (ישעיה
יד): אינם נוטים לא בכנוי ולא ברכוי: ומשקל פעל
יתבאר במשקל פעל:

פעול גם פעול: צירה שאחריו חולם או שורק ומלרע: כמו
אזוב אפור אבוס אמון שוה בהם הנפרד והכמיכות: כי כבר
אמרת כי הצירה בראש לא ישתנה כי אם כשיש קמין אחריה:
והחולם והשורק בתנועה השנית לא ישתנו לעולם: ועכ"ז הרבוי
והכנוי בהם אבוסף (איוב לט) וימסו אסוריו מן אסור בשנוי
הצירה לשוא: ואין לו כיהם ע"מ פעול מן משור אבוס (משלי
טו): כי שם הוא תאר לבהמה פטומה, וזה הוא שם כלי
שהבהמה אוכל בו; וכן נאמר מן אמן (דברים לב) ועד אמונים
(משלי יד) ואין לומר שהוא מן אמון, כמו דאמונים עלי
תולע (איכה ד) כי שם הוא אמון פאדגוג, וזה הוא תאר
האמת והאמונה; ויבוא במשקל הזה פי עירם אתה (ברא' ג)
והרבוי כי עירמיס דם (עם) בקיום הצירה בעביר יוד הנדה;
ויש בו עוד משקל ערום ויחף (ישעיה כ) וממנו הרבוי ויהיו
שניהם ערומים (ברא' בו): לכן העיין בשוא: וכה שבא הדגש
במ"ם אחרי נח נסתך, ויתקבצו א"כ נח ודגש במקום אחר
מה

כות
זאת
רוכי
קבה
שנוי
שוא
גושי
ה כי
עוד:
זכר:
מצא
הלים
אלף
גוה
שוה
לבכי
בןמן
בלי
צמח
ער'
סמך
ת

מה שלא יהיה כי אם ע"ד זרות (S לח), הוא להפרידו מן
 מפר מחשבות ערומים (א"יוב ה): שהוא מהנפרד, והנחש היה ערום
 (ברא' ג), שהוא מורה על ערמה ומרמה: והמסורה על זה
 חכימין רפוין ערמלאין דגשין: ועכ"ב גם אותם שהעין בנפרד
 בחולם, בקבוץ הרבוי תתחלף לשורק לפעמים והרגש
 אחרי קיים אף שיש נח נסתר לפניו:

S קעה

פועל, חולם שאחריו קמץ מלרע: החולם לא יתחלף ולא
 ישתנה: כמו אוצר כוכב עולם: הסמיכות אוצר עולם:
 והכנוי עולמי עולמך עולמכם אוצרים, והרבוי עולמים: והסמיכות
 עולמי: והכנוי עולמי עולמך עולמינו עולמכם הם: ויש בחבור
 הכנוי וברבוי ברגש בל"פ אופנים שונים: ולא ישחנו בסמיכות
 ובכנוי מפני הדגש; אך דבר דבור על אפניו (משלי פה) כפל
 זרות בו: האחד התחלפות החולם לקיח, והשני השתנות
 התנועה לשוא לפני דגש: והיה ראוי אופניו:

פועל: חולם שאחריו צירה: זהו משקל הבינוני בכל הפעלים
 השלמים: החולם קים כמשפטי: והצירה כשישבו נגינה
 לא יתחלף: לכן שוה בו הנפרד והסמיכות ביחד כמו אורב
 חובל: עולל יונק ובכנוי חוּחני חוּחנה חוּחני חוּחכם, והרבוי
 יונקים עוללי עולליך עולליהם: ונמצא גיב עוללים עולליה בלי
 שנוי ואולם הם מנפרד עולל: ויש מזה המשקל בקיום הצירה
 ברבים שוממים ואיכה א) ובקבות שוממות וישע' ממ: ונמצאים
 משקלים מעטים בחירק גדול אחרי החולם: כמו
 תומך אוכיל אופיר ולא ישתנו:

פעל חולם שאחריו סגל ומלעיל: ביחוד שוה הסמיכות לנפרד
 כמו און אפל אכל גרן חדש קדש: ובכנוי ישוב החולם

לחב

לרוב לק"ח: אָוּנִי אָכְלוּ קָדְשֶׁךָ קָדְשֶׁכֶּם קָדְשָׁם : ולפעמים
 לקבוץ: כמו קמצו גדלו: וברבוי לרוב תתחלק החולם לק"ח
 והסגל לקמץ גדול: קָדְשִׁים חֲדָשִׁים: והוּגִי אֲוִיָּם: והסמיכות
 קָדְשֵׁי אֲוִיָּה: ובכנוי קָדְשֵׁי קָדְשֵׁי שְׂרָשֵׁי שְׂרָשֵׁי שְׂרָשֵׁי שְׂרָשֵׁי שְׂרָשֵׁי שְׂרָשֵׁי
 חֲדָשִׁים: ובקצתם ישתנה החולם לשוא ברבוי: כמו מן כפר
 בְּקָרְתָּם הֲרִכּוּ בְּפָרִים: שִׁיהֶה: בְּקָרִים: ישעיה לג: רתמים
 : תהלים קכ: והמתרבים עיד נקבה הרבה בשוא: כמו גרנות
 אַחֲרוֹת: ובפרט אם יש בהן אות גרונית: כמו בהונות נגוחות
 נכוחות: ואולי הם ע"מ פעולה; ואוהם שע"פ או ל"פ גרונית:
 יבואו בנפרד לרוב בפתח ת' סגל להרחבת אות דגרון: כמו
 אֶרֶח גִּבְהַתְּאָר צֶהַר פֶּעַל שָׁחַר: ויוצא מהן אֶהֱלֵךְ בְּהֵן: והכנוי מן
 אֶהֱלֵךְ אֶהֱלִי פֶעַל הָאֵלֶף בְּקִי: וכן מן תֶּאֱרָךְ תֶּאֱרָךְ: ויש מהן
 הכנוי בחולם אֶהֱלֵךְ: וכן וְתֹאֲרוּ וּפִעְלוּ: וכן ברבוי אֶהֱלִים
 אֶהֱלִיךָ אֶהֱלִי אֶהֱלִי: בסמיכות אֶהֱלִיכֶם הֵם; וממשקל הזה
 תֶּאֱמִים: ולא יתכן הנפרד מפנו ובא תֶּאֱמִים בנחת האלף:
 אבל תֶּאֱמִי צביה(ש"ה ד) הוא משקל אח'; וממשקל הזה ועלה
 בְּאֵשׁוּ וְיֹאֵל בַּיּוֹם מִהֲנִפְרַד בְּאֵשׁ: וכן ראש משפט ראש והוקל
 הַאֵלֶף בנחות: ובכנוי ראשֵׁי ראשֶׁכֶּם והרכיב ראשֵׁי ראשֵׁי כֶּם הֵם
 ואולי משקלו ראש: וממשקל הזה גִּי כֶּשֶׁט וּמִשְׁפָּטוּ:
 קֶשֶׁט והוקל בתנועות: וכאלה עוד: כמו נִרְדַּ מִן נִרְדַּ: ובכנוי
 קֶשֶׁט עִד קֶמְצוּ: ויש להכריז בין השמות שהם ממשקל פֶּעַל:
 ובאו בפתח ת' סגל בסבת אות גרונית: ובין הכינוי הפועל
 בפעלים: שיבואו לפעמים בפתח בע"פ ת' הצ"ה: כמו
 רָקַע: ישעיה מז ת' רָקַע: רָגַע: שֵׁם נֹא: ת' רָגַע: כי אלה
 הם מלרע (ס נ) ואותם מלעיל):

פועל

§ קעו

פועל : שורק שאחריו קמץ ומלרע : דינו ידוע : כי הקמץ
 נוטה והשורק קיים : כמו אולם : כומו : עוגב : ובסמיכות
 ישוב הקמץ לפתח : רק • הותל : ישעיה מד : גם בנפרד בפתח :
 וכן • יוכל : ירמיה יז : ולהפך אולם בקמץ גם בסמיכות : ונמצא
 שם אחד ע"מ פועל שונים ויבנה היחס ממנו שונמית : ואין עוד :

§ קעז

פעל , על-עיל-על-על-על : כלם הפ"א בשוא וע"פ
 באחת משבע חנועות : אם בקמץ : כמו פתב יקר זמן
 איל • בסמיכות פתב יקר : ובכנוי פתבי פתבכם פתבם : כרבו
 פתבים : ובסמיכות פתבי : ובכנוי פתבי ב"ו ב"ד פתביכם הם :
 ונוטה ע"ד פעל : ובקצתם הרבוי בפתח וברגש : כמו זמנים זמני
 ולא נשתנה גם בכנוי : והם ע"ד שפן שפנים ; וכצורה , כמו באר
 זאב פאב פאר שאר און שוים בנטיה לנפרד , וכן כרבו זאבים
 זאבי , ונוטה ע"ד פעל , ויוצא מהם פארי המגבעות (שמות
 לט) וכן בפארות חמר (ברא' יד) , ולד' קמשקלו בארת והרבו
 בארות , ובסמיכות בארות ע"מ : בהמות שדי (תהלים ח'
 § קפג) ; ובחירק , איל גביר דביר חסין ידיר כפיר מחור שחין .
 גם זה לא ישתנה בנטיה , ונוטה ע"ד פעל : ובחולם , כמו זרוע
 חמור שאר שמאל , ונוט' ע"ד פעול ; ובשורק , כמו אשון גבול
 זבול : ונוטים ע"ד פעול ; ובפזח : כמו אגם דבש הוי הדם
 מעט : כל אלו לא ישתנו : הראשונים מפני הנח : וזה מפני הדגש
 הבא בכנוי וברבו : כמו אגמים הדפים : ויוצא מהם • יערי עם
 דבשי (ש"ה ט) ; ומלת מעט בא פעם בקמץ ג"כ גם בנפרד גם
 בסמיכות : וברבו לעולם בפתח ורגש : מעטים ; ובפגל • שכם
 שנידים

שניהם (בראשית ט) ובנטיה ע"מ פעל שכתמו (שה מט) מן שוכם
(תהלים כא) : ולפי שהשמות האלה שראשיתם שוא שוים
בנטיהם אל השמות שראשיתם קמין : לכן יש להסתפק
בקצתם : אשר לא מצאנו הנפרד מהם במקרא על משקלם
המכרת : ד"מ • ידיר יי (דברים לג) : איך להכריע אם המכרת
גיכ ידיר כמו גביר : או ידיר ע"ד גדיב : וזה לפי שלא מצאנו הנפרד
מהם במקרא :

§ קעח

פעל או פעל כי דין אחד להם בנטיהם ומלעיל , ורע כי אין
שם שפ"פ בת"ק ולא יהי אחריה דגש זולת
כשפ"פ בכגל , ואז גם הע"פ בכגל : ואם ל"פ גרונית בא
העי"ן כפתח , ואם העי"ן גרונית גם הפ"א כפתח , ושתייה
תמורת הסגל להרחבת אות הגרון , ולכן כלם נכללים תחת
המשקל הזה : והסגולים : כמו ארץ בגד דשא חסד מלך עבר
צדק : וכלם מלעיל , ושנים בכמיכות לנפרד : ויוצא מהם שבע
שבע מאות : ובכנוי התחלף סגל הפ"א לפתח או לחיק מלכי
עברו צדקם בגדכם : וברבוי שוים למשקל פעל בכל נטיותיהם :
והרבוי הזוגי ברכים רגלים : ומן דלת • ויקב חר בדתו : מ"ב
יב : במשפט , • וסגר דלתה (ישעי' ב) שלא כמשפט : והרבוי
הזוגי ממנו דלתים גיכ עלא כמשפט : והסמיכות דלהות , וכן
מן קדן • קרגים (דניאל ח) ומן פעם • פעמיו (תהלים כח) , ואולי
הם ע"מ פעל ; ובעלי חמש נקודות , כמו אפר ספר חשב , שוים
בנטיהם לבעלי שש , ומהם שיבואו על המשוגם על שש נקודות
כמו גדר גדר שכל שכל , ואם ל"פ גרונית יתחלף סגל השני
לפתח , כמו צמח רגע מוח ישע וכו'אל ׀הסגל קיים , כמו מנא פלא
(§ ל) , ואם ע"פ גרונית יבוא גם הפ"א כפתח ת' הסגל , כמו
בעל

בעל נעל שחר , ובכנוי בעלי בעלך נעזר נערכם , ויצא מהם
 לחם רחם ; וקצת אלה כשהם בנגינה מפסקת , תשוב הסגל
 הראשון או הצירה או הפתח לקמץ , כמו אמש בנד טעם פעם
 סתר שיבט , ועם ארץ , אם יתחבר בו אות שמוש בקמץ גם
 האלף בקמץ אף בלי הפסק . כמו הארץ בארץ : ויש בעלי
 חמש אשר ישוב בהם הצירו בכנוי לסגל , וזה כשפ' גרונית .
 כמו הפצי חלקה עתה , ויצא מהם עקבי סוס בראשית מט
 וממשקל הזה פלאים ואין בו יחיד ; ומוה ג' ג' ג' ובכנוי גרדי
 והרבו גרדים ; ושמות עשב עצב פרבוס ובכנוי בפתח העיץ
 והגש אחריה : עשבים עצבים עשבים עצבי וכו' :

פרק ג סשקל שמות הרגושים

§ קעט

דע כי כל השמות שזכרתי משקלם עד חנה , אשר אין בהם
 דגש חזק , הם כלם נגזרים מן העבר או מן הכנוני
 בכנין הקל , ואלה שאבאר עתה , שהפ"א בת"ק והעי"ן
 בדגש חזק , הם נגזרים מן העבר בכנין פעל ; וכבר ידעת
 כי התנועה שלפני דגש לא ישחנה בנטיית השם , וגם
 ידעת כי ההירוק החולם והשורק ג"כ לא ישתנו ובפרט בע"פ
 וא"כ לא נשאר כדגושים אשר השנוי נוהג בהם , רק כשע"פ
 בקמץ או בצירה או בכגל וגם זה אינו כולל כאשר
 תראה בתמונתן :

§ קפ

פעל , פתח שאחריה קמץ והגש ומלרע : כמו גנב הין דבא מלח
 סבל קנא : בסמיכות גנב שבת הארץ ; והרבו מלחים מלחי
 מלחי

מלחיו, ומן שבת הכנוי שבתו שבתכם ורכויו שבתות והסמיכות
שבתות, והראוי שבתו שבתה ע"ד סבלו, ולכן נוטה דעת קצת
לומר שהוא ע"מ שבתת, ועיין להלן במשקל פעלת, ומזה
ג"כ קשת והרבו נקבי קשתות, אבל קשתות הוא מן קשת:
והשמות שע"פ אות אהה ע"ר, יבוא קמין בפ"פ חמורת הפתח
לת שלום דגש, כמו חרש פרש, והסמיכות, חרש אבן (שמות
כח) ובכנוי חרשו חרשה חרשכם והרבו פרשים; וכות הם
גבדלים ממשקל פעל, כי אותם ישתנו בגמית הרבו לשוא
כמשפטואלו לא ישתנו, כמשפט הקמין שהוא לתשלום דגש,
כמו חרשים פרשים, לכן מה שמצא, חכם חרשים (ישעיה ד)
הוא ממשקל פעל, והסמיכות, חרשי צירים (ישעיה מה) •
חטאי עמי (עמוס ט), וקצתם העיין בשוא דכאירוח (תהלים
לד), ובכנוי פרשו פרשיה פרשינו פרשיהם, ע"ד גנביהם
ואולי לא ישתנה הקמין גם בכנוי יכם יהם, לפי שבסמיכות
הרבו ג"כ לא ישתנו, כמו חרשי צירים, ואני לא ידעתי טעם
לזה, כי לעולם דין קמין שתשתנה לשוא כשהיא שלישיית
לנגינה: ויש שמות ממשקל הזה שע"פ חיות ולא נשלם
בהם הדגש, כדון לפני חיות לרוב (ל §), ולפי שלא תתקיים
פתח לפני אות גרונית הנקודה בקמין יבוא חמורתה כגל,
כמו פתסגחל פחש והסמיכות פחש, והכנוי פחמי פחמכם פחמם,
והרבו גחלים כחשים, והסמיכות, גחלי אש, ורכויו גחלי
גחליה גחלינו גחליכם הם, ומן כחשים נמצא היחיד ממנו
כחש כחשי כחשכם ע"מ פעל, וממשקל הזה ג"כ אחר, והסמיכות
אחר, אך יבוא גם בנפרד לפעמים אחר, כמו, שכם אחר
(בראשית מט), והוא זרה, גם הרבו בו אחרים זרה, ולא יתכן
לומר שהוא על שני משקלים, כמו כחש כחשים, כי כל משקל
פעל הוא מלעיל וזה מלרע: והנכון מה שכתב בו הכאור בנתיבות

הישלום פרשה ג' בפסוק כאחר ממנו (ס קלב) ומוה ג"כ
 צואר והסמיכות צוא והכנוי צוארי צורם בנפילת האלף הנחה
 וברבוי הסמוך צוארי באלף אחר שוא וכן צואריכם , ובא
 גם בנקבה צוארתיכם צורניך בתסרון אלף ובתוספת נו"ן :
 ונמצאים שמות במשקל הזה כלה פתח , וחטי מנית ופגנ
 (יהו"כז) אחר, ולא נשלם הדגש בחי'ת, והסמיכות אחרי אחריו :
 פעל , פתח שאחריה צירה וברגש ומלרע , כמו מקל שבת ,
 אחר בסמוך ובמכרת , ובמקל יד (שם למ) ויוצא ממנו ,
 מקל לבנה (ברא' לו) , וברבוי רחמים מן , רחם חזקור (חכקוק
 ג) וכן בכנוי היחיד מקלי מקלה מקלכם והרבוי מקלות , ומן
 אחר הרבוי אחרים שלא כמשפט :

פעיל , עול-עול : פתח שאחריה חירק חולם או שורק ומלרע ,
 משפט אחר לשלשום שלא ישתנו בנטיחם למעם
 שהתבאר כבר : כמו אדיר ככיד אדירים כבירים : ואם העי"ן
 גרונית הפיא בקמין : כמי סרים עריין פריין : והרבוי סרים
 עריצי פריצי עמד סריסיו סריסיהם , משאיכ משקל פעיל בעצם ,
 כמו נדיב תשתנה בנטיה נדיבים נדיבי : לכן מה שנמצא סרים
 (ברא' מט) הם ע"מ פעיל , ויהיה ב' משקלים לענין אחר :
 ורחילים והשרוקים , כמי כמון רתוק אלוף חנון עמיד : רבוי
 רתוקות ע"ד נקבה : אלופים בחורים : אך , ורתוקות כסף
 (ישעיה מ) , בחורי ישראל ש"ב"הם מן הקלים , ומוה ג"כ
 תרוין והרבוי תרוצים :

§ קפא

פעל על-עול-עול : הפ"א בחירק והעין באחז מ"ת"ג וברגש ,
 כמו כפר אפר אפר , הסמיכות כפר כסף , כפרי כפרו ,
 והרבוי כפרים : והסמיכות כפרי כפריו כפרינו כפרים : ומן אפר
 נמצא

נמצא אַכְרֵה אַכְרֵה שְׁלֵא כַמְשַׁמֵּט ; וְהַצְרִיִּים : כְּמוֹ עוֹר : לֵס
 חֲרַשׁ (הַצִּירָה לְהַשְׁלוֹם דְּגֵשׁ) : וְהַרְבּוּי אֲלֵמִים הַרְשִׁים : וּמִן כַּסָּא
 הַרְבּוּי נִקְבָה בְּכֹאוֹת וּבְלֵי דְגֵשׁ כַּמְנַדְג כֹּאוֹת שׁוֹאִית : וּכְן עוֹרִים
 פְּסָחִים שְׁקִמִּים הוֹקְלוּ מִדְּגֵשׁ : וּמִזֵּה דְמֵאֲנִים לְשִׁמוֹעַ (יִרְמִיָּה יג)
 מִנְפַרְדַּ מֵאֵן ; דְּחוֹלְמִים גְּבוּר שְׁבוּר צְפוּר וְהַרְבּוּי גְּבוּרִים כִּלְסִבְלִי
 שְׁנׁוּיִם , אֵךְ צְפָרִים דְּהַחֲלָף הַחֹלֵם לִקְחָה ; הַשְׁחֹקִים בְּבוּר נֹאֲף
 וּבְלֵי הַשְׁלוֹם) זְבוּק גְּדוּף זְרוּעַ וְהַרְבּוּי זְרוּעִים וַיִּמְצֵא • זְרַעִים
 (דְּנִיָּאל א) : וְכִלְסִי בְלֵי שְׁנׁוּי גִּיכ :

§ קפב

פִּעֵל , עֵל : רַפִּיא בְּקִבוּץ וְדֵגֵשׁ אַחֲרֶיהָ , כְּמוֹ אֶכֶל כָּלֵם וְלֹא
 יִשְׁתַּנּוּ כִּי אִם הַכְּמִינּוֹת כָּלֵם וְהַכְּנׁוּי סְלָמִי סְלָמִים
 סְלָמִי : וּבֹא • מַעֲשֵׂה יְדֵי צָמֵן (שִׁיחַ) בְּקִמְצַן חֲמֵף תִּי הַקְּבוּץ •
 וְהַחֹלְמִים סְבֵל סִכְךָ : כְּמוֹ • עוֹל כְּבֵלוּ (יִשְׁעִיָּה מו) • מִסְכְּבוּ
 (יִרְמִיָּה ד) הוֹקֵל מִתְּנוּעָה :

פִּרְקָד שְׁלָמִים בְּחֹסֶפֶת הֵ"א הַנִּקְבָה

§ קפג

דָּע כִּי הֵ"א אֲשֶׁר בְּסוֹף הַשֵּׁם תַּחֲנֵן שְׁתִּהוּיָה עַל אַחַת
 מִשְׁלֹשָׁה פָּנִים : אִו עֵה"א עֵרֶשִׁית כְּמוֹ רוּעָה יִפָּה בְּקִנְיָה
 וּכְמִנְהָ כִּגְל לִפְנֵיהָ וּמְלוּעַ , (וּמִשְׁפָּט נִמְיָתָה אֲבֹאֵר כִּנּוּרַת
 נַחֲוִי ל"ה) : אִו שֵׁה"א נוֹכַפֶּת שְׁלֵא לְצוּרְךָ כִּלְלִי , כְּמוֹ לִיָּדָה
 וּכְמִנְהָ קִמְצַן לִפְנֵיהָ וּמְלַעִיל , וּכֵן הֵ"א בְּסוֹף תְּמוּרַת לִמְ"ד
 בְּרֹאשׁ גִּיכ דִּינָה כֵה"א הַנוֹסֶפֶת , כְּמוֹ חֲרָגָה תִי לַחֲדָן , וְדִיָּה"א
 הַנוֹסֶפֶת שְׁתַּפּוּל בְּנִמְיָת הַשֵּׁם , כְּמוֹ לִיל שְׁמוּרִים ; וְהַשְׁלִישִׁית
 הֵ"א בְּסוֹף נוֹכַפֶּת עַל יְכוּר הַשֵּׁם כְּמֵן נִקְבָה , וּכְמִנְהָ קִמְצַן
 לִפְנֵיהָ וּמְלוּעַ , כְּמוֹ רוּעָה יִפָּה צִדְקָה : כִּי בְּבוֹא הֵ"א הַנִּקְבָה
 אַחֲרֵי הֵ"א הַשְׁרֵשׁ חֵ"א הַשְׁרֵשׁ נִשְׁמַמַּת : לִכֵּן נֹאמַר מִן רוּעָה יִפָּה

לזכר

לזכר רועה יפה לנקבה בנפלת היא אחת : ונמנית השם
 השתנה היא הנקבה לתיו רפוייה : כמו יפת תאר יפתי : וברבוי
 תפול לגמרי : כמו צדקות . כי לא תתקיים לעולם סמן היחידה
 ברבות : ועתה אבאר משקלם :

פעלה : כמו ברכה גערה חרדה חכמה צדקה קערה : ונמנית
 נקודת שמית האלה כנמית משקל הרבים מן פעל : כי

כמו שגשתנה הפ"א לשוא בעבור סמן הרבוי : כן הוא בעבור
 סמן הנקבה : וכמו שבסמיכות הרבים ובכנוי שהנגינה מלרע
 ישוב ע"פ לשוא לפי שהיא שלישית לנגינה : כן בסמיכות הנקבה
 ובכנויים ישוב ע"פ לשוא : כמו צדקת צדקתי צדקתנו לפי

שבאלה ע"פ תמיד שלישית לנגינה והפ"א כחורק והיא תנועה
 קלה (§ יא) : ואם פ"פ או ע"פ אות גרונית בפתח או בסגול : כמו
 קערת כסף חרדת אלהים : ושוא ע"פ היא שוא נע כדן אחר
 ות קלה . לכן בג"ד כפ"ת אחריה רפה : כמו נדבת לב ומה

שגמצא . ברפת יי (משלי) הבי"ת בדגש . שלא כמשפט
 וברבוי באלה שוה לרבוי זכרים : כמו ברכות צדקות חכמות
 ורסמיכות שוה לסמיכות דברים . כמו צדקות חכמות

שרותיה (שופטים ה) אך כנוי הרבות שוה בכל הכנויים לסמיכות
 הרבות כמו צדקותי צדקותיה משא"כ מן דברים דברינו ;
 והטעם התבאר ממה שאמרנו זה פעמים רבות . כי תמיד משפט
 התנועה השלישית שלפני הנגינה שתשתנה לשוא : וראוי

שתדע כי השמות אשר יבואו בסמן רבות נקבות (ות) כשיבואו
 בכנוי . יש להם שני כמני הרבוי דהיינו וי"ו תי"ו וגם י"וד סמן
 הזכרים . כמו אבות אבותי אבותיהם ולפעמים נשמט
 ה"א הכנוי ונא המ"ם לכדה . או תשמט הי"וד עמה . כמו

אבותם וענינם אחר טע"ן צהר התיבה תבת השמות סמן כב
 ונמצאים מקצת השמות במשקל זה שפ"א קיים בשוא והע"ן
 בקמץ ולא ישתנו בנמיה . כמו מערה . מערת המבפלה
 ובראשית כג . במערות צרים וישעיה בו . בתעלת הברכה
 (שם לו) . מצדות סלעים (שם לג) . קערותיו (שמות כה)

פֶּעֶלָה , כמו אֲבָרָה גִּזְלָה גְבֻלָה טְרַפָּה בְּהֵמָה , וְנוֹטִים עִיר הַרְכִּים
 בַּמִּשְׁקָל פֶּעַל , וְכִמו שֶׁבִקְצַת נִטִּית הַרְכִּים בַּמִּשְׁקָל פֶּעַל ,
 חֲשַׁתְנָה הַעֵיִן לִשׁוֹא וְהַפִּ"א בַּחֲרִיקָן בִּקְצַת אֱלֹהֵי דִים •
 גְּבֻלָת חִיה (וַיִּקְרָא ה') • לִכְנֹת הַסְּפִיר (שְׁמוֹת כ"ד) • בְּהֵמָת
 הַלְוִיִּם (בַּמִּדְבָּר ג) עִיר זְקֵנִים זְקֵנִי , וְקִצְתָם לֹא יִשְׁתַּנוּ , כִּמו •
 אֲבָרַת אַחִיד (דְּבָרִים כ"ב) • גִּזְלַת הָעֵנִי וְיִשְׁעִיהָ גו , עִיר שְׁמַחִים
 שְׁמַחִי (§ קעג) , וּבְכִנּוּי בְּקִוּם הַצִּירָה , כִּמו אֲבָרַתִּי שְׁאֲלַתְךָ
 גְּבֻלַתִּי וּבֹא גַם גְּבֻלָתָם , וּמִן בְּהֵמָה הַפְּנוּי בְּהֵמָתְךָ בְּהַגְשָׁתִּיו •
 וַיְהִי־אִ"כ מֵהַנִּפְרָד בְּהֵמָת , כִּי דִין הִיא הַנִּקְבָּה שֶׁתִּשְׁתַּנֶּה לַתִּיּוֹ
 רְפוּיָה וְלֹא לַדְּגוּשָׁה , כֹּאֲשֶׁר אֹדִיעֶךָ לַהֲלֵן (§ קפח)
 בַּמִּשְׁקָל פֶּעֶלָת , וְהַרְבּוּי אֲבָרוֹת טְרַפּוֹת , וְהַסְּמִיכוֹת שְׁאֲלוֹת
 בְּדַמּוֹת בְּאֲרוֹת , וּבְכִנּוּי שְׁאֲלוֹתֵי שְׁאֲלוֹתֶיךָ , חֲצֵרוֹתֵיהֶם , וּבֹא •
 חֲצֵרוֹתֵי וְדִ"ה בִּכְג ; וּמִן לְבָנָה תֵּאֱמָר הַרְאוּי זְכָרִים לְבָנִים תֵּאֱמָרִים
 וְהַסְּמִיכוֹת לְבָנֵי לְבָנֵיכֶם וּמִן הָאֲנִים הָאֲנִי כֶּס :
 פֶּעִילָה , עֹלָה עֹלָה , הַחֲרוּקִים כִּמו אֲכִילָה יְרִידָה גְּנִיָּה , וְנוֹטָה
 עִ"ם פֶּעִיל אוֹ פֶּעִיל ; הַחֲלוּמִים , כִּמו בְּשׁוֹרָה חֲגוּרָה עֲבוּדָה
 וְנוֹטָה עִ"ם פֶּעוּל , אֵךְ קִצְתָם יִבּוֹאוּ בְּנוֹטָה עִ"ם פֶּעֶלָה , כִּמו
 שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁת שְׁלֹשָׁתָם (§ קפח) ; הַשְּׁרוּקִים , כִּמו אֲרוּכָה גְּבוּרָה
 מְלוּכָה , וְנוֹטָה עִ"ם פֶּעוּל , וְקִצְתָם יִבּוֹאוּ בְּתִיק וּבְהַגְשָׁתֵי הַנֶּחֱ
 כִּמו כְּלָמָה אֲדַמָּה כְּגֻלָּה , וְנִטִּיתָם יִדוּעַ כִּי לֹא יִשְׁתַּנוּ :
 פּוֹעֵלָה , כִּמו כּוֹחֵרָה שׁוֹרְקָה הוֹעֵבָה , וְהַסְּמִיכוֹת סוֹחֵרַת הוֹעֵבַת ,
 וְהַכְּנוּי סוֹחֵרַתִּי הוֹעֵבְתְךָ , עִ"ם פּוֹעֵלָת , כִּמו שִׁיתְבָּאֵר
 לַהֲלֵן (§ קפז) : וְטַעַם לֹזָה כֶּתֵב הַרְדִּיק בַּמִּכְלָל (דָּף ל"ה) עַל
 הַבּוֹר כְּנוּיִי הַכְּנוּיִי פּוֹעֵל : פּוֹקְדַת עֲשֵׂרָה וְהַחֲבוּרָה לְהַכְּנוּיִי מִן
 פּוֹקְדַת וְלֹא מִן פּוֹקְדָה לִכְּנֹן לֹא נִרְפְּתָה הַתִּיּוֹזוּהָ לַהֲקַל עַל
 הַקְּרִיאָה , וְלִכְּנֹן גַּם הַשְּׁמוֹת עִ"ם דְּבִיּוּנֵי דִינָם כְּמוֹתוֹ : וְהַרְבּוּי
 הוֹעֵבּוֹת , וְהַסְּמִיכוֹת שׁוֹמְמוֹת , וְכֵן בְּכִנּוּי , וּבֹא : אֲנִשִּׁי בּוֹגְרוֹת
 צַפְנִיָּה

השם
 הרבו
 חידה
 נטיות
 כי
 עבור
 מלרע
 נקבה
 לפי
 זנועה
 ל: כמו
 אחרי
 ומד
 שפט
 וכמות
 וכמות
 מיכות
 בריו
 משפט
 וראוי
 שיבואו
 סמן
 נשמע
 כמו
 מן כב
 והעין
 מבפלה
 הברכה
 כה

(צפני' ג) גם בנפרד, וכא סוללה גם בנפרד יחידה :

§ קפה

פְּעֻלָּה, הפ"א בת"ק והע"ן בשוא נח, כמו מלכה עלמה גערה
שפחה שמלה ערה חרפה, כל אלה נגזרים ממשקל פעל
בזכר ונוטים כמוהו, הסמוך מלכת שפתי עמלתך, וכן ברבים
עלמות מלכות שפחות, והבמך שפחות שמלות, וכן בכנוי,
והרבי הזוגי רקמתים וכן ירבתים מן ירבה אף שלא נמצא :

§ קפו

פְּעֻלָּה, הפ"א בקמץ הטף והע"ן בשוא נח, כמו הרמה חרבה
ערמה עצבה ערקה, כל אלה נגזרים ממשקל היחיד
פעל, כמו שנמצא היחיד מהם בקצת אלה כמו חרב עצב עצם
ומזה נדין על השאר שאינם נמצאים ביחיד, ונוטים ע"מ
פעל; הסמיכות חכמת נשים, הכנוי חכמתי וכו', והרבי
חכמות אחד בסמוך וכמכרת, וכן בכנוי ערלותיהם, אך בקצתם
ישתנה הפ"א לשוא ברבוי, כמו ערלות (יהושע ו) חרבות
לנצח (תהלים ט), והסמיכות חרבות ירושלים (ישעיה כב)
ולכן הבי"ת רפויה לפי שהיא ת"קלה; כי גם כמשקל פעל יבוא
הרבי בקצתם הפ"א בשוא, כמו שבארתי לעיל (§ קעה) מן
בקר בקרים ופן גרן גרנות ופן בהן פרוגות ופן נגה נגורות
והסמיכות גרנות, כן נאמר מן חרבות חרבות וכו': ויש שמות
במשקל זה הפ"א בקכוץ כמו טמאה חפשה :

§ קפו

פְּעֻלָּה, הפ"א כפתח והע"ן בקמץ ובדגש, כמו בקשה כפרה
בלחה חטאה, ונשיתם ע"ס פעל, הכמוכות בקשת
ובן בכנוי, ומן חטאה חטאת חטאתכם הונח האלף להקל;
והרבי בקשות, והסמיכות בקשות בלהות, והקל מרגש
כמרג

כמנהג באות שואית, וכן בכנויי י שאו מדברותיה (דברים לג)
 מהנפרד דברה, ומן הטאה הרבו הטאות או הטאות גם הטאת
 שזה הנפרד ובסמיכות, ובכנוי הטאתי הטאתיה. ומה שנמצא
 הטאה גדולה (שמות לב) הוא מהנפרד הטא, ע"מ פעל. והוא
 שם המקרה, אבל הטאים (ברא יג), הוא תאר מן הטא
 ולנקה הטאה ומוה פפרשת הכסף (אסתר ד) בכתרה ובראשית
 ז, והקמין לתשלום דגש (ס קפ) וקצתם אשר ע"פ היא או
 חיה ולא נשלם הדגש בהם, ויבוא סגלת הפתח: למעם
 שהתבאר לעיל (ס שם) כמו בהלה להבה נחמה וגם כא"לף
 נאצה, והסמיכות להבת או להבת: וכן הכנוי להבתי נחמתי:
 והרבו להבות: והסמיכות להבות אש (תהלים כט): וכלי שנוי
 נאצות, נחמיה טו ובא נאצותיה ויח' לה: בקמין:
 פעולה, הפ"א בפתח או בחיק והעין בחולם או בשורק ובדגש,
 כמו חבורה בכורה לא ישתנו כדין פעול, וכן בחורק
 הפ"א בכורה גדולה, והרבו בהם יתחלף השורק לקבוץ לרוב
 וכלי דגש. כתאני הבפרות ורמיה כדו. ובטחות (איוב יב)
 קשבות (תהלים קל) ומגדפות (שעי נא): וכן כחלמים
 רחוקה הרבו רחוקות זהב ומ"א:

פרקה שלמים בתוספת תי"ז בסוף

§ קפח

כבר אמרתי (ס קב) כי גם התי"ז בסוף השם הוא סמן נקבה
 יחידה ואם הוא שם עצם או תאר: יבוא על הרוכ סגל
 לפני התי"ז ומלעיל, כמו נקרת עטרת: ואם הוא שם מקרה יבוא
 גיכ: או חירק עם יו"ד נחה לפנייה כמו ראשית אחרית: או שורק
 ע"ו"ו נח לפנייה כמו מלכות גבהות: ומרס אציג הוגמת משקלם
 אבאר ההבדל אשר בין השמות שסיפם היא נקבה והשתנה
 בנטיה לז"ו כאלה שזכרתי, ובין השמות אשר גם הנפרד סמנן
 תי"ז

הי"ו לנקבה וכגל לפנייה : כי התי"ו אשר היא המורת ה"א
 בנפרד : היא רפויה בכל כנוי היחיד : כמו מן צדקה צדקתי :
 לפי שת"ג לפנייה : ואף בכנוי צדקתכם שת"ק לפנייה מ"ס דינה
 כת"ג § (נ) לפי שבאה המורתה : אבל השמות שגם בנפרד
 תי"ו בסוף וסגל לפנייה : כשיבא ואו בכנוי : התי"ו הגושה : כדון
 אחרי שזאנח : כמו עטרתי גברתיך ; לכן כל השמות שתמצא
 במקרא בכנוי היהודה בתי"ו הגושה : גם הנפרד יהיה סמנה תי"ו
 לנקבה אף שלא נמצא : ה"ס אשתך הוא מן נפרד אשת אף שלא
 נמצא : כי מן אשה ראוי אשתי : וכל זה בשם יחידה : אבל ברבות
 שזים הם : כי כמו שנאמר מן צדקה צדקות כן נאמר מן עטרת
 עטרות : כי לא תתקיים סמן מיחידה ברבות ; והשמות שסופם
 ו-ית) או (ות) תתקיים סמן היחידה בכל כנויי היחיד כמו
 החתיתי מלכותך , וברבות נוסף על יוד וי"ו ועל הוי"ו יוד כמו
 תחתיות מלכות וזה כשיתרכו בל' נקבה אבל כשיתרכו בל' זכר
 התקיים סמן (ית) ו-ות גם ברבוי כמו מן פרייתות . פרייתותיה
 ירמי' ג' הנפרד פרייתותי לפי שלא נאמר פרייתותיה ומן חמישית
 וחמישיתיו (ויקרא ה) הנפרד חמישיתים לפי שלא נאמר
 חמישיתיו :

§ קפט

פעלת או פעלת ומלעיל : כמו ישחלת תכלת גברת עטרת ונטית
 דמשקלים האלה ע"מ פעל כי הוא שוה בנפרד ובסמיכות
 והכנוי עטרתי ע"מ מלכי . נכרתי ע"מ בגדי ; ובקצת סהסגל קיים :
 כמו . משכנתה ושמות יכו . תברתיך ומלאכי בו . ברמתו
 מ'נפרד ברמת אף שלא נמצא כי הגשות התי"ו בכנוי יורה
 כן : כמו שהקדמתי לפני זה : כי מן פהמה יהיה ראוי : או בפרמתו
 בפלס אבדחו : או בפרמתו בפלס נבלתו אלא שכבר ימצאו
 שמות

שימות , אשר בנפרד יבואו בה"א הנקבה , ובנטייתם יבואו
 ע"ד תי"ו הנקבה , ובפרט בשם עצם וכש"ת , כמו ° הרימו
 העמדה (יחו' בא) והסמיכות לעולם עמרת , וכן עשרה עשרת אף
 שלא נמצא הנפרד ממנו , ועיין מ: קל מפעלת ; וממשקל הזה
 אכת , ראוי בתשלומי אמת ונפל הנו"ן ובכנוי אמתך , וכן
 אשתך מהנפרד אשת במקום אנשת ונפל הנו"ן גם בו כי מן אשה
 היה ראוי אשתי ; והרבו עמרות ע"ם פעלה . והסמוך עמרות
 כי גם משקל פעל שוה ברבוי אל משקל פעל וכן בכנוי , ומוה
 ° אמחותיו (נרא' כ) מהנפרד אמהות . והיחידה אמה , והיה ראוי
 אמהת ונפלה היא השרש : לכן גם כנוי היחידה אמתי אמתך :

אך ברבוי ובכנוייו היה קיים :

פַּעֲלַת ג"כ מלעיל : כמו יבשת יכלת כתנת נחשת קטרת :
 ונטייתם ע"ם פעל : כי הוא אחר בסמוך ובמכרת
 ובכנוי תתחלק החולם מהם לק"ח קטרת שכתבך יכלתו : ומהם
 לקבוץ נחשתה עיד גדלו קמצו . והרבו קטרות וכן בכנוי ; ומוה
 המשקל ג"כ שלשת : כי אלו היה הנסמך משם שלשה היה ראוי
 לבוא שלשת ובכנוי שלשתכם :

§ קצ

פּוֹעֵלַת כמו חותמת כותרת עופרת : ובאות הגרון תולעת
 והכנוי חותמתי תולעתם דין אהר עם בינוני פועל
 לנקבה יחידה ; והרבו פותרות ובסמיכות כותרות וכן בכנוי :

§ קצא

פַּעֲלַת או פַּעֲלַת פַּעֲלַת : כמו אדרת דלקת בקרת נחלת בלו
 תשלום דגש : ואם ל' פגרונית נפחת ספחת קדחת :
 קרתת הקמץ לתשלום דגש : והכנוי אדרתי קרתתי נפחתו ע"ם
 פעל כד

פֶּעַל וְהִרְבּוּ אֲדָרוֹת קָרְחוֹת : וְהִסְמִיכוֹת אֲדָרוֹת וּבֵן בְּכֵנִי : וּמִזֶּה
 בְּהָרֹת מִן בְּהָרֹת: וְכֹא סָגַל לִפְנֵי אֹת גֵּרוֹן הַקְּמוּצָה (§ ל): וְלֹדְעָת
 קִצַּת מִזֶּה גִּיכ שֶׁבַת : וְרֹאֵי בַת שְׁלוֹמוֹ שֶׁבַתָּת : וּנְבִלְעָה תִּיזֵי אַחַת
 לִפְנֵי שֶׁת שְׁתֵּי תוּיָן וְהִגְנוּ שֶׁבַתִּי : הַדְּגֵשׁ מוֹדָה עַל אֹת הַכֶּפֶל
 וְהִרְבּוּ שֶׁבַתוֹת : וְהִסְמוּךְ שֶׁבַתוֹת וְכֵן בְּכֵנִי : וּבַחֲרוֹק הַה"א
 אֲגֵרֶת בְּגֵרֶת : וּנְטִיתָם כֹּאֵלֶּה שֶׁקְרָמוּ ; וּבְקִבוּץ בְּסִמְתָּ קִבְעָת :
 וְהִרְבּוּ קִבְעוֹת אֶךְ בְּסִמְּים בְּלִיז :

פֶּעַלָּת אוּ פֶּעַלְתָּ פֶּעַלְתָּ : כִּמוּ בְּצִרְתָּ כְּפֶרֶת פְּרִכְתָּ הַקִּמְיָן
 לַתְּשׁוּלִים דְּגֵשׁ בְּקֶרֶת שֶׁבַלְתָּ כְּתִנְתָּ : וְהִרְבּוּ כְּפֶרֶת :
 וְיוֹצֵא מֵהֶם כְּתִנּוֹת כְּתִנּוֹתָם : וּמִן שֶׁבַלְתָּ הִרְבּוּ זְכָרִים שֶׁבַלִּים
 שֶׁבַלִּי שֶׁבַלִּיהֶם :

§ קצב

פֶּעַלּוֹת יַעֲלוֹת יַעֲלוֹת : כֹּל אֱלֹהֵי כְּתִיזֵי וְנִקְבָּה וּמִדְרַע : לִפְנֵי
 שֶׁקְרָמְתָה תִּיג : אֵילוֹת בְּבָרוֹת יְדִידוֹת כְּרִיתוֹת : וְלֹא
 יִשְׁתַּנּוּ בְּנִשְׁתֵּי הַיַּחֲדָד : וּבְרַפִּים נוֹסֵף יוֹד עַל וִיזֵי יְדִידוֹת וְכֵן בְּכֵנִיזֵי :
 וּמִן כְּרִיתוֹת הִרְבּוּ כְּרִיתוֹתִים מִמֶּה שֶׁנִּמְצָא • כְּרִיתוֹתֶיהָ וְרַמִּי ג' :

(§ קפו)

פֶּעַלּוֹת אוּ פֶּעַלּוֹת : כִּמוּ יִלְדוֹת בְּחָרוֹת מְלָכוֹת שֶׁחָרוֹת
 גְּבָהוֹת : וּנְטִיתָם כְּנִשְׁתֵּי הַמִּשְׁקֵל שֶׁלִּפְנֵי : כִּמוּ
 מְלָכוֹתֵי וְהִרְבּוּ מְלָכוֹת : וּמֵהֶם בַּחֹלֶם אֲשַׁפּוֹת : וְכֹא
 הִרְבּוּ אֲשַׁפּוֹת שֶׁלֹּא כִּמְשַׁפֵּט וּמִזֶּה גִּיכ • אֲלֻמְנוֹת
 חִיּוֹת (ש"ב כ) : וּבְרֹאשׁוֹן הַגּוֹן נוֹסֵף וּבְשֵׁנִי תַחֲסֵר יוֹד
 הַכֶּפֶל וְרֹאֵי חִיּוֹת : וְהַנִּפְרָד אֲלֻמְנוֹת : וְהוּא מְקַרֵּה :
 כִּי הִתְאָר רֹאֵי אֲלֻמְנוֹת מֵהַנִּפְרָד אֲלֻמְנוֹת (§ קצג) כִּי סִימָן
 נוֹתוֹ בְּסוֹף הוּא סִימָן שֶׁם מְקַרֵּה וְסִימָן נוֹתוֹ הוּא לְרִבּוֹת
 נִקְבוֹת

נקבות ; ואולי מזה המשקל ג"כ רחמנות שמקרה , ואינו במקרא
אכל עשוי ע"מ אלמנות בתוספת נו"ן ; וכחירק הפ"א רפאות
סכלות עקשות דגש הקוף לתפארת הקריאה ונטייתם שוח
לאלה שקדמו :

פְּעֻלִית עילית : כמו שארית : ומוזה ראשית ראוי ראשית :
והוגח האל"ף : חמישית והכנוי ראשיתך : והרבו
שאריות בתוספת וי"ו על יו"ד : ומן חמישית הרבו חמישיתים :
לפי שנמצא וחמישיתיו

(§ קפז)

פְּעֻלִית או פְּעֻלִית כמו אחרית תחתית : וכן גְּפֻרִית חֲפֻשִׁית
תְּכֵנִית : ונטייתם כנטיית מלכות ומוזה ג"כ ברית גוית
בתשלומם בְּרִית גוֹוִית : ובראשון נשלם הפלל בת"ג תמורת
דגש לפי שהיא רי"ש ובשני בדגש כמשפט ; ובא מְחַרְתָּ בת"ו
לכדה : והכסוד מְחַרְתָּ והכנוי מְחַרְתָּם :

פִּרְקוּ שלמים בתוספת יו"ד מ"ם נו"ן

§ קצג

דע כי השמות אשר נוסף בהם יו"ד בסוף : רובם שמות היחס
הם : וכארתו אותם לעיל (§ קכד) ; אך צריך שתדע עוד
בבוא יו"ד היחס על שם שסופו ה"א שרשית יהיה על ג' פנים :
(א) היו"ד קיים והה"א גופל : כמו לְבַרְיָעָה משפחת הבריעי
(במד' כו) : (ב) היו"ד נשמט והה"א קיים : כמו לִימְנָה משפחת
הימנה (שם) : (ג) שיבוא נו"ן תמורת ה"א : כמו לְשִׁלָּה משפחת
השלני (שם) ; אך אחרי יו"ד לא יבוא יו"ד היחס כלל : כמו
לְחַנִּי משפחת החני (שם) :

פמלן

§ קצד

פְּעֵלָן כמו כְּבִשְׁן מְגֵדָן קִינָן בְּנִין , ואם הפיא גרונית בפתח ,
 אֲרָמָן אֲבָדָן אֲלָמָן חֲרָצָן רַחֲמָן , (והוא איננו במקרא כ"א
 במיסדי התפלה) בסמיכות ישוב הקמץ לפתח ; והרבו מְגֵדָנוֹת
 רַחֲמָנִים גַּעֲמָנִים וּבַסְמוּךְ אֲרָמָנוֹת אֲרַמְנוּתֶיהָ וְכֵן כַּנּוּי , וּבּוֹכְרִים
 גַּעֲמָנִי : וּמֵן חֲרָצָן חֲרָצָנִים כַּדְגָשׁ וּבְלִי שְׁנוּי ; וַיֵּשׁ הַפִּיא בְּקַמֶּץ
 חֲטָף אוּ בְּקִיּוֹן , כְּמוֹ קֶרֶבֶן סְלֶחֶן מְחֶלֶן שְׁלֶחֶן , גַּם • קֶרֶבֶן
 הַעֲצִים (נַחֲמִי) וְנִשְׁתִּית׃ כֹּאלֵה שִׁקְדָמוֹ ; וְכֹא • לַהֲצִיב הַדְּרָבָן
 (שׂא יג) בְּקַמֶּץ גְּדוֹל , וְהִרְבּוּ הַרְבּוּנוֹת (קִהֲלִיתִי) , וְהוּא עַל
 מִשְׁקַל אַחֵר :

פְּעֵלָוֶן , כְּמוֹ פְּרוּזוֹן וְרַעְכוּן , בְּסַמִּיכוֹת וּבְכַנּוּי רַעְכוּן פְּרוּזוֹנוֹ , וְכֵן
 בְּרַבּוּי וּבְכַנּוּיּוֹ , וַיֵּשׁ בְּפִתְחוֹ וּבְדָגֵשׁ אֲבָדָן , וּבַחֲרֵק אֲבִיּוֹן
 מֵן הָאֲבִיּוֹנָה ; וַיֵּשׁ גַּם בְּנִפְרַד הַעֵיץ בְּשׂוֹא זְכָרוֹן שְׁלֵטוֹן אֲבִיּוֹן אֲדָרוֹן
 חֲסָרוֹ חֲשָׁבוֹן יִתְרוֹן אֲרָמוֹן עֲלוּיוֹן , וְשׂוּיִם בְּנִשְׁתִּיתִם לֹאלֵה שִׁקְדָמוֹ ,
 כִּי הַחֹלֶם בְּעִיפֵי לֹא יִשְׁתַּנֶּה בְּנִשְׁתִּיהָ , וּמִזֶּה רֹאשׁוֹן וְהוּקַל הָאֵלֶּף
 בְּנַח וְנִמְצְאִים דְּגוּשֵׁי עֵיץ קֶלֶשׁוֹן קִמְשׁוֹן ; וַיֵּשׁ בְּנִפְרַד הַפִּיא בְּתִיק
 וְהַעֵיץ בְּקַמֶּץ וּבְדָגֵשׁ זְכָרוֹן צְמָאִין עֲצָבוֹן שְׁדָפוֹן קִמְמוֹן כְּלוּיוֹן : דְּוִיוֹן
 גְּזִיוֹן : יִרְקוֹן הָרֵאוֹן הָרִיוֹן הַצִּירָה לַתְּשִׁלוֹם דָּגֵשׁ : וּבְפִתְחוֹ שְׁבָתוֹן :
 וְהַסְמִיכוֹת עֲצָבוֹן : וְהַכְּנוּי עֲצָבוֹן וְהַרְוֹנָה : וּמִשְׁפָּטוֹ הַרְוֹנָה מֵן
 הָרִיוֹן וּנְפֵל הַיּוֹד : וּמִזֶּה צְמָאֵרוֹן צְרִיבָה מֵן צְרִיבִים : וְהוּא שֵׁם זּוּגִי
 וְהַדָּגֵשׁ נִפְלֵ : וְנִמְצְאִים בְּיֹד הַיָּחַס אַחַר הַנוֹן אֲרַמְנוּי פְּלוּנִי
 אֲלָמוּנִי : וְרֹאוּי פְּלָאוּנִי וְהוּקַל : וּבְדָגֵשׁ הַעֵץ יִדְעוּנִי : וּבְקַמֶּץ
 רַחֲמָנִי וְהוּא גַּכֹּ אִינְנוּ בְּמִקְרָא : וְכֵן יְבוֹאוּ בְּתִיּוֹ אַחַר הַיּוֹד
 קְדָרְגִית אַחֲרָגִית : וּבְתִיּוֹ לִפְנֵי הַנוֹן כְּמוֹ עֲקֻלְתוֹן : וְהֵם תֹּאדִי
 הַפְּעֵל וְלֹא יִשְׁתַּנוּ : וְכֵן אֲשֶׁר מִם נוֹסֵף בְּהֵם כְּסוּף : כְּמוֹ פְּתָאִם
 פְּרִיּוֹם שְׁלֵשׁם : אֲמָנָם גַּם אֲמָנָם : וּמִזֶּה תִּנָּם בְּהַבְלַעַת הַנוֹן

ברגש

כרגש : גסואלה לא ישתנו ואינם נומים לפי שהם תארי פעל
פרק ז שלמים בתוספת אות כראש וגם בסוף :

§ קצה

כבר אמרתי (§ קעא) , כי בעבור תוספת אות לסמן המשקל
 בראש השם לא ישתנו תנועותיו , ואף בנמית השם
 שישתנו תנועת עצם השם : אך תנועת אות הנוסף לא
 ישתנה זולת בנע"ו כמ"ש במקומו : ע"כ ראוי לפלס תמיד
 השם הבא בתוספת אות בראש ע"מ השם הבא בלי תוספת
 אות בראש : ד"מ משגב ע"מ פעל : תלמיד ע"מ פעל וכן השאר :
מפעל-על : כמו משפט משכן מקדש מאכל מחבת ובק"ח
 משחת : בסמוך מקדש : והכנוי משכני ; ויש גם בנפרד
 בפתח : כמי משגב משאב : והכנוי והרבו כרגש ע"מ פעל משגבי
 מחמדים משמני : מאוי מן מאוי :

מעל-על-עול : כמו מובח מסבן : ובפתח המים מעשר
 משען מפתח : כסמיכות מובח : והכנוי מובחי מובחה
 מעשרי מעשרו : והרבו מובחות : וכמיכו מובחות וכן בכנוי
 ; ובזכרים מקהלים וכן מקהלות ודסמכות מקהלות או מקהלי :
 כי כן מנהג צירי ע"פ להשתנות לשוא כסמיכות יותר מקמץ :
 וזה לאות : כי מן משכן הכנוי משכני ומן מובח מובחי : וגם
 בנפרד הרבים יבוא רמ"ס בשוא במשקל הזה : ויחזקו
 במסמרים (ישעי' מא) . ובמשמרות נמועים (קהלת יב) : וא"כ אף
 שבמלת מקהלים היא בלי שנוי בנפרד : מדוע לא ישהנה
 בסמיכות עכ"פ ; וכן בכנוי היחיד ראוי להיות מקהלו :
 ואלא כדעת הרד"ק רפ"פ דף קפהו ; והחרוקים משכיל מכבירי :
 ועס"ה א הנקבה מנגינה . מנגינתם ואיכהג) וכחירק המ"ם .ן
 מצערה והניאל ח) ; והחולמים מומור משעול מקצוע כטמו
 והרבו

והרבו מטמונים מקצועות כלם לא ישתנו אבל למקצועות
(שמות כו) הוא מנפרד מקצע, כי כלל מונח אות המשקל
בראש לא ישתנה; והשרוקים מכלול מסלול מנעול וכד
אלה לא ישתנו:

§ קצו

מפעל, מבשל, מפלט: ובה"א הנקבה מבשלה: ומוה
מנקיותיו וכן מראשותיו וברא' כחו: הנפרד מראשה
והמ'סחסר; ובחולסהפ"א למשופטי אתחנן (איוכ ט) מלושני
(תהל' קא) ועד'ו מאזנים הנפרד ראוי מאון ואין בו לפי שהוא
שם זוגי מלאכותי (§ קו) והונח האלף כמנהג:

§ קצז

מפעלה כמו מדחמה משפחה ובפתח המ'ם ממלכה ומוה
מלאכה והיה ראוי מלאכה והוקל האלף כמנהג:
ובסגל המ'ם ממשלת: ונטיית המשקל הזה לא מצאנו במקרא
ע"ד ה"א הנקבה כסוף: אבל נטיית ע"ד מפעלת כמו שאבאר
כמשקלו:

מפעלה, מכפלה משענה מהפכה נוטים ע"מ פעלה מהפכת
(דבריו כט) מחרשתו (שי"א יג) ויש שהלמד בדגש
ופתח לפנייה ולא ישתנו כמו מהתלה מערנה מהתלות מערנות:

§ קצח

מפעלת, משמרת מחברה מאכלת מנערת מחמצת מרקחת
ושוים בנפרד ובסמיכות, וככנוי התיו דגושה כדין
תיו הנקבה משמרת ע"מ פעלת וגם אותם שיבואו בנפרד בה"א
הנקבה מ"מ בנטייתם יבואו ע"ד תיו הנקבה כמו מן ממלכה
מלחמה מלאכה הסמיכות ממלכת מלחמת מלאכת והכנוי
מלחמתי

מִלְחַמְתִּי מְלֹאכְתּוֹ ; וְהִרְדִּי קִנְיָן מִעַם לֹוֶה שֶׁעָשׂוּ חֲבוּר הַכְּנוּיִם מִן
 מַפְעֵלָת וְלֹא מִן מַפְעֵלָה לְפִי שֶׁהוּא נִקְל בְּלִשׁוֹן כִּמוֹ שֶׁחֲבָרוּ
 הַכְּנוּיִם מִן פּוֹקֶדֶת וְלֹא מִן פּוֹקֶדָה וְכֵן עָשׂוּ לְקִצַּת מִשְׁקְלֵי פְעֵלָה אוֹ
 פְעֵלָח : § קִפְחָה : אֵבֶל בְּרַבּוּי יִפּוֹל הֵהָא גַם הַתִּיּוֹ סָמֵן נִקְבָה
 יְחִידָה : כִּמוֹ מִשְׁמֵרוֹת מִמְּלָכוֹת מִשְׁפָּחוֹת : וְהַסְמִיכוֹת מִשְׁפָּחוֹת .
 מְלֹאכְתּוֹ (דִּהָא כַח) : וְכֵן בְּכִנּוּי . מְלֹאכְתִּיָּה : תְּהֵלִים עַג :

מַפְעֵלָת מִשְׁקֵלָת מִכְמֶרֶת מִחֻלְקָת מִלְכָּדָת, וְהַכְּנוּי עִ"מ קִמְרָת
 מִשְׁקֵלָתוֹ אוֹ בִקְבוּץ מִשְׁפָּרְחָה : וְבֵא מְסֻרַת הַבְּרִית
 יִחוּי (כֹּו) ת' מְאֻסְרָת : וְכֵן מִים מְכֻלָּת (מֵא הוֹת) מְאֻכְלָת ;
 וְהַרְבּוּי בְּכָל אֱלֹהֵי בְּאֵלָה שֶׁקִּדְמוֹ מְלֻבְדּוֹת וְכֵן בְּכִנּוּי ; וְאִשֶׁר הֵם
 בְּסָמֵן (יִת) אוֹ (וֹת) כִּסּוֹ מְבֻלְיָגִית מְסַבְּנוֹת וְנִטְיָהם יְדוּעַ : עִכ
 מִשְׁקֵל הַבִּינוּיִם :

§ קצט

אַפְעֵל, כִּמוֹ אֲשַׁנֵּב אֲשַׁבֵּר : כִּסְמִיכוֹ יִשׁוּב הַקִּמְץ לִפְתַּח
 וְהַרְבּוּי אֲשַׁכְּרִים, וְעַד נִקְבָה אֲצַבְעוּה וְכִסְמִיכוֹת וְכִנּוּי
 אֲצַבְעוֹת, וְהַדְּגוּשִׁים בְּנִטְיָה אֲשַׁנְבִי וְלֹא יִשְׁהַנֶּה כִּמְשַׁפְטוֹ וְכִפְתַּח
 הָאֵלֶף אֲכֹזֵב אֲכֹזֵר, וְגַם הָעֵיץ בִּפְתַּח אֲשַׁמֵּן אֲרַבַּע אֲשַׁמְנִים :
 אֲפַעִיל-עוֹל עוֹל : כִּמוֹ אֲכֹזֵב . וְעַד אֲרַגְיָעָה : מִשְׁלִי יֹב : כִּהָא
 הַנִּקְבָה : וְהַחֹלְמִים אֲפָרוּחַ אֲנָרוּף אֲשַׁכּוֹל אֲתַמּוֹל אוֹ
 אֲתַמּוֹל : מִיכָה ב : גַם : אֲתַמּוֹל : שֵׁא י : הַכְּנוּי אֲנָרוּפִי אֲפָרוּחָה
 עִ"מ פִּעוֹל : וְהַרְבּוּי אֲפָרוּחִים וְעַד נִקְבָה אֲשַׁכּוֹלוֹת : וְהַסְמוּךְ
 אֲשַׁכּוֹלוֹת מִדְּרוֹת : דְּבָרִים לֵב : וְכֵן בְּכִנּוּי וְהוּא שְׁלֵא כִּמְנַהֵג : כִּי
 אֵין דֶּרֶךְ חוֹלֵם הָעֵיץ לְהַשְׁתַּנּוֹת לְשׂוּא : קִצְנו :

אַפְעֵלָה-עוֹדָה-עֵלְתָּ עֵלְתָּ : אֲזַכְּרָה אֲצַעְדָה : וְנִטְיָהם עִ"מ
 פְעֵלָה אֲזַכְּרָה : וְכִשּׁוֹרֵק אֲשַׁמּוֹרָה וְנִטְיָהם

ע"מ

ע"מ פעולה: ובתי ונקבה אמתחת: ונשיתו ידוע ע"מ פעלת:
אשמרה נשיתו ע"מ פעלת:

ר §

תַּעֲלֶה-עַל-עוֹל-עוֹל-עַל-עֲלֵה-עֲלֵת-עֲלֵת : החוקרים כמו
תְּלַמֵּד תְּכַרֵּךְ : הצריוס : כמו תִּשְׁבֶּן ובה"א בסוף
הַבְּעֵרָה : השרוקים תִּעֲנוּג תִּתְּלוּא תִּמְרוֹר ובה"א בסוף תִּתְּפֹקֶה
תִּעְלוּמָה : ונשיתם ידוע כי לא ישתנו : ובתי ו בסוף תִּפְאֶרֶת
תִּפְלָצֵת : והכנוי תִּפְאֶרֶת: ואף שנמצא תִּפְאֶרֶה: הנשית לעולם
ממשקל עֲלֵת : כמ"ש במשקל מִלְחָמָה : החולמי תִּלְבָּשֵׁת :
דכנוי תִּלְבָּשֵׁת: והרבוי והכנוי תִּלְבָּשֵׁת כנודע : ומה עשו
משקל תִּתְּבָשֵׁת : ונמצא בנו"ן יו"ד בסוף תִּתְּכַמוּנִי : והנה כל
אלה אשר אל"ף או תי"ו בראש הם מן העתידים בפעלים: ואשר
הם ביו"ד או נו"ן איתן הם מעטים מאד : כמו יִצְדָּךְ יִלְקוּט
נִפְתּוֹל : ונשיתם ידוע : וכן אשר הם בה"א מקודג"כ מעטים :
כמו הַגְּדוּף הַתּוֹךְ מן נתך הַרְוּחָה ° הַשְּׁמַעוֹת יחו: פד: °
הַתְּחַבְּרוֹת : דניאל יא: מן התפעל ואינני צריך להרחיב באור
נשיתם פיהם ידועים :

פרק ח גורת חכרי פ"א נו"ן או יו"ד

רא §

דע כי השמות שפ"פ שלהם נו"ן : או יו"ד כשע"פ צד"י ,
וכן הלמ"ד בשרש לקה, דרכם לחכר בשמות כמו שיחכרו
בפעלים , ונשלמו בדגש, ולפי שאין דגש חזק בראש המלה
הוסיפו מ"ם בראש , ומעטים בה"א בראש :

מעל

מַעַל - על-עיל-עול-עול : כמו מתן מטע : מפץ : מדיח מכיר .
 משור : מבוע מחסרי פינ : וכן מצב מדע מסר מחסרי
 פי ; הקמוצים והצרוים כשיבואו בסמיכות הם בפתח כמו מתן
 אדם מטע יי : ובכנוי ישונו למשקלם מטעי מתנם זולת בכנוי
 כס כן : כמו משואכם ; וברכוי מטעים : ובסמיכות קצתם ישתנו
 לשוא : כמו מסעי : וכן בכנויי הם כס : וקצתם לא ישתנו .
 כמו מטעי מקריכם , ובשאר הכנויים כלם לא ישתנו : כמו מסעיך
 מטעיו ; וחרוקים והחולמיסוהשרוקים לא ישתנו לעולם כמשפטם :
מַעְלָה-עֲלָה : כמו מפלה מתנה מגפה מסכה מחסרי פינ .
 מצכה מחפיי והקמוצים כשיבואו בסמיכות ישתנה
 הקמץ לשוא , כמו מתנת ידו (וזהו ההיברל שבינם ובין משקל
 פעלה , כמו כפרה , כי אותם לא ישתנו כמבואר במקומם
 § קפו) ; והצרוים לא ישתנו , כמו מגפת הסוס מסכת זהב
 וקצתם יבוא עיר תי והנקבה , כמו מצבת אבן ובכנוי מצבתו
 וכן מפלת מפלתו , ומוזה • ויתן משאת (אסתר ב) ובנוח האלף
 היה ראוי משאת והתחלפו השיין לשוא והאלף לצורה :
מַעְהָדָעָה , כמו מטה מכה והוא שם מקרה למכות , כמו •
 ויחל מן המכים אשר הבהו (מ"ב ח) , והמה שמות
 זכרים כראית הסגל : והסמוך מכה מטה מטהו מסך מטיסמטי ,
 ואשר הם עיר נקבה ידועים ואשר הם כהיא בראש , כמו
 הקרה הצלה : ונמצאים שני שמות חסרה בהם הנון ובלי
 תוספת אות בראש , והם • שיאו (איוב כ) הנפרד שוא משרש
 נשא שיג (מ"א יח) משרש נשג :

פרק ט גורת נחי פ"א י"ד

§ רב

עלה. כמו עצה דעה עדה שנה המה לרה מלרע. בסמיכות
ובכנוי עצת שנת חמתי והרכוי עצות ערות. אך. בועת
אפק (ברא ג) . צאת האדם נחו' ד' בלי שנוי בעבור אות דגרון
וכן בכנוי צאקה (דברי' כג) וכן ברבוי קצתם ישתנו כמו שנות
עצות בסמיכות. וקצתם לא ישתנו. כמו דעות לדות וקצתם
גוטים ע"מ

עלת. דעת רדת שבת והכנוי לרתי דרפה. וברבוי אין הברל
בין אלו לאותם כמו שידעת. ומעטים נמצאים בלי תוספת
אות. אשא דעי (איוב לו) . צא תאמר לו (ישעי' ל) ; ובחולם
בגדים הוצאים וזכרי' ג) מהנפרד צוא וכן בול הרים ואיוב טו
מן יבול :

§ רב

מועל-על. רוב נחי פ"י יבואו בתוספת מ"ם או כתי"ו בראש
ובחולם מושך וי"ז נחהת" י"ד כמו מושב מודע סודר
מולר: ובשורק המ"ם מוסר ובצירה העי"ן מופת מוקש ונסמיכות
היחיד ישובו הקמוצים לפתח כמשפט פועל. כמו מושב הקיר :
והצרוים כלי שנוי כמשפט פועל ; ואם ל"פ אל' ה נחה גם הקמוצים
לא ישתנו: כמו . מוצא המים (מ"ב כ) מפני נחות האל' ה ; ובכנוי
כס כן כלם פתוחים אף בהיות ל"פ אל' ה . כמו . ומוראכם
זכרא' ט) ; והצרוים בקצת הכנוי' בסגל כמשפטם מפתחה שהשאר
בשוא מוקדה מועדם : כי צירה ע"פ יותר עלולה להשתנות לשוא
מקמץ בע"פ : כי בקמוצים הקמץ קיים מושבם : ולא לבר
ביחיד כי גם ברבוי ובכנוי הרכים הקמוצים לא ישתנו כלל : כמו
מושבים

בושבים מוצאי מורשיהם : והצרוים כלם בשוא מופתים מועדי
 מועדיהם ולא לכד בנחים פי גם בשלמים משפטם כן עיין לעיל
 (§ קעה) : וזה ראה למה שאמרתי לעיל (§ קצה) ונמצאים
 שמות מעטים הם בצורה או בחירק גדול והיוד נחה אחריה
 כמו מיטב מישור מישרים :

מועלה-עלה-עלת מורשה מוסדה ודרכי מוסדות או מוסדים
 מוסדי הרים (דבר' לב) ; מועצה מוכרה ודרכי
 מועצות , והסמוך מוסרות מועצותיהם ; ובתי'ו נקבה מרשות
 מולדתה מולדתנו , ובא • מודעתנו (רות ג) בקמץ :

תועל - עלה - עלה - עלת , תושב שוה למשקל מועל מושב
 ובה'א תולדה ע"ם מועלה מורשה ובצירה תוכחה
 ובכמוך ע"ם תועלת הוכחת תוחלת , תוכחות ברכי , ובכמוך
 תוכחות תועלותיהם , וכנח'ל ה' תורה תורה תורת , תורות :

פרקי גורת נחי עיו

§ רד

פל פל פיל פול פול הקמוצים , כמו רם רשור עב והם ע"ם
 פועל ובכמיכות ישוב הקמץ לפתח ובשאר
 הנטיות לא ישתנה הת"ג בעבור הנח הנמשך כמו צרי זרים
 שריהם , עבי שחקים ; הצרוים גר זר גר ואינם משתנים בנטיה
 גרך גרים גרי גרות ; ההרוקים עיר קיר שיר שיח ציץ
 וברכוי שירים קירות , ערים גם עירים , ובא צצים כדגשת' נח ;
 החולמים אור עור טוב כוח יום גוי כום שור חוח , והרכוי בהם
 על כמה פנים אורות עורות טובים , ובכמיכות ובכנוי היהוד
 טוב טובך והוא שם דבר , ומן גוי גוים כנפילת יוד אחת כדון
 פנישת שתי יודיין , ומן יום ימים והזוגי יומים , והכמיכות ימי גם
 ימות

ימות . ובכנוי ימיו ימיה ימיהם . ומן שור חוח שורים חוחים
והשרוקים שוק קויץ פור לוח רוח והרכוי בהם שוקים להבריל
מן שוק הומין אשר הרכוי בו שוקים . ומדם יבואו כהיא נקבה
בסוף ע"מ :

פְּלָה פְּלָה פְּלָה פְּלָה פְּלָה פְּלָה . הקמוצים . כמו קמה צרה נמה
נפה . והצרוים צרה ערה שיבה . החרוקים שרה בינה
החולמים קמה שואה והשרוקים דונה סופה ; כל אלה לא
ישתנו כנטיה בעבור הנח הנמשך אחר הפ"א צרת במתי צרות
צרותיהם עדות עדותיה צורותיו : ועיין בלוח משקל השמות :
פ"ל ומלעיל . כמו בית זית חיל יין ליל עין עיר שית . בסמיכות
הפ"א בצירה והיו נחה בית זית עין ליל . ובכנוי ג"כ קצתם
בצירה ביתי עינו חילך עינכם וקצתם בחירק עירה שיתו .
והרכוי ג"כ קצתם בצירה זיתי זיתך לילות לילי וקצתם בנוע
היו ד חילים עירי עינות . והסמיכות חילי עינות . ומן בית בתים
וכפל זרות בו . ומוה ונשב בגיא :

פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן . כמו עדות גרות בכנוי עדותי בחולם והרכוי
עדיות כמנהג (ות) ; בשת נפת והכנוי בשתי נחת שחת
רתת והכנוי שחתם :
פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן פְּלוֹן . כסמך זרון לשון ששון ששוני הפ"א בשוא
שלא כמשפט ; ובחירק הפ"א חיצון תיכון . ובה"א חיצונה
קיצונה חיצונות :

§ רה

מְפֹל מְפֹל מְפֹל מְפֹל מְפֹל מְפֹל . כמו מקום מלון מנום מנור מצוק .
ונטיתם ע"מ פעול . הסמיכות מקום מלון אורחים . ודכו
מקומות

מקומות מגורים מגורי וכן בכנוי ועיין להלן (ס דיא) ובהיא
הנקבה בסוף משוּבָה מְלוּנָה מְרוּצָה מְצוּדָה מְכוּנָה מְצוּדָה כי
השורק והחולם קרובים להתחלף ונמיתסידוע; ונמצאים בשורק
רמ"ם מועף מועק מועקה ומגורה הזה ג כ ממור ממגורה;
ואשר הם כתוספת אליף • אסוד שמן (מ"ב ד) וכי"ד יכול יקום
יתור וכן יריב • ואת יריבך (ישעי' מט) ובתי"ו תכונה תכונה
תקומה תרומה תשובה: וגם נמית אלה יהוע; ובא • ותפוצותיכם
(ירמי' כה) בתולם ת' שורק ובה' א הנחה (אסתר ב) השגה
הבנה הבנה בדרו"ל • הפנה (איכה ג):

פרק יא גזרת נחי למ"ד ה"א

§ רז

פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה כמו שדה קנה חוה עלה בסמיכות שדה
חוה ובכנוי שדה שדה שדה והרכוי קנים • והסמיכות
קני קניף קניהם שדות שרי ע"ם זכרים שדות שדות קצותיו;
הצרוים גאה אבה רעה הסמיכות רעה רעה רעים • החולמים
קונה חוה רעה רואה רואי • ורסגלים בכה הגה:
פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה פֶּעָה כמו אלה מנה קשה שנה שפה: וכבר
אמרתי (ס קפג) ההבדל בין אותם שסופם היא ולפניה
סגל כאלה שקדמו ובין אותם שלפני הה' א קמץ • כי אותם
שלפני הה' א סגל הה' א בהם שרשית ובאלה היא השרש
גפלה • וה' א הקימת היא לגקבה לכן השתנה בנמיה לתיז
רפוייה • הסמיכות מנת שפת • וביה הם נכרלים מגזרת נע"ו
שסופם היא נקבה ע"מ פלה כמו קמה צרה • כי אותם לא
ישתנו בנמיה לשוא (ס רד) בעבור הגח הנמשך • ואלה רובם
ישתנו וזלתי אלה אלת אלתיו בלי שנוי; והרכוי מדם יבוא
על

על ג' פנים : א) בהשמשו ה"א הנקבה כמשפט הראוי : שלא
 התקיים כמן היחידה ברבות : כמו קשות קצות שנוח : והסמיכות
 והכנוי קצות שנות שנותיה : ובא • ואת מנותיה (אסתר ב) בלי
 שמוי שלא כמשפט : ב) שיבוא ת"ז רפוייה ת' ה"א השרש : וזה
 בשיבואי רבוי הזוגי : כמי שפתים והסמוך שפתי והכנוי שפתיו
 שפתים : ובא ג"כ שפתות שפתותיו מהנפרד פרדי שפתות :
 וכן שנתים ע"ד זוגי : אבל בסמיכות שנות ע"ד רבוי פרדי : לפי
 שלא יתכן הזית זוגי רק מצד המספר (קצו) : משא"כ בשם שפה
 שהוא זוגי בטבע : (ולא כדעת בעל המחבר העזת על ספר
 הבהור מאמר ד עקר ח סימן ב) : באמרו : כי הסמיכות מן שנתים
 שנתיו ע"ד שפתי : כי לא הבדיל בין זוגי דטבעי ובין זוגי
 המספרי : ג) שיבוא אות אחרת מאותיות ו"י תמוחת היא ליפ :
 כמו קצוות קשות : גם ע"מ הזכרים • קצוי ארץ (תהלים מת) :
 וגם ביחוד לפעמים : כמו ר"ייה חררה ערה שלוח גם ערה :
 וכי"ד כמו : כליות : והסמיכות כליות : ומשרש קאה בא
 סמיכות היחיד ג"כ • קאה סלת ומ"ב ז) וראוי להיות סאת אלא
 לפי שקשה ת"ו לפני סמך נתקמה הה"א : והרבוי הזוגי סאתים
 ובא בנחות האלף כי ה"י ראוי סאתים ; והצרוים מאה פאה גאה
 גיה : והסמיכות מאת פאת : והרבוי מאות : והסמיכות מאות
 ע"ד • וצאצאי מע"ך כמעותיו (ישעי' מט) : כן נאמר מאותיק
 כו' • והזוגי מאתים בנחות האלף וכן פאתים והסמוך פאתי לפי
 שהוא זוג טבעי : אבל לא נאמר כן מאתי כ"א מאות : ומן גיה
 נמצא בנטיה כ"ד ת' ה"א השרש גייה גיית ותן הרבוי גייות
 ע"ד כ"ה כ"ה ; התולמים חומה עולה תועה : והרבוי חומות
 ובא חומותים ע"ד רבוי פרדי וזוגי יחדיו : הפתוחים וברגש א"ה
 א"ה נפשך א"ה : ומוה קרה בקמץ לתשלום דגש : לכן דרותיהם
 בלי

כלי שנוי : אבל . ורחמה הרת עולם וירמי כ הוא מהקמוצימי
ומזה פחה והסמוך פחת והכנוי פחה והרכוי פחות גם . פחות
(נחמי ב) : ומזה ציה ציות ; ומעטים נמצאים כתיב בסוף
ובסגל : שקת והרכוי שקתות והסמוך שקתות ומזה . צפת

ד"ה בג

פְּעִית פְּעוֹת פְּעוֹת : זִוִּית דְּלִית : וּדְרָכֵי זִוִּית דְּלִיתֵי כַּמְנַהֵג
רְכוּי וְיָת) ; וְהַחֹלְמִים אֲחֻת חָמוֹת : וְהַכְּנוּי חָמוֹתֵי : וְהַרְכוּי
אֲחֻת : וְהַסְמוּךְ אֲחֻת אֲחֻתֵי : וְבֵא וְאֲחֻתֵיךְ אֲחֻתֵיכֶם ע"ה
רְכוּי זְכָרִים אֲחֻתִים ; וְהַשְּׂרוּקִים גְּלוּת חֲנוּת הָנוּת : וְהַכְּנוּי גְּלוּתֵי
גְּלוּתֵיךְ חֲזוּתֵיכֶם : וְהַרְכוּי גְּלוּת גְּלוּתֵינוּ : וְמָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנֵּה
לְשׂוֹא וְהוּא אֲצִלִּי לְשׁוֹנֵי טַעַמִּים : אֲלֵהֲבָדִיל בִּינֵם וּבִין הַמְּשַׁקְלִים
שֶׁגַם בְּנִפְרָד בְּשׂוֹא ע"מ פְּעוֹת כְּמוֹ חֲנוּת אֲשֶׁר הַרְכוּי בּוֹ חֲנוּת
וְרָמִי לוֹ וְמוֹה טַעַם זִוִּית דְּלִית ג"כ כְּלִי שְׁנוּי דֶּהֲבָדִילוֹ מִן
פְּעִית : כִּי לְהַבְדִּיל בֵּין גְּלוּת שֶׁהוּא שֵׁם מִקְדָּה מְנַפְרֵד גְּלוּת וּבִין
גְּלוּתֵיךְ שֶׁהוּא הַבִּינּוֹנִי מִן גְּלוּי : וְבֵא גְּלוּתֵינוּ יָחוּז לָג) ע"ד רְכוּי
זְכָרִים גְּלוּתִים (סְקִפּוֹ) אֲךְ אוֹתָם אֲשֶׁר גַּם בְּנִפְרָד הֵפֵא כְּשׂוֹא :
כְּמוֹ שְׁבִית בְּלִית פְּרוֹת חֲנוּת זְנוּת נְסוּת : הַכְּנוּי פְּרוֹתֵיךְ : וְכַרְכוּי
פְּרוֹת בְּכוּת : וְאִמְרוּ הַמְּדַקְדָּקִים : הַבְּהִינָה לְהַכִּיר בַּמְּשַׁקְלִים
הָאֵלֶּה אִם הִתִּיב שְׂרִשִׁית אוֹ אִם הוּא סִמֵּן נִקְבָּה : אִם חֲתָקִים
הִתִּיב בְּרָכוּי הוּא שְׂרִשִׁית : כְּמוֹ מִן עֵנֶף עֵץ עֲבוֹת עֲבוֹתִים : הִתִּיב
קִיִּים בְּרָכוּי שְׂרִשׁוֹ עֲבוֹת ע"מ פְּעוֹל : וּמִן אֲחֻת הַרְכוּי אֲחֻת
בְּנִפְלֵ הִתִּיב א"כ הִתִּיב בִּיחִיד סִמֵּן נִקְבָּה : וְעִיב נִדַּע ג"כ כִּי הִתִּיב
בְּשֵׁם חֲנוּת שְׂרִשִׁים לְפִי שֶׁהַרְכוּי בּוֹסֵף חֲנוּתֵיהֶם (ישעיה ב) : וְאֵלּוֹ
הִיָּה מְשַׁקְלוֹ פְּעִית הִיָּה הַרְכוּי חֲנוּתֵיהֶם : וְצָרִיךְ אֲנִי לְהוֹסִיף עַל
דְּבָרֵיהֶם : כִּי זֶה בְּרָכוּי נִקְבָּה : אֲבָל בְּרָכוּי זְכָרִים : כְּכַר יִמְצָאוּ
בְּקוּם הִתִּיב הַנִּקְבָּה גַּם בְּרָכוּי :

פְּעוֹן : רְצוֹן חוּזוֹן יְנוֹן חֲרוֹן וְנִשְׁתַּם ע"מ פְּעוֹל : וְאֲשֶׁר הֵם ע"מ
פְּעִין : כְּמוֹ קִנְיָן בְּנִיָּן עֲנִיָּן נוֹשִׂים ע"מ פְּעִלָּן : אֲבִיוֹן רְעִיוֹן
דְּמִיוֹן

דמיון ע"מ פעלון הגיון חריון ע"מ פעלון:

§ 70

פָּעִי פָּעִי פָּעִי: קלי שְׁנֵי נְקִי צְלִי: הסמיכות נְקִי: הכנוי נְקִי

נְקִיָּה: ודרבוי נְקִיִּים עֲנִיִּים: והסמיכות עֲנִי וכן בכנוי:

ובחולם חולי עֲנִי חֲרִי צְרִי: ובכנוי ישוב החולם לְקַח עִם

פָּעַל חָלַץ חָלִיזוּ: וכן ברכוי חֲלִיִּים: ומהם גם בנפרד בְּקַח חָלַץ

דָּמִי לְךָ כָּל חָלִי: ובסגל פְּתִי חֲרִי מְרִי ונמיתם עִם

פָּעִי: אֲרִי בְּכִי גְרִי חֲצִי כְּלִי שְׂבִי: כל אלה כשיבואו בנגינה

מפסקת בסגל: כמו בְּכִי גְרִי חֲצִי כְּלִי שְׂבִי ומלעיל: ובכנוי

יבוא על פנים שונים גְרִי גְרִיָּה כְּלִי כְּלִיָּה שְׂבִי שְׂבִיָּה פְּרִיָּה

פְּרִיָּה עָרִי עָרִיָּה: והרבוי כְּלִים כְּלִיָּה כְּלִיָּהם: אֲרִיִּים גְרִיִּים

גְרִיִּים גַּם אֲרִיָּה וכן בכנוי: פְּתִיִּים או פְּתָאִים וכן מן חָלִי חֲלָאִים

והזוגי לְחִי לְחִיָּה וכן בכנוי:

פָּעַ פָּעַ פָּעַ פָּעַ: בעלי שתי אותיות כאלה: כ' משקלים

הראשונים: מהם בנפרד לעולם קמוצים ובסמיכות כפתח:

ומהם גם בנפרד כפתח: ומהם פעם קמוצים ופעם פתוחים: הקמוצי:

כמו אָב אָח יָד דָּג: והסמיכות כפתח: אָב הַמֶּזֶן גֹּיִם: יָד

אֶהָרֶן: ומהם בסמיכות ביו"ד אָבִי כָל בְּנֵי עֵבֶר אָחִי אֶבְרָם:

והכנוי אָבִי אָחִיָּה חָמִיךָ אָחִי אָבִיָּה אָבִיָּה: ומן יָד יָדִי יָדוּ יָדָה

יָדָה יָדְכֶם דָּמוּ דָמְךָ דָמְכֶם: ודרבוי אָבוֹת אָבוֹתֵי אָחִים

אָחִי אָחִי אָחִי אָחִי אָחִיָּה אָחִיָּה אָחִיָּה: והזוגי שְׂמִים יָרִים

יָדִי יָדֶיךָ: והפתוחים תמיד צו לצו קוֹ לְקוֹ שִׁי קוֹ

קוֹה קוֹם מִנְהָ קוֹם קוֹ: והצורים בן שם יש עין גא: ובמקף בְּן

שְׂבִיָּה: והכנוי בְּנֵי בְנֵיָּה שְׂמִיָּה: ודרבוי בְּנִים בְּנֵי בְנֵיָּה בְנֵיָּה

בְּנֵיָּהם: עָצִים עָצִי עָצִי עָצִיָּהם: שמות שמות וכן בכנוי: הסגולים

פהשה ובסמודפי וכןלכנוי פי המדבר פיה פיו פיהם נספיהם
והריבוי פים גם פיות או פיות והכפל פפיות:ומן שה שה כשבים:
שוי שיו או שיהו : והתרוקים אי כי צי רי גי והרבו אים:צייסוכו:

רח §

מפעה מקנה מקרה משנה מתנה פראח מרהה היא שרשית:
לפי שסגל לפניה ומלרע ובסמכות מקנה : ובכנוי מראי
מראך מתנהו מקרה מקנם או מתנהם מעשכם:והרבו משקים
משקי וכן בכנוי ואשר דם בה א הנקבה :

מצעה : מצוה מרמה : היא לנקבה לפי שקמין לפניה
ומלרע והיא השרש נפלה : ובסמכות מצות מצותי
מצותך : והרבו מצות וכן בכנוי : ולפי שאמרת כי את
המשקל בראש השםלא ישתנה בנטיה (סקעא:קצר): א"כ זאת
הבחונה להבדיל בין משקל פענה כמו שפחה מלכה ובין
משקל מפעה כמו מעלה : כי בראשון נשתנה האות הראשון
לשוא שפחות מלכות כדון פפובזה לא ישתנה כדון אות
הנוסף בראש השם:ולפי שהורגל לומר מן מנהה מנתה רוכית
הרד"ק כי שרשו מנח כי מן נחה היה ראוי לומר מנהות :ומן
מעלה נמצא בלי ה"א ממעל לרגליו ויקרא יא : ובא י"ד במקום
ה"א כמו • משעי יחו' יו:ובא ע"מ מפעה מוזה • מזוינו תהלים
קמר : וע"מ מפע • מעי ישעיה יז :

מפעית , מרבית משפית : והרבו משפיות כנודע מרביות .
ובאלף בראש :

אפעיה , אנהה אנהה • ואחותי באוניכם אויב ג : ובנון כסוף
אתנן אתנן אתנהה :

תפעיה , תקנה תכלה תגרה תאנה : ובק"ח תרמה תהלה .
ובחלום התיו תואנה ובשוא דתיו תלאה תעלה .
:ונמיתם ידוע ממה שקדם :

תפעית-עות-עות . תכ לית תבנית : והרבו תבניות ; והשרוקים
 תרבות תונות : והרבו תונות ובא תונותך יחו יז
 ע"ד רבו הזכרים ; ובחולם תחנות תחנותינו : ובא אחד בנון
 בראש לפני הסים נמבזה . ובמם לפני תתיז מהקאה : ובהא
 לפני השרש הרבה קהל ג :

פרק יב גורת הכפולים

§ רט

פל פל פל : שוים בסמיכות ובנפרד : כמו דד גג גל חי דל
 עם קל תס חר : ומהם בנגינה מפסקת בקמץ דל גל :
 ובכנוי תיי גלף גלם : וברבו עמים תיים . ומן הר הרים הקמץ
 לתשלים הגש : ובסמיכות עמי תיי : ובא ג"כ חי פרעה : ומן
 פת צד פתים צדים ; והצרוים חן לב צל כן אש שן : ובכנוי
 ישוב הת"ג לת"ק למעם שהתבאר בחלק התנועות § כז חנו לפי
 צלכם אמו : וקצתם בסגל אשכם : וכן במקף בלא עת נדחה
 ויקר' טו : שן סלע איוב לט : והווגי שנים : והחולמים חק כל
 ע"תם : בסמיכות שוים לנפרד : אך במקף ישובו לק"ח כל מלאכה
 להק"לך : ובכנוי ישובו לרוב לקבוץ כלו עזי חקם וכן ברבו
 חקים ומעמים לק"ח חקף עזי § כז : ולפי שבשלשת הגורות
 יבואו שמות בעלי שתי אותיות : דהיינו בנחי ע"ו ובנחי ל"ה
 ובכפולים : לכן אם תרצה לדעת בשם בעל שתי אותיות מאיזה
 גזרה הוא : כור בחינתם הוא נשית השם בכנוי או ברבו : אם
 יתקיים השם בכנוי וברבו בת"ג הוא מנע"ו : כמו עד עדי עדים
 עדי אור אורים : ואם ישתנה בנשית לשוא הוא מנחי ל"ה : כמו
 בן בני בנו בני : ואם יתחלף בנשית הת"ג לת"ק ורגש אחריה
 הוא מהכפולים : כאלה שזכרתי :

פלה

§ רי

פְּלָה פְּלָה : כמו תְּלָה פְּלָה חֲמָה : קָרָה מָרָה לַתְּשׁוּלֹם דַּגֵּשׁ
 ; גָּדָה מָרָה סָבָה חֲבָה מְלָה שֶׁשָּׂה ; כִּכָּה הִפְּהָ תָקָה וְנִטְיָתָם
 ידוע : וּבְנוּן בְּסוּף פְּלוּן תְּלוּן חֲלוּנוֹת : וְעַם פְּלוּן גְּלוּן ;
 מְפַל מְפַל מְפַל : כמו מְסַךְ בְּכַמּוּךְ מְסַךְ ; מְגַן מְגַנִּי מְגַנִּים
 מְגַנִּי : מְעוּ מְעוּי וּמְעוּיִם ; וְהוּוּ הַרְבִּידֵל שְׂבִינָם וּבִין נַחֵי
 עוֹ כְּמוֹ מְקוּם : כִּי אוֹתָם בְּנִטְיָה הֵם בְּשׂוֹא מְקוּם מְקוּמוֹת
 וּבֵאלֹהֵי לֹא יִשְׁתַּנֵּה הֵם : כְּדֵי לְהַבְרִידֵל בֵּין הַגְּזוּרוֹת : וּבֹהֵי יִתְכַבֵּר
 קֵד הַטַּעַם מֵהַ שְׁאֵמְרָתִי § ר : כִּי כֹל אוֹת סִמָּן הַמִּשְׁקָל לֹא
 לֹא יִשְׁנֶה וּזְלָתִי בְּנֵעוֹ :

מְפַל מְפַל מְפַל מוּפַל : סָסָב קִלַּע מֵאֵז • מְצַל יַחוּ לֹא • מְצַד
 תְּהַלִּים קִיח : וְהִיָּה רֵאוּיָם בְּצִירָה : וּבֵא בְּפִתַח תְּמוּרָתָם
 לְכֵן הַנְּגִינָה מְדַרַע § נוּבְכִנוּי מְסָבִי עַד הַכִּינוּי ; מוֹרָד מֵא
 ז : מוֹרָד מוּכָד : מוּסָד הַשַּׁבָּת מֵבִיו : וּבֵא בְּכַנְל מְכָם מְמַר :
 וְלֵד ק מְכָם הֵם שְׂרִישֵׁיִת : מְמַר מְנַחֵי לִי הוּבֵא • מְשַׁקְנִים
 יִשְׁעִיהֵם לֵג :

מְפַלָּח : מְגָדָה מְחַתָּה מוֹמָה : מְקָרָה הַצִּירָה לַתְּשׁוּלֹם דַּגֵּשׁ
 וּבְפִתַח מְגָמָה : וּבְחוּלָם מְחַלָּה מְחַלַּת הַמַּחְנִים שֶׁהִיא
 ז : וּבְנוּן בְּרֵאשׁ : וְסָבָה :

תְּפַלָּה : תְּחַלָּה תְּחַלָּה תְּפַלָּה תְּחַנְּהָ : וּבִלְיָה אֲתֵכֵל תְּמָם :
 וְנִטְיָתָם כֹּל אֵלֵה יָדוּעַ כִּי לֹא יִשְׁתַּנּוּ כְּסַבְתָּ הַדַּגֵּשׁ :
 פֶּרֶק יג מֵעַקֵל שְׂמִיָת הַמְרַבְעִים

§ ריא

פְּעַלָּל : כְּמוֹ פְּרַחָה רְעֵנֵן שְׁאֵנֵן כְּפּוֹל בְּהֵם ל"פ : וְהַרְבּוּי רְעֵנִים
 שְׁאֵנִים גַּם שְׁאֵנִים גְּבֻנוֹן גְּאֵפוֹף שְׁבִלּוֹל : וּבְחִירָה לְמַד
 סְגִירָה חֲכָלִיל ; וּמִקְצַת הַמְרַבְעִים כְּפּוֹל בְּהֵם דַּפֵּא וְהַעֵין : כְּמוֹ

קֶדְקֶד

קדקד ובכנוי קדקדק: וכה א בסוף חלקה שערורה חצוצרת:
 ובתי ובסוף צנצנת גרירת קשקשת גלגלת: ומהם כפולי עין
 ולמיד ע"ס פעל על כמו ירקרק ודרבוי ירקרקות: אדמדם או
 אדמדם: פהלתל שחרחרת: ונמית כל אלה ידוע:

§ דיב

ונמצאים מרכעים אמזיים שאין בהם אות כפול: כמי ארנו
 ארנבת ברלח ברזל גרון גלמוד גזבר גניך גנוכים גבעול חרגל
 חרמש חרצב חרטם מזמר תכצלת עכבר ערפל פרעוש פרדם
 שרביט פהגם: ורכים דומיהם:

§ דיג

וכן נמצאים בעלי חמש אותיות: כמו ארגמן אגרמל אלגביש
 אדרכון פתמגן צפרדע שעמנו: ואמרו המדקדקים בשמות כאלה
 שהם יותר על שלש אותיות שרשיות ואין בהם אות כפול שהם
 לקיחים משאר לשונות: כמו הפרתמים אחשדרפנים שהם מלשון
 פרם: וקצתם מרכבים משתים ושלש שמות: כאשר פירשורזיל
 קצתם עריו: ואין להם משקל מיוחד:

נשלים החלק השני